

د البيروني د زرم تليين په مناسبت

د البيروني کتاب نبود

ترجمه کونگي او بشپړوونکي عبدالحی حیدري

دالبیرونی دوزم تلین په مناسبت

۶

۱۰۰

دالبیرونی کتاب نبود

مؤلف

احمد سعید خان دعلی گرد اسلا می خیرنو کتاب ساتو نکی

ترجمه کوونکی او بشپړوونکی عبدالحی حبیبی

کابل ۱۳۵۲ ش

خپروونکی : دبیپقی کتاب خپرولو موسسه

دمترجم له خوا

دا کتاب ښود د ۱۹۷۱ م کال د نومبر په میاشت د پوهانو په هغه لویه ټولنه کې خپور سو، چې په ډهلی کې جوړه سوې وه او پر هندي پوهانو باندې ئې د البیرونی څپر نی ښوولې . زه هم په دغه ټولنه کې وم ، او د علامه ابوریحان بیرونی پر علمی څپر نو باندې گټه وری خبری اتری و سوې .

د البیرونی پر کتابو او تالیفو نو باندې تر اوسه داسی یو جامع او بشپړ کتاب نه و خپور سوی ، نو ځکه ما د دغه پښتو ترجمه او بشپړونه مفیده وگڼله او د البیرونی د زرم تلین لپاره سی پښتو کی ، مخنی تو ضیحات او څرگندونی سی هم پرزیاتی کړې .

د کتاب لیکوال په انگریزی ژبه پناغلی احمد سعید خان ، علی گړ د پوهنتون داسلامی څپر نو کتاب ساتونکی دی ، چې د البیرونی پرسؤلغاتو او هم دده له بابته چې څه لیکل سوی دی ، په دې کتابو کې کسی ډیره ښه څپر نه کوی او د البیرونی هموطنانو او پوهانو ته ئې لوستنه گټه لری ، او هم د دغه لوی پوهاند علمی تبهرښه څرگندوی .

البیرونی زرکاله دمخه تېرسوی دی ، خودده په لیکنو کې اوس هم داسی خبری پیدا کیږی ، چې په علمی څپر نو کې موږ په کار راځی ، نو ښائی چې دده په کتابو اولیکنو او څپر نو خبریو او یوازی دده په تش نامه ونه نازیږو ، بلکه دده

علمی ذوق او د څیړنې وسیع نظر او د زده کړې نه
ستومانیدونکې زیار او د حقیقت تلابین هم په ځانوکې پیدا کوي،
او د خپلو معلوماتو د لیکلویاقت و موسو، چې زموږ را تلوونکې
تو کمونه، زموږ له نوښتو څخه زموږ په حال او فکر او
ژوند خبر سی.

کابل جمال مېنه

۱۰ اسد ۱۳۵۱

عبدالحي حبيبي

سریزه

کله چی ایدورد سغا ودالبیر و نی آثار الباقیه او تحقیق مالهند چاپ او ترجمه کرل ، نو د خلکو دلچسپی د منځنیو پیر یو ددغه لوی عالم له کار و او فکروسره ډیره سوه . او دده تألیفونه د عالمانو او مؤسسو له خو او خپرل سوه ، او هم خلکو ورو و پېژندل .

ابو ریحان محمد بیرونی خوا رزمی داحمد زوی د ۳۶۲ هجری کال د لوی اختر دسیاشتی په دریمه (۳ سپتمبر ۹۷۳ م) د خوا رزم د کت په یوه سیمه (اوسنی خیوه) کی و زیږیدی . دی له لومړی سره یو منجم او ریاضی پوهاند و ، خو عموماً ئې په گردو علمونو کی لاس لاره ، او له کوچنیوالی هڅه په څېر نه او پلټنه بوخت و ، چی دده لومړی لوی کتاب آثار الباقیه عن القرون الخالیه د عمر پر ۲۷ کال تألیف سوی دی . او په همدغو وختو کی خوا رزم شاه دی روزه او پاله .

خو کله چی دغه خوارزمشاهی کورنی و رانه سوه ، نو بیرونی ناچاره سو ، چی خپل وطن پریردی ، او دیوه او بل حکمران پالنه و منی . خو چی په پای کی سلطان محمود د سبکتگین زوی دی و نیوی ، او غزنی ته ئې بوت .

بیرونی له غزنی هڅه هند و ستان ته ولاړ ، او تر لسو کالو پوری هلته و ، بیا نو بیرته غزنی ته راغی ، او پاته عمر یې

بیرون دخراسان دنسا په سیمه کې یو محای و ، چی بیرونی ورته منسوب دی ، د کت بشارته دده نسبت ندی ، سوی (ح)

په دغه ښار کې په تالیف او لیکنه تېر کړی، خو چې داتیا کالو
په پاڅه عمر د ۱۰۵ م کال په شاوخوا کې همدلې مړ سو.

بیر ونی چی دمنځنیو پېر یو، یو لوی سائنس پوهاند و، دنجومی
څېر نو او کتنو سره ئې ډېره مینه درلوده، او دده گرده پوهنه
د قدیم یونان او د هند له سرچینو څخه را بهېدلې، او د تېر و
مسلمانو منجما نو پر څېر نو و لاره وه، چی دده په شهکار (۱)
القانون المسعودی کی سره را توله سوې ده.

بیر ونی د ډېر و تالیفا تو خاوند او تکړه لیکوال ؤ، د ده
له کتابونو څخه اته ویشت داسی تالیفونه دی، چی په
هنداره لری، او په دې رساله کی دستوری (۲) په نخښه ښودل سو دی.
دی په رشتیا هم یو سائنس پوهاند و، چی علمی سترگی
ئې د دیني او اسلامی اعمالو سره یوځای درلودې، نو ځکه ده وچ
مذهبی یا نژادی تعصب نه درلود، د غزنی د مسجد لپاره ئې یو
داسی تقویم (۲) جوړ کړی، چی پر رومن کلنډر بنا سوې و، مگر د
مسجد امام دغه تقویم له دې جهت نه ومانه، چی اصل ئې یو غیر
اسلامی تقویم و.

که څه هم دده مورنی ژبه خوارزمی وه، خو په عربی،
یونانی، دري، فارسی، سنسکریت او څونور وژبو هم پوهېدی.
ده کتاب الهند د هندوستان د فلسفې او فرهنگ او علم او دودونو
اونور و خصوصیا تو د څرگند و لولپاره د عربی ژبی خورا
معتبر او دبا وړ و کتاب گڼل کیږی، چی په عربی کی
پل ساری نلری.

(1) Magnum Opus

(2) Calender

ددې کتاب په لیکنی سره البیر و نی دعر بی ژبی و یو نکو ته
 یو لوی خدمت وکی ء، لځکه چی ترده دسخه بل چا دهغه وخت
 هند، په دغه ډول نه و ډهو ولی ء.

البیر و نی خپل عمر دیوه طالب علم په تو گه تېر کی ء، او کله
 ئې نه درلوده، خو په رښتیا د علم او تالیف زوم و، هیڅکله ئې
 سر له کتابه نه پورته کاوه او دکاله به تش دوه واړه په
 اخترو نوکی راوتی ء، چی محائته څه توښه او څوری واچوی .
 دده گرده عمر تر ورستنی سو گلی پوری په زده کړه او دنوو
 نظریاتو په څېر نه اورا یستنه کی تېر سو .

په علم باندي دالبیر و نی لوی حق دا و، چی ده زاړه او پخوانی
 معلومات سره راټول کړه، او هغه ئې دخپلو اصلی افکارو و
 او کتنو او څیړنو سره ترجمه کړل . نو لځکه دپوهنی په تاریخ
 کی دده مقام ټاکلی ء دی ء، او هغه خدمت چی ده علم ته کړی ء
 دی ء، دی دسختیو او اوسنیو پېر یو دلویو پوهانو په ډله کی د روی
 لکه پتولیمی، نیوتن، اینشتاین.

زه هیله لرم چی دغه کتاب ښود (بیلوگرافی) (۱) به
 دالبیرونی دژوندانه آینده څېر وئو ته کته وره وی،
 څېرونکی او تاریخ لیکونکی به دا البیر و نی دښې پېژندنې
 لپاره گټه ځنی واخلی .

دالبیرونی تالیفات چی په دې کتاب ښود (بیلوگرافی)
 یا عمومی فهرست کی راغلی دی، له هغه فهرسته اخیستل
 کیږی، چی په (۵۲۲۷ ۱۰۳۶ م) پخپله ده دسلطان مسعود په

پا چھی کی پہ هغه کتاب کی کنبلی دیء چی نوم ئی :
 « رساله فی نهر ست کتب محمد بن زکریا الرازی » دیء
 اوفقط یوه خطی نسخه ئی دلیلن په کتابخانه کی سته، چی پاول
 کراوس په ۱۹۳۶ م له پاریسه په ۵۱ مخه کی خپره کړې ده
 په دې رساله کی البیر و نی خپل ۱۱۴ کتابونه په ۱۳ برخو
 کی ښی.

په دغه رساله کی علاوه پر هغو کتابو چی ده پخپله کنبلی
 دی، ۲۵ داسی کتابونو مونه هم اخلی، چی دده په نامه بل چا کنبلی دی.
 له دغو څخه ۱۲ هغه دی، چی ابو نصر منصور بن علی بن
 عراق کنبلی و و، او دو ولس نور هم د ابو سهل عیسی بن یحیی
 المسیحی لیکنی دی. یو کتاب هم د ابو علی الحسین بن علی الجیلی دی.
 خو البیر و نی دغه ۲۵ کتابونه خپل نه گڼی، بلکه دو ستانو او
 شاگردانو د سوغات په توگه ده ته وړندی کړی دی، چی دده
 د علمي خدمتونو قدر په وسی.

البیر و نی وایی : چی دغه ۲۵ کتابونه گرده، ده پخپله په
 پهغو رکتلی او خپړلی دی، نو ځکه ئی په فهرست کی دکار د بشپړ و نی
 لپاره داخل کړی دی، چی په دې رساله کی له نمبر ۱۱۴ څخه
 تر ۱۳۳ پوری هغسی راغلی دی.

کله چی په ۱۸۷۸ م ی، سخا و د آثار الباقیه نسخه چاپ کړه، ده د دغه
 کتاب په مقدمه کی د البیر و نی ددغی رسالې هغه برخه را واخیسته
 چی د البیر و نی تالیفات پکښی کښل سوی دی (دلیلن له خطی نسخې
 څخه) پروفیسر سخا و وایی: د البیر و نی د کو مو کتابونو مونه
 چی حاجی خلیفه را وړی دی، په دې رساله کی پخپله البیر و نی

۱۲ ی ذکر کړی . دی د دې رسالې تر لیکلو وروسته لږ تر لږه
 نور ۱۳ کاله لاژ وندی و، او تر سرگ دمخه ئې یوڅو نور علمی
 کتابونه، دخپلو نهایی تحقیقاتو په رڼا کې وکښل، چې دده دنور و
 تألیفاتو سره لږ څه تفاوت لری (په دغو کې کتاب الجما هرا و کتاب
 الصیدله شامل دی) .

سخاو په بله برخه کې دبیر و نی هغه کتابونه هم یادوی ،
 چې نسخې ئې دار و پاپه کتابخانو کې سته، مگر دوه داسی کتابونه
 هم پیژنی، چې نه دبیر و نی په دغه فهرست کې سته ، اونه به کشف
 الظنون کی .

د سخاو تر مطالعاتو وروسته دا دبیر و نی دتألیفاتو پلټنه
 او گرویرنه ه، سوتیر ، اوی ، ویلیمن پسی او رده کړه ، او
 په ۱۹۲۱ م ئې دا دبیر و نی د فهرست یوه جرمنی ترجمه دخپلو
 تشریحاتو سره خپره کړه ، چې وروسته پر ویسری بیولوت
 دبیر و نی بشپړه بیلوگرافی تیاره کړه (چې ددغی رسالې بنیاد هم
 دغه دیولوت کار دی ، چې په (م آی دی او) ۲ ص ۱۶۱
 تر ۲۵۶ (۱۹۵۵ م) او سمونه او بشپړونه ئې دهم دغه کتاب
 په ۳ ټوک ص ۳۹۱ تر ۳۹۶ (۱۹۵۶ م) کې خپره سوې ده .
 او له ۱۹۵۵ م را پدې خوا ډېری مقالې په مختلفو ژبو خپرې سوې ،
 چې دوخته سره سمه یوه بشپړه بیلوگرافی عواری .

دا دبیر و نی په فهرست کې گرده ، (۱۳۸) کتابونه ذکر سوی
 دی ، خو (۲۹) نور کتابونه ئې هم دغو لوړو یاد وسوو مستشرقانو
 راوړی دی ، چې په دغه رساله کې له نمبر ۱۳۹ تر ۱۶۷ پوری
 راغلی دی ، او گرده دځینو نورو اضافی کتابو سره (۱۸۳) کپړی .

په دې رساله کې څلور نور کتابونه نمبر ۱۵۹ - ۱۳۷ - ۱۵۰ -
 ۱۶۷ اضافه سوي دي چې شک پکښې سته . نمبر ۱۳۹ هم داسې
 کتاب دی ، چې د حاجي خليفه په سند کې د فهرست سره تطبیق و .
 د سخاود ه ، سوتر اوی ، وید یمن فهرستونه هم اوږده دي ،
 ځکه چې دوی هغه کتابونه هم پخپلو فهرستونو کې اخیستي دي
 چې په کتاب الاستیعاب او دیا قوت په معجم الادباء (ارسا د
 الاريسب) کې یساده سوي دي .
 مگر دغه کتابونه چې یا قوت ئې راوړي ، ښه ندي څرگند سوي ،
 فقط دوه ئې پخپله البیروني په آثار الباقیه او فهرست کې یا دوي
 چې موږ یې په نمبر ۱۳۷-۱۶۸-۱۷۳ کې ذکر کړي دي .

دا لیبیروني هغه کتابونه چې د تحسین وړ او ښکاره وو ،
 د بروکلان په وخت کې وپلټل سوه ، مگر وروسته څلور نورې نایابې
 نسخې پیدا سوي ، چې د دې رسالې په نمبر ۱۶۹ - ۱۷۰ - ۱۷۱ - ۱۷۲
 کې راغلي دي .

نمبر ۱۷۳ کتاب ، بیروني له هندي هغه کتابه ترجمه کې
 چې په کتاب الهند کې یا دوی ، مگر په فهرست کې نسته . نمبر
 ۱۷۵ - ۱۷۶ - ۱۷۷ دري هغه کتابونه دي ، چې د بیروني په
 لارښوونه په سنسکريت ترجمه سوي دي .

لکه په متن کې چې یا دونه سویده ، نمبر ۱۷۸ - ۱۷۹ هغه
 کتابونه دي چې ابونصر منصور بن علی بن عراق ، بیروني ته
 وړاندي کړي دي ، اوښایي چې د بیروني په نامه تیار سوي وی
 د فضایی مثلثاتو د تهیورې دوي رسالې هم ددغه ابونصر دی
 چې د لیدن د قلمی نسخې څخه پیژندل سوي دي . د بیروني یو
 کتاب نمبر ۱۸ هغه دي چې سجزي ته ئې وړاندي کړي دي .

نومبر ۱۸۱-۱۸۲-۱۸۳ نوی موندل سوی کتابونه دی، چی پخوا مستشرقانونه وو ذکر کړي. نمبر ۱۸۱ کتاب صرفاله هغی نسخې څخه وپېژاند سو، چی دگجرات په احمد آباد کی پیدا سو، او له سنسکریت څخه په عربی ترجمه سویده چی مؤلفائی د هندو شهور منجم بنا رسی ویجا په لنده دی، او ترجمه ئې هم پخپله بیرونی کړیده. نمبر ۱۸۲ د علم مرایا او مناظر کتاب دی، چی غلام حسین جونپوری پخپل زیچ بهادر در خانی کی یاد کړی دی. نمبر ۱۸۳ هم سید حسن برنی پخپل کتاب البیرونی کی یادوی.

په دی ډول د بیرونی توله تالیفونه چه په دی رساله کی یاد سوی دی کرده (۱۸۳) دی

ددې بېلو گرافۍ جوړونه:

هر کتاب له اتر ۱۸۳ پوری یو نمبر لری (۱) لوسړی د کتاب نوم او بیانی انگریزی ترجمه لیکو (۲) چی دغه په لیند یوکی نیوله کیږی (۰۰) وروسته تر هغه لځایه چی معلومات سته ددغه کتاب یوه لنده پیژندنه راغلی ده، او که ئې خطی نسخه وي، هغه هم شوو له کیږی چا پونه، ترجمې که ئې معلومی وی هغه هم کښلی سوی دی.

- (۱) د رسالې لیکوال یو نمبر هر کتاب ته ورکړی دی، مگر ما لوسړی مسلسل عام نمبر ورکړی دی، او وروسته یوبل نمبر هم سته، چی د کتاب په موضوع اړه لری (حییی)
- (۲) دغه د نوموانگریزی ترجمی چی دلته ئې ضرورت نسته حذف سوی، او کله چی ضرورت ولیده سو، په پښتو سوی (ح)

بیانود هر کتاب په باب کی چی ځنی مقالې خپرې
سوی وی هغه هم نیو .

عنوانونه :

د کتابونو مونه له اتر ۱۸۲ پوری اول هغه راز کښل کیږی چی
پ ، کر اوس د البیرو نی په فهرست کی (د لیږن له نسخې څخه)
چاپ کړی دی . بیا که ئې په خطی نسخو، یا د حاجی خلیفه
په کشف الظنون کی نوم بل راز کښل سوی وی ، یا ئی یا قوت
بل نوم اخیستی وی، نو دغه مطلبونه هم یادوو .

له نمبر ۱۳۹ تر ۱۸۳ پوری هغه نومونه راغلی دی، چی په
یوه خطی نسخه کی وو، یا پخپله البیرو نی په آثار الباقیه یا
کتاب الهند یا په کتاب الاستیعاب کی راوړی دی ، یا داچی یا قوت
یا حاجی خلیفه پخپلو کتابونو کی ضبط کړی دی
دا نومونه مو په لا تینی حروفو ځکه و کښل ، چی عربی
نا پوهیدونکی خلک په وپو هیږی . (۱)

تشریحات :

د کوسو کتابو په اول کی که (ف) وه، ذکر ئې د البیرونی له
لوړ ذکر سوی فهرست څخه راخیست سوی دی . او که (س) و
و، نو دغه شرحه ده ، سو تر اوی ، ویلایمن څخه ده ، چی د وی
د البیرونی پر تا لیفو نو باندی کښلې ده تر دغه وروسته که په
نورو منابعو کی د هغه کتاب په باب کی څه موندی سی
کښل کیږی .

(۱) د لته مو پخپل مروج پښتو رسم الخط کښول . (ح)

خطی نسخې:

هغه کتابونه چې خطی نسخې ئې معلومی او موجودی دی ، په دی رساله کی ټول سوی دی ، له ۱۸۳ کتابو څخه ۳۱ داسی ' بونه یادیری ، چې خطی نسخې ئې په کتابخانو کی سته . په دی څپر نه کی که دکتابخانو کتلاگ څپور سوی وی هغه هم ښیو .

چاپونه:

له دغو ۳۱ خطی نسخو څخه چې په کتابخانو کی سته (۲۳) کتابونه داسې دی ، چې گرده چاپ سوی دی ، خو پنځه داسی هم سته ، چې یوه یوه برخه ځنی چاپ سوی ده . ددغو چاپونو او چاپونکو بیان دکتابونو د مخواو توکو د شمیر او تاریخ سره دلته کښل سوی دی .

ترجمې:

د البیرونی ۱۲ کتابونه گرده په نور و ژبو ترجمه سوی دی خو اوه داسې کتابونه هم سته ، چې یوه یوه برخه ئې ترجمه سوی ده . دغه ترجمه له عربی متنو څخه په جرمنی ، انگریزی ، روسی فارسی ، اردو ، فرانسوی او ترکی سوېده .

مقالی:

د بیرونی دبرش کتابونه داسی دی ، چې پرهغو باندی په کتابو او مجلو کی لیکنی او کتنی کېلی سوی دی . دغه تبصری او مقالی داسی هم دی ، چې سور پخپله ندی موندلی . خود نورو مؤلفانو او څپر و نکو په مقالو یا کتابو کی ئې ذکر راغلی دی . په دی رساله کی تر ۵ زیاتی تبصرې د هغو د عنوانو سره ښوولی کیږی او د مجلاتو دنومونو د مخققا تو شرحه به جلا راسی .

ددې رسالې فهرستونه :

ددې کتابگوټې په پای کې ځنې ضروړې فهرستونه هم زیاتېږي چې اول د کتابونو موږ یو مرتب الفبايي فهرست دی . بیا نو د البيروني د تالیفاتو موضوعات دی ، وروسته بیا تر هر موضوع لاندې د مر بوط کتاب نمبر ښوول کېږي . دسنا بعواو مأخذونو جلا فهرست سته ، او بیانو دغند په کتابخانو کې د بیروني د مؤلفا تو د خطي نسخو بیل فهرست هم لرو .

موضوعونه او ماخذونه :

بیروني د خپلو آثارو موضوعونه په دغه فهرست کې پخپله هم ټاکلي دي (چې په دې رساله کې د جلا جلا عنوان په ډول لیدل کېږي) او گرده دده په حساب شپاړس عنوانونه دي . مگر دده دغه وېشنه ډېره اصولي نده او پخپله فقط ۱۳۸ کتابونه له ۱۸۳ څخه پيښي . خوددغه کتابوله نومونو څخه ددوی موضوع ښه نه څرگند یري . ځنې داسې کتابونه هم سته چې یو خاص موضوع نلري ، او ډیر شيان پکښې ځای سوي دي ، لکه آثار الباقیه او کتاب الهند او قانون مسعودی . نو ځکه دغه رساله په داسې ډول ترتیب سوه ، چې د بیروني د ژوند هغه معلومات په زیات سې ، چې په معیاري تالیفاتو کې راغلي دي لکه :

م ، میرهاف د بیروني پر ژوندانه باندې عربي ، فارسي او اروپايي تالیفو نه پخپل هغه لیک کې ذکر کوي چې نوم ئې « د عربو د درمل جوړونې معلومات » دی ، او د مسر د مؤسسې په مجله کې خپاره سوي دي (۲۲ ص ۱۳۳ تر ۱۳۹) . ۱۹۳۰ م . دیاقوت ارشاد الاريب (۶ ص ۳۰۸ تر ۳۲۳ - لیدن ۱۹۱۳ م)

- چی دغه معلوماتی ، ویدہ یمن اوج ، ہیل پہ جرمنی دطب او
طبیعی پوہنو پہ مجلہ کی خپارہ کپری دی ۱۱ نمبر ۴۰ .
علی بن زید البیہقی : تتمہ صوان الحکماء ص ۶۲ تر ۶۴
(لاہور ۱۹۳۵ م) سیوطی : بغیۃ الوعاة ص ۲ (دمصر چاپ ۱۳۳۶ھ)
چی دغه معلوماتی ، ویدہ یمن پہ جرمنی پہ (س پ م س ی)
بیتر یگ ۲۸ ص ۱۱۷ تر ۱۱۸ پوری ترجمہ او خپارہ کپہ .
ابن ابی اصیبعہ : عیون الانباء ۲ ص ۲۰ .
ی ، سخاو : د آثار الباقیہ جرمنی مقدمہ (لنہ ن ۱۸۷۹ م)
ہمد دہ د کتاب الہند انگریزی مقدمہ (لنہ ن ۱۸۸۸ م)
س ، بروکلما ن : د عربی ادبیا تو تاریخ ۱ ص ۷۵ (۱۸۹۸ م)
د دغہ کتاب تکملہ ۱ ص ۸۷۰ (لیہ ن ۱۹۳۷ م)
دا سلام پہ انسا یکلو پیہ یا کی دالبیرونی کلمہ . لومری توک قدیم چاپ .
د دغہ کتاب نوی چاپ : پربالیرونی د بالیت مقاله ۱ ص ۱۲۳۶ .
ہ ، سوتر : د عربو ریاضی پوہان او اسمان پوہان ص ۹۸ تر ۱۰۰ د
لیپز یگ چاپ ۱۹۱۰ م .
دغسی ہم دغه سوتر دی ، ویدہ یمن پہ ملگری دالبیرونی پرتالیفاتو
باندی پہ (س پ م س ی) بیتر یگ ۵۲ ، ۵۳ ص ۵۵ تر ۹۶
(۱۹۲۱ م) کی خبر نہ کپہدہ .
جارج سارتین : د علم د تاریخ مدخل اص ۷۰۷ (بالٹیمور ۱۹۲۷ م)
ل ، لیکیرس : د عربو د طب تاریخ ۲ ص ۷۵ تر ۸۶ او ۲۱۵ تر ۲۱۷
(پاریس ۱۸۷۶ م) کارہ دواخ : د اسلام مفکران ۲ ص ۷۵ او ۸۷ تر ۲۱۷ .
ہ ، ریتر : دالبیرونی تالیفونہ : اورینٹلیا ۱ ص ۷۴ تر ۷۸ (استانبول ۱۹۳۳ م)
پ ، کراوس : دالبیرونی رسالہ اونور (پاریس ۱۹۳۶ م)

احمد زکی ولیدی توغان : نوی جغرافی او نژادی معلومات. دجرمنی جغرافی
مجموعه ۳۶۳ (۱۹۳۴م)

ر، رمزی رایت : دابو ریحان البیرونی د کتاب التفهیم فی صناعة التنجیم
مقدمه (لندن ۱۹۳۴م)

ضیاء الدین احمد او کرینکو : اسلامک کلچر ۶، جولائی، اکتوبر ۱۹۳۲م .
س، بروکلیمان : د عربی ادبیاتو تاریخ ۱ ص ۶۲۶ تر ۶۲۷ (دوهم چاپ)
ف، تچنر : زد م گ ۷۷ ص ۳۱ (۱۹۲۷م)

م، کراوسی : البیرونی او ایرانی څیړنی . دیر اسلام ۲۶ (۱۹۴۲م) ۱۵۱ .
ج، کورتیوس : د البیرونی ژوندون . انډو ایرانیکا نمبر ۱ (۱۹۵۲ کلکتہ)

نفیس احمد : د مسلمانانو خدمت جغرافیې ته . ص ۲۹ ر ۸۱۳ ر ۸۳۳ ر ۱۵۵
(لاهور ۱۹۴۷م)

د، بلاچر : لوی البیرونی . د عربو لوی جغرافیا پوهان په منځنیو پېړیو کی
(پاریس ۱۹۳۲م)

ایلیوټ او ډاوسن : د هندوستان تاریخ ۲ ص ۱ .

ریناود : دابو الفدا جغرافیه (ترجمه ج ۱- ۱۹۴۸م)

س، م علی : البیرونی د عربو پر جغرافیه . دلور مضمون انگریزی ترجمه ،
د علی گڑ دا سلامی تحقیقا تو د مؤسسې خپر ونه ص ۸۱ تر ۸۷
(۱۹۶۰م)

ی، س کنیدی : پرا البیرونی باندی یوه مقاله د علمی بیو گرافی په ډکشنری
کی . دوهم ټوک ، نیو یارک . ۱۹۷۰م

زکی ولیدی توغان : په اسلامی دا یرة المعارف کی دده مقاله پرا البیرونی
۲ ص ۶۳۵ تر ۶۳۹ (۱۹۴۴م)

عربي ماخذونه :

خير الدين الزر كلى : الا علام ٦ ص ٢٠٥ تر ٢٠٦ (١٩٥٥ م
قا هره)

عمر رضا كحاله : معجم المؤلفين ٥ ص ٢٣١ تر ٢٣٢ (١٩٥٩ م قا هره)
اعما عيل باشا البغد ادى : به هديه العا ر فيسن كسى البيرونى
(١٩٥١ م استا قبول)

ياقوت حموى : معجم الا دبء ١٧ ص ١٨٠ تر ١٩٠ (قا هره)
عبد الرحمن الحلمى : جهود العلماء المسلمين فى ميدان العلوم ٣
مجلة الا زهر فى قا هره : ٧٩ / ٢٣ (١٩٥٢ م)

نبيه امين فارس : عبقرية العرب العلميه فى تراثنا القديم ٣ .

العلوم : البيرونى ١ ر ٢ ص ٣٥ (١٩٥٦ م بيروت)

م ، يحيى هاشمى : نظريات الاقتصاد عند البيرونى (را اد) ١٥ ص
٣٦٥ تر ٣٦٥ (١٩٣٥ م)

درى ماخذونه :

محمد قد يرتره كسى اوسرور كويا : نامعلوم بيرونى . كابل ٥ ص
٩١ تر ٩٦ (١٣١٣ ش)

عبد الحى حبيبي : يك صفحه از حيات بيرونى . آريانا ٦ ص ٢٩ تر
٣٠ (١٣٢٦ ش) (١)

(١) دغسى هم وگورىء دكابل په آريانا مجله كسى : كتاب

الصيد نه بيرونى جلد ٢٠ شماره ١ - ٢ .

عبد الحى حبيبي : بيرون والبيرونى . آريانا ج ٣ شماره ٣ .

رر چگونه علما را تقدير ميكردند ؟ آريانا ج ٦ شماره ١١ .

رر البيرونى او افغانستان آريانا ج ٢٥ شماره ٥-٦ (ج)

علی اکبر دهخدا : شرح حال نابغه شهیر ابو ریحان البیرونی .
مجله آموزش و پرورش

۱۵ ص ۱ تر ۸۱ (۱۳۲۴ ش تهران)

سعید نفیسی : ابو ریحان بیرونی . پیام نو ص ۲۲ تر ۶
(۱۳۲۷ ش تهران)

اردو ماخذونه :

سید حسن برنی : البیرونی (ژوند او مؤلفات) دعلی گم دو هم چاپ
(۱۹۲۷ م)

عبد الله خان : البیرونی . مشیر عالم . لومړی خپر کی .

عبد السلام ندوی : البیرونی . دالبیرونی یاد نامه ، کلکته ۱۹۱۵ م .

محمد عنایت الله : تذکره ابو ریحان . علی گم ۱۸۹۳ م

لطیف ملک : ابو ریحان البیرونی . لا هور ۱۹۶۵ م

دغسی هم دغه مقالې وگوری په : دالبیرونی یاد نامه . کلکته

۱۹۵۱

دیرونی یاد نامه په روسی د : س ، پ تولستوف مقاله بیرونی

او دده ژوند (ص ۳ - ۲۹)

سید حسن برنی : ابن سینا او البیرونی ، د دوی مشا بهتونه او

مخالفته ، دابن سینا یاد نامه ،

کلکته ۱۹۵۶ م ص ۳ تر ۱۳ .

دالبیرونی دتالیفاتو عمومی فهرست

(۱) المسائل المفیده والجوابات السدیده:

ن . دالخوارزمی پر نجومی جدو لو نو با ندي یو کتاب و (۲۵۰)
پا نی (۱)

د عبد الله محمد بن موسی الخوارزمی (متوفا ۸۳۰ م) دزیچ لائینی
ترجمه او یلا رد کړې او حواشی هم ه . سو تر پر کښلی دي
(وگورئ: د نمارک د علومو د اکاډیمی یادگارونه ص ۳ ر
۲۸۰ د کوپنهاگن طبع ۱۹۱۳ م . اسلامی دائرة المعارف ۵۰۲ ر
طبع ۱۹۱۶ م . سو تر ۱۱ ر ۱۹ . دخوارزمی پر الجبر باندي وگورئ:
جی ، رو سکاد عربی الجبر مضمون دهید لبرگ د اکاډیمی په مجله
کی ۱۲۵ ر ۱ طبع ۱۹۱۷ م . دسارتن دتاریخ علم مقدمه ۲۹ ر ۱
فصل او دخوارزمی عصر ص ۵۶۳) او په (ب ، م) کی دالبیرونی
کلمه ص ۱۲۷ تر ۱۲۹ (۱۹۰۳ م) چی ه ، سو تر لیکلې ده .

(۲) ابطال البرهان بايراد البرهان على العمل الخوارزمی

فی زیچه :

ف ابو طلحه طبیب دالخوارزمی پر زیچ باندي یو ایراد کښلی و ، خو

(۱) د احمد سعید خان په فهرست کی دپانوشمیر ۱۲۵۰ چاپ
سوي دي خو صحیح ئی ۲۵۰ دي پخپله البیرونی وایي : قد عملت
لزیچ الخوارزمی علله ... فی ۲۵۰ ورقة (آثار الباقیه مقدمه م)
دسید حسن یرنی په البیرونی کتاب کی هم دغسی راغلی دی
(ص ۱۱۰ دعلی گر طبع ۱۹۲۷) دخوارزمی دزیچ یا دونه
په کتاب الهند (ص ۳۱۰ - ۳۳۸) کی سوی ده (حبیبی)

البير و نى په دې كتاب كى دهغه رد په (۳۶۰) پاڼو كى وكيښ. (۱)

(۳) كتاب ۱ لوسا طة بين الاهوازي والخوازمي :

ف . ابوالحسن الاهوازي (۲) پخپل يوه كتاب كى دالخوازمي پر

زيچ باندي انتقاد كړي و . چى له انصافه ليري و ، نوا لبير و نى

ددغو دوو منځ گر توب و كى ع . دغه كتاب ۶۰۰ پاڼى و . (۳)

(وگورئ : نمبر ۱ - ۲)

(۴) تكميل زيچ حبش بالعلل وتهذيب اعماله من الزلل :

ف : دحيش پر زيچ باندي يو كتاب دى چى ۲۵۰ پاڼى و (۵) س - و - ۱ - ۳ :

دغه زيچ د ۸۲۰ م په شا وخوا كى حبش كښلى دى چى يوه

برخه ئى پخپله دده پر دقيوم حساباتو بنا ده او ډير مشهور سوي

دى . لكه چى نللينو هم له دغه څخه نقلو نه لري .

(۱) د آثار الباقية په جر منى مقدمه (د سخاوا ليكنه) او د سيدحسن

برنى په كتاب البير و نى كې ذكر راغلى دى (ح)

(۲) دابوالحسن نوم ندى معلوم ، خود اسلام له لويورياضى

پوهانو څخه و ، چى دپنځمى ميلادى پيرى د هندى عالم اري

بهته د ستورو دحر كاتو كلونه ئى په يوه جدول كى ترتيب كړى

و ، او البير و نى هم هغه ثبت كړل . (كتاب الهند) داهوازمي

دژوند وخت دنهمى ميلادى پيرى او اخر دى (ح)

(۳) د آثار مقدمه او برنى ۱۱۰ .

(۴) دغه .

(۵) دلته احمد سعيد د البير و نى د عربى متن په ترجمه كى

سوسوي دى ، البير و نى وائى چى د كتاب دريمه برخه په ۲۵۰ پاڼى كى

تكميل سوي ده ، نوگر ده كتاب (۷۵۰) پاڼى و (ح)

داحمد بن عبدالله حبش مروزی د ژ و ندانه معلومولو لپاره
وگوری ء: سوتیر ۱۲ - ۱۳ نمبر ۲۲. اوسار تن ۱ ر ۵۶۵. دی
په الحاسب المروزی مشهور و. (۱)

دده په زیچ کی چی کومی خطا وی پېښی سوی وی ، البیر ونی
هغه سمی کړې ، او خپل نوی معلومات ئی پر زیات کړل . دابن حبش
کتاب « زیچ مأمونی » نو سیری .

(وگوری ء: برو کلمان ۱ ر ۲۲۱ دده تکمله ۱ ر ۳۹۳ لاندی
نمبر ۱۱۷ - ۱۲۳ هم وگوری ء)

❖ (۵) جوامع الموجودات الفیاضیه حساب التنجیم:
ف . دهندپر نجومی کتاب سندهند باندی دالبیر و نی خپړ نی چی . ۵۵
پانی ئی بشپړی سوی وی . (س و ۱-۵)

دسند هنداصلی سنسکریت نوم سید هانته دی، چی دهند دنجومی
پو هانو نظریات څرگند وی اوله دی څخه پر مهم سوریه سید
هانته او برهما سید هانته دی . وگوری ء: دنلینو دنجومو دتاریخ
علم الفلک (باب ۲۱ - ۲۳. ددغو دوو کتابو نو ترجمه له سنسکریته
په عربی وگوری ء: الادب الجغرافی العری ۶۴ . کتاب الهند ۷۳ .
البیرونی په هندکی علمی خپړ نی وکړې ، او پرسند هند باندی ئی

(۱) ابن حبش حاسب مروزی د خراسان مشهور ریاضی پوهاند
په ۲۲۰ ه ۸۳۵ م کی مړ سو ، ده درې زیچه او پېر دفاکیاتو کتابونه
تالیف کړل ، او په ۲۱۴ ه ۸۲۹ م کال ئی دلمرد تندی تالکلو
لپاره نوې طریقه وموندله ، دی دسلو کالو په عمر مړ سوتولدی
۱۲۰ ه اتکل سوی دی .

(دحبیبی افغانستان بعد از اسلام ۸۴۰)

شرح و کتبش، محمد عنایت الله و ایی چی دغه دبر هماگو پتادپو لیسه سید هانتہ عربی ترجمہ ده. (تذکرہ ابوریحان بیرونی داگری طبع ۱۸۹۳ ص ۲۶) (۱) لاندی نمبر ۴۰ او د کتاب الہند انگلیسی مقدمہ ص ۲۳-۲۴ ہم و گوریء .

❦ (۶) تہذیب زیج الارکند : (۲)

ف . د زیج ارکند نجومی جدو لوئہ چی پخو اپہ عربی ترجمہ سوی و و ، د ہندی اصطلاحاتو سرہ نامفہوم و ، البیر و نی دغه کتاب پخپلو الفاظو او اصطلاحاتو ترجمہ کیء خودپا نو شمہرئی ندیء ہو و لیء . (س و ۱-۶)

چی رینا و د دہند پہ یادداشتونو (ص ۳۲۲) کی و ایی : چی ارکند د ہندی نوم اہر گندہ و ران سوی شکل دی ، او معنائی د و رنجو مجموعہ ده ، نلینو و ایی : چہ دا کتاب دبر ہماناگو پتا تالیف کھندہ کھادیکہ دی (تاریخ علم الفلاک ۱۶۶) و گوریء : کتاب الہند

(۱) پہ ۱۵۴ھ ۷۷۱م او د وہ کالہ تردی و ر و ستہ دعبا سی خلیفہ منصور دربارتہ دہند لہ خوا یو سفارت راغیء چی بہ دغه پلہ کی دہند پو ہاند ما نکا، یا کازکاکام و ، دہلہ خانہ سرہ دہند د علم الملک یوہ رسالہ راو پڑوہ چی ہغہ الفزاری او یعقوب بن طاریق پہ عربی ترجمہ کرہ او نوم ئی «کتاب السنندہند» سو . دبر ہماناگو پتا کتاب نوم پہ متن کی غلط دیء صحیح ئی «براہما سفوتا سید ہانتہ» دی چی پہ ۶۲۸ م تالیف سویء دی (دکراتشکو فسکی الادب الجغرافی . دقاہری طبع ۱۹۶۳ عربی ترجمہ) دسید ہانتہ و پولیسہ شرح دور و ستی نمبر ۱۸۳ پہ لمن کی و گوریء (ح)

(۲) دآثار الباقیہ مقدمہ ۴۰ برئی ۱۱۰

۲۰۶ ، ۲۲۶ البير و نى په كتاب الهند (ص ۳۰۰) كى و ابي :
چى ما د كشميرى سيا و ه پله لپا ر ه په عربى كهنده كها ديكه
و كينى او په ښه ډول مى شرح كى .

دبرهما گوپتا كتاب ترالبير و نى ډبر دسخه په عربى ترجمه
سوى و ، مگر دا ترجمه ډبره پهنه وه ، نو ځكه البير و نى هغه بيا په
عربى دخپل علم په رڼا كى په ښه ډول ترجمه كى .

۷- كتاب مقاليد علم الهيئه ما يحدث في بسط الكره :

ف . دا كتاب دنجوسو هغه مطالب دى چى دمنځكى دكرې سره
اړه لري او دا سهد جياجيلان سر زبان بن رستم لپا ر ه په ۱۵۵
پاڼو كى كښل سوى دى . (س و ۱-۷)

ښا يى چى اسپهد دسپه سالار (۱) په معنا وى و گورى : دا البير و نى
آثر الباقيه ۳۹-۹۰۲ و و لرس و ابي چى اسپهد دطبرستان دشاها نو
لقب و (دپارسى او لاتينى دآر پوهنى قاموس ۱-۹۲ طبع ۱۸۵۵م)
و گورى : كشف الظنون ۱۷۸۳ ج ۲ تر مقاليد الهيئه لاندې .

او دبر و كلمان تكمله ۱-۸۷۳ نمبر ۱ . البير و نى په كتاب الاستيعاب
(لاندې نمبر ۴۶) كى دا سى ليكى چى ده په دې كتاب كى دستور و
د در جود تا كنى او د اسمان په منځ كى د ځينو ستور ودارصاد
لپا ر ه مختلفى لارى ښو و لى دى . (س و ۱-۱) و گورى : دكتاب

Commander-in-Chief (1)

ابو العباس سر زبان بن رستم بن شروين اصفهبد طبرستان جيل جيلان ،
دمازندران دآل با و نديو و لسم پا چا شروين د رستم زوى په
۲۸۲ ه كى ژ و ندى و ، او رستم دشروين زوى له ۳۳۵ تر ۳۷۰ ه
پورى پا چا و نو دمر زبان دژ و ندا و قدرت وخت تر ۴۰۰ ه وروسته
تا كلى سواى (د التفهيم مقدمه ه معجم الانساب ۲۸۶ ح-)

التفهيم خطی نسخه چي رمزي رايت ترجمه کړې او په ۳۳ ۱۹
 ډي په لنډن کي چاپ کړې ده . (۱) لاندی نمبر ۷۳ هم وگورئ.

۸- خیال الکسوفین عند الهند: (۲)

ف . دلر اوسپو ږمی دد و و متحدو او متساوی مدارینو بحث
 دی چي په هند کي مشهور و او هیڅ هندی زیچ له دغو څخه
 خالی نه و ، خودالبیر وني ماگري په هغو نه و و خبر .

دغه کتاب پخپله البیروني په کتاب الهند کي هم یاد کړی دی (ص ۳۰۰)
 (په کتاب الهند عربی متن کي (ص ۵۱۲) د عند الهند کلمات مسته-ح)

۹- امر المتهجن و تبصیر ابن کیسوم المفتتن: (۳)

ف- البیروني وایي : ابن کیسوم د تحقیق له لاری او پنتی او
 نابوهی ډي غوره کړې وه نو ما دغه کتاب په ۱۰۰ پاڼي کي
 پر وکیش ، چي د زیچ سمتن په باب کي دده غلط فهمی لیري کم .
 زیچ سمتن دخليفه مأمون منجما نو جوړ کړي و (وگوريء سو تر ۸-۹
 نمبر ۱۴ او د نلینو دنجوم مقاله په اسلامی دائره المعارف کي ج اص ۵۰۶
 دغسی هم د علم الهيئه مقاله چي په دغه کتاب کي پښکري لیکلې
 ده ج اص ۱۱۳۶ نوې طبع) (۴)

(۱) د آثار مقدمه او برني ۱۱۱ . دارو پا په يوه کتابخانه کي

دالبیروني د علم هیئت يوه مصوره نسخه سته چي په ۳۶ ق کال
 «؟» په غزنه کي کښل سوي ده (دکر نکوي له قوله تذکره النوادر

۱۵۵) دمقالید ذکر په عیون الانباء (ص ۲۰) کي هم سته (ح)

(۲) د آثار مقدمه او برني ۱۱۱

(۳) دغه کتابونه

(۴) د زیچ سمتن مؤلف یحیی بن ابی منصور دي چي د مامون په امر ډي

د د شق په جبل قا . یون کي رصد وکي ، او دغه زیچ ډي وکښ ، دده په کورني

کي ډبر نور منجمان هم تېر سوي چي ډیر تألیفو نه لري (ح)

۱۰- اختلاف الاقوابل لاستخراج التحاويل : (۱)

ف. ديوه متبحر سڀري دڪلو پڙ تڃو ويل باندي له البيروني شخه پوښتنه ڪڙي وه چي پهجو اب ڪي ئي دغه مقاله دپڙش مخه وڪيله (س ۱۰ - ۱۰)

په دغه مقاله ڪسي دساده ڪال دار ونو طريقه په منطوي ڪال بنو ولي سوي ده (وگوريه دنلينو البتاني ۱۲۸۱- او په اسلامي دائره المعارف ڪي پراستر ونومي دده مقاله ۱۵.۳ او دننگري مقاله په دغه دائره المعارف ڪي ۱۱۳۵ ر ۳).

۱۱- مقاله في التحليل والتقطيع للمتعديل :

ف. چا دلمر دتعديل پڙجد ولو نوشڪ لاره او دحبش دتحليل طريقه ئي نه وه زده ، دغه سڀري له البيروني پوښتنه وڪړه او ده دغه مقاله ۷. پانوي پڙو ڪيله . (۲) (س-۱۰-۱۱)

تعديل الشمس دنجوم په اصطلاح دلمر دنمځني حرڪت اوښتل دي په پشپڙ حرڪت . (۳) وگوريه : دڪينيدي او مروء احمد مقاله پڙ البيروني او لمريز تعديل په ج ن ي س ۱۷ سنه ۱۹۵۳ ص ۱۱۲ ڪي . اود سيدن مقاله : دا لبيروني رسائل او ابن سينا اسلامڪ ڪلچر ۳۳ ص ۱۷۳ طبع ۱۹۶۰ م . (لو ڙنمبر ۳ وگوريه)

۱۲- تهذيب الطرق المحتاج اليها في استخراج هيشة الفلك عند المواليد و تحاويل السنين وغير هامن الاوقات : (۴)

(۱) بقمه مه او برني ۱۱۱ .

(۲) دآثار مقدمه او برني ۱۱۱

(۳) دلمر دتعديل شرح وگوريه : ڪتاب التفهيم ۱۱۷

(۴) دآثار مقدمه او برني ۱۱۱ . دغه مسايل Horoscope

بولي ، چي په طالع اوزا يچه اڙه لري (ح)

ف . د ایوه . ۶ . پانیزه مقاله وه چی د ز پزېد نو او دکلو نو داوېشتنو اودنورو وختونو د فلکی هیئت داستخراجی لارو تهذیب ئی شېود. (س و ۱۰-۱۲)

۱۳- هفتاح علم الهیة: (۱)

ف . دا . ۳ . پانیزه رساله د قاضی ابو القاسم عاسری لپاره وکېمله سو وه چی د هیئت مبادی ئی بیله مشکلا تو شو و ل .

ددې کتاب نوم البیر و نی پخپل کتاب الهندکی هم اخستی دي (ص . ۳۰۰) چی په سنسکریت ئی هم ترجمه کاوه (وگوری ء بر نی ۱۲۷)

۴ تهذیب فصول الفرغانی: (۲)

ف. دا (۲۰۰) پانیز کتاب د ابو الحسن مسافر لپاره د علم هیئت د فرغانی د کتاب فصول تهذیب دي ء (س و ۱-۱۳) عبدالله بن محمد بن کثیر الفرغانی (۳) دېرش فصله کتاب کښلی و (وگوری ء : سوتیر ۱۸ نمبر ۳۹) د برلن په خطی نسخی کی د مسافر نوم الحسین ابو الحسن دی ء (خطی نمبر ۷۳۰۷)

۱۵- افراد المقال فی امر الاطلاق: (۴)

(۱) د آثار مقدمه او برنی ۱۱۱ . د کتاب الهند د حیدر آباد چاپ (ص ۳۲) کی دانوم راغلی ء دي ء (ح) دغه کتابو نه .

(۳) داسری په ارو پاکی Alfraganus بولی ، جو اوع علم النجوم ئی په ۱۶۶۹ م په لیپن کی غو لیوس چاپ کی ء دده نوم احمد بن محمد کثیر د خوارزم دي ، د ماسون د دربار منجم او د دېر ونجو می تالیفاتو خواند دي ء . تر ۲۳۷ هـ ۸۶۱ م پوری لاژو ندي و (د حبیبی افغانستان بعد از اسلام ۸۳۰)

(۳) د آثار مقدمه او برنی ۱۱۲ . د ظل لپاره وگوری ء التفهیم ۱۸۳-۱۸۶ ح

ف . دا کتاب هم ۲۰۰ پاڼې دهغه ابو الحسن مسافر لپاره کښل سوی دی .
او دهغو سمو خیتو (خطوط مستقیم) څېر نه کوی ، چی دمساحت په
علم کی « ظل » بولی . دا ظلالو ټول مسائل پیری و پښانه کړی دی .
(س و ۱- ۱۵) و گوری : پرو کلما ن ۲ ر ۳۷۶ نمبر ۲۸ تکمله
۱ ر ۸۷۴ نمبر ۱۷ دا بو الحسن مسافر لپاره لور نمبر ۱۳ .

ددغه کتاب خطی نسخې دهند په بانگی پور نمبر ۳۶ ر ۲۳۶۸- او په
پتنه نمبر ۲۳۳۵-۲۵۱۹- ۳۴ کی سته . په ۱۹۴۸ م دحیدرآباد دکن
دایرة المعارف دغه رساله دالبیرونی دنور و رسالوسره یو ځای چاپ
کړی ده . (نمبر ۳۸-۳۵-۶۴ و گوری)

داسرېکاد شر قیانود ټولنی مجله ص ۳۳ تر ۳۲۵- ۸۰ گڼه طبع ۱۹۶۰
کی دماري لويس داو یدین یوه مقاله دالبیرونی پر ظل او دور څوپر
وخت باندي څېر ه سوې ده . دغسی هم و گوري ، :

دبیروت دپوهنتون بېلوگر افی دبیروت طبع ۱۹۶۷ م ص ۱۳۹ .
په اسلامک کلچر کی درسايل البیرونی مقاله دسیدین په قلم ۳۴ گڼه
ص ۱۷۳ طبع ۱۹۶۰ م . (۱)

۹۶- استعمال دواير السموت لاستخراج هر اگزالبيوت: (۲)

ف . دا کتاب هم مل مخه دهغه مسافر لپاره کښل سوی دی (س و ۱- ۱۶)
چی پر تسوية لبیوتی څېر نه کوله ، او بیانی دغه خبره پخپل کتاب

(۱) دغه کتاب دعیون الانبأ مولف د کتاب الاظلال په نامه یاد کړی . دبانگی

پور په مجموعه نمبر ۲۵۱۹ کی هم سته چی په ۶۳۱ ق کښلی سوی دی

بله نسخه ئی دمصر دکتا بخانی نمبر ۸ ده چی په ۱۱۵۳ کښلی سوی

ده . (ح)

(۲) د آثار مقدمه او برنی ۱۱۲

الاستيعاب (لاندی نمبر ۴۶) کی ہم بھہ ٹھپلی ده . (د مرکز البيوت
 لپاره دنلینو مقاله په اسلامی دائره المعارف ۱۳۰۵ - ۱ و د پنکري
 د علم الهيئه مقاله په ۳ ج ص ۱۱۳۶ کی و گوري (۱)
 ددغودایرو دا استعمال شرحه و گوري : در یتر ا صطربلاب په جرمنی
 (نورمبرگک . ۱۹۲۰) او د برلن دا کادیمی مقالات ۲۶ (۱۸۵۸ م)
 دابو لحسن مسافر لپاره و گوري لور نمبر ۱۳ .

۱۷- مقاله فی طالع قبة الارض وحالات الثوابت

ذوات لعروض: (۲)

ف . دامقاله د جرجان دخینو منجمانو لپاره په ۳۰ یانو کی کهنله
 سوی وه (س ۱۹-۱۸) چی دمیخکی دمنځ او دهغو عرو ضولرو نکو
 ستور و خبر نه ئی کوله چی دا ستواء دخیتی شمال ته واقع دي . (۳)
 دویله یمن او چی ، هیل جرمنی مقاله و گوري : پربالیرونی دطبی او طبیعی
 علومو مجموعه ۱۱ - ۳۱۶ (۱۹۱۲ م)

۱۸- اعتبار مقدار اللیل والنهار (۴)

ف . دایوه کوچنی مقاله وه چی د گردی میخکی دشپې او ورځی مقدار
 پکښی معلوم و (س و ۱ - ۱۸) او هم دا ثابتہ کره سوې وه چی

(۱) دست شرح و گوري : کتاب التفهیم ۱۸۳ بیوت : ۲۰۵ (ح)

(۲) دآثار مقدمه او برنی ۱۱۲

(۳) و گوری : التفهیم : طالع ۲۰۵ - عرض ۱۳۳ (ح)

(۴) دآثار مقدمه او برنی ۱۱۲

په قطب کی یوه ورځ یو کال ده . د قطب په سیمو کې نیم کال ورځ
اونیم کال شپه وي . (۱)

(۱) ا لپیرونی په ۳۲۷ هـ کال چی عمر ئی ۶۵ و یوه مقاله د
محمد ز کړیا رازي پر تاً لیفا تو باندي وکښله ، په دې مقاله کی
خپل ټول تاء لیفات تر ۶۵ کاله پوري وکښل ، چی د آثار الباقیه په
مقدمه کی را غلی دی ، او لیکه چی وروسته پر موضوع باندي وېشلی
کیږی ، نوزه دوه نمبره اول عمومی او بیا موضوعی ورکوم .
داوېش پخپله البیرونی کړی دی ، او داسی ښکاری چی لوسری برخه
له اثر ۱۸ پوری دزیچ او ستورو کتا بونه دی (ح)

دنيا ر و د طول او عرض او سمت ټا کنه

۱۹-۱: تحديد نھايات الاماکن لتصحیح مسافات المساکن: (۱)

ف . دا کتاب سل پانی و (س و ۲ - ۱) ددې کتاب او قانون مسعودی در بطل لپاره و گوری (د دې څیرنی نمبر ۱۰۴) او د بیتریگ (س پ م س ی) ۲۹ ص ۱۲۵ . او د بروکلیمان تکمله ۸۷۴۱ نمبر ۱۵۰ . خطی نسخه : د سلطان فاتح کتا بخانه نمبر ۳۳۸۶ چی په غزنی کی په ۲۳ رجب ۱۱۶ هـ (۱۹ ستمبر ۱۰۲۵ م) د البیرونی په ژوند کی بشپړه سوې ده چا یی چی د مؤلف په قلم وی (و گوری اسلام ۱۹ کال ۱۹۳۱ م) ص ۵۴ . دنیاى شرق ج ۷ ص ۱۲۷ . په اسلامک کلچر کی د کرینکو مقاله ۶ (۱۹۳۲ م ص ۵۲۸ . د البیرونی یاد نامه ص ۱۹۰ کلکتہ ۱۹۵۱) .

چاپونه : دا کتاب په قاهره کی په ۱۹۶۲ م د عربی خطی نسخه د مؤسسې له خوا چاپ سو (اتمه نشره) د غسی هم زکی ولیدی توغان د تحدید او ځینی نورو کتابونو اقتباسات له د هلی څخه په ۱۹۴۱ م د هندوستان دارکیالوجی نمبر ۵۳ لاندی چاپ کړه . او کرینکو هم

(۱) د آثار مقدمه او برنی ۱۱۲ . زکی ولیدی توغان چی داستانبول د فاتح د کتا بخانې خطی نسخه لیدلې ده وایی دغه کتاب ۱۶۱ پانی نری (۱۸×۲۱ سانتی) چی په غزنی کی په ۱۸ ستمبر ۱۰۲۵ م غالباً البیرونی پخپل خط کښلې ده او پرلومړی مخ ئی «بخطه» لیکلې دی او د کتاب په سر کی فقط دا کلمات سته : کتاب ابی الریحان محمد بن احمد البیرونی . په پای کی وایی : قد فرغت منه بغزنه لسبع یقین من رجب سنه ست عشروار بعما ئه (ح)

له تحديد څخه ځنې عربي اقتباسات په ۱۹۲۱ د کلکتې د البيروني په
ياد نامه کې ترجمه او خپاره کړه.

ترجمې: دالمان د جغرافيا په مجله کې د زکي و ليدی توغان په قلم د
اسلام او جغرافيا په عنوان د البيروني د متحد يد د سلطان محمد فا تح د
کتابخانې له نسخې (نمبر ۳۳۸۶) څخه ځينې مطالب په جرمني ترجمه
او خپاره سول (۴۰ گڼه ۱۹۳۴ م ص ۳۶۱ ۷۲ ر)

کريڼود البيروني په ياد گاري کتاب (کلکته ۱۹۵۱) ص ۲۰۸-۶
له دغه کتابه عربي مطالب را اخستی او جميل عالی په انگليسي
ترجمه کړې او د بيروت په خپرونو کې په ۱۹۵۷ م چاپ کړې
دی (ج ۱۸ ترص ۲۷۸ وروسته)

مقالې: په (زد م گ) گڼه ۹۰ ص ۳۸ تر ۵۱ (۱۹۳۶ م) کې د زکي
وليدی توغان جرمني مقاله شما لي خلک و گوري (آی س آی س)
د ۱۵۶۳۴ (۱۹۴۳ م) د کريڼکو په قلم د چين د برخي اقتباس د دمشق
د اکاډيمي په مجله ۱۳ ص ۳۳۸ کې ۱۹۱۳ م چې ترکي ترجمه ئی
داستانبول د ترک موسسې خپره کړې ده. سيد حسن برني د البيروني
په ياد نامه (د کلکتې طبع ۱۹۵۱ م ص ۲۶) کې د مسلما نانو تحقيق
په علم مساحت کې مقاله لری. په دغه ياد نامه (ص ۱۷۷ تر ۱۹۳
۲۴ کې) د جی - ۵ کرامرس مقاله: البيروني څنگه طول بلد دوا ټنو
د ټاکنې څخه معلوماوه؟ (وگوري: د مينار سکي مقاله د البيروني
ځنې معلومات، په دغه ياد نامه کې ص ۲۶ - ۲۷ - ۲۳۳).
د کراتشکوسکي مقاله: البيروني او دده برخه د شرق په تاريخ او
جغرافيا کې چې د البيروني په روسي ياد نامه ۱۹۵۰ ص ۵۵ - ۷۳ -
مسکو کې خپره سوه.

دسیدحسن برنی مقالہ پہ اسلامک کلچر گنہ ۳۱ کال ۱۹۵۷ ص ۷۷-۱۶۵ کی پہ دی عنوان:

کتاب التحدید دنجومی جغرافیا یو ناخپور سویء شہکار . پہ

اسلامک کلچر ۳۳ کال ۱۹۵۹ م ص ۲۱۳ تر ۲۱۸ پوری د م ۱۰ ،
مین مقالہ : البیرونی اودده برخه د مسلمانانو پہ جغرافیا کی .

پہ (زد م گ) گنہ ۷۷ کال ۱۹۲۲ م کی د فرنزیچتر مقالہ : د

عشا نیانو جغرافی ادبیات . دسولانا ابوا لکلام آزاد مقالہ ابوریحان

البیرونی وجغرافیای عالم دبیبی پہ ایران و هند گنہ ۱ کال ۱۳۳۱ ق

کی چی عربی ترجمہ ئی پہ ثقافۃ الہند ۳۲ کال ۱۹۵۱ م ۵۲ م کی

خپره سوه .

۲-۲۰ تہذیب الاقوال فی تصحیح العروض والاطوال : (۱)

ف ، دا کتاب ۲۰۰ پانی وچی دینارونو د طول او عرض سمونہ ئی کپری وہ

(س و ۲-۲) ددی کتاب تعلق له قانون مسعودی سره و کوریء ددی

خپرنی نمبر ۱۰۴ . د غسی ہم (س پ م س ی) بیتر یکک

(ج ۲۹ ص ۱۲۵) .

۳-۲۱ تصحیف المنقول من العرض والطول : (۲)

ف . مخلوبت پانی وچی د عرض او طول پہ سمونہ کی دنور واقوال تصحیح کپری و

(س و ۲-۳) وگوریء : د تعلق لپاره دنمبر ۱۰۴ احوالی او (س پ م س ی)

بیتریکک ۱۲۵ ر ۲۹ .

(۱) د آثار مقدمه او برنی ۱۱۲

(۲) د آثار مقدمه او برنی ۱۱۳ . احمد سعید خان سہوا تصحیح المنقول

کبلی دیء ، سم ئی پہ مقدمه او برنی کی تصحیف دیء (ح)

۲۲ - ۴ مقاله فی تصحیح الطول و العرض لمساکن
المعمور من الارض : (۱)

ف. شل پانی وھی د ۲۱-۲۳ نمبر سره ورته ده (س و ۲-۳) دتعلق لپاره
لاندي نمبر ۱۰۴ وگوريء او (سپمسې) بيٽريڪ ۱۲۵۲۹ .

۲۳ - ۵ مقاله فی تعيين البلد من العرض و الطول
کلاهما : (۲)

ف. شل پانی رساله وه چي ديوه بناردعرض او طول دتا کني لاری ئی بنوولی
(سو ۲-۵) اونمبر ۲۱-۲۲ ته ورته وه ، دي مقالی داهم بنووله چي ديوه
نخای عرض او طول که معلوم وی ، هغه خنگه په نقشه کی راوستل سی؟
دتعلق لپاره ئی لاندي نمبر ۱۰۴ اوبيٽريڪ ۲۹ ۱۳۵۲ وگوريء .

۲۴ - ۶ مقاله فی استخراج قدر الارض برصد انحطاط
الافق عن قلم الجبال : (۳)

ف. شپيته پانی رساله وه (سو ۲-۶) اودمخکی پيمایش ئی په دي ډول ټيکاره
کاوه چي دغروله ککريوڅخه دافق دکپته والی رصد وسی په قانون
مسعودی کی البيرونی ددغه راز پيمایش څيړنه کړې ده .

وگوريء : دويديمن جر منی مقاله د طبعی پوهنو او تکنیک په
ارشيف کی ۱۹۰۹ م ص ۶۶-۶۹ . دبرلن خطی نسخه نمبر ۵۷۹۴
ددغه کتاب يوننديزديء (وگوريء داهلوار ډکټلاگ ۵ . اودبروکلمان
دعربی ادبياتو دتاريخ تکمله ۸۷ م ۱۶ نمبر)

۲۵ - ۷ مقاله فی غروب الشمس عند مفاراة اسکندريه : (۴)

(۱) دغه کتابونه

(۲) دغه

(۳) مقدمه او برنی ۱۱۳ - ۱۸۸

(۴) مقدمه ۴۲ برنی ۱۱۳

ف. دامسندروی له ځلی سره د لمر لویدو څیړنه څلویښت پانې رساله وه

(س و ۳-۷) دغه سناره دخپل عصر مشهور رنځلی (۱) اودرصدځای و .

۲۶- ۸ مقاله فی اختلاف الواقع فی تقاسیم الاقالیم: (۳)

ف. شل پانې وه (س و ۲-۸) چی یاقوت دخپل معجم البلد ان په لیکنه کی هم

داقلیمونو په څیړنه کی گټه ځنی اخیستی وه . (وگوری: پیتریک ج

۲۷ ص ۹-۱۳ اودبروکلمان تکمله ۱۸۷۳ ر ۸۷۳۱ نمبر ۲۵ ددی څیړنی

لاندي نمبر ۱۵۳)

۲۷- ۹ مقاله فی اختلاف ذوی الفضل فی استخراج

العرض والمیل: (۳)

ف. دعرض اومیل په ټاکنه کی دپو هانو پراختلاف یوه رساله وه چی پانې ئی ندي

معلومی (س و ۲-۹)

۲۸- ۱۰ کتاب الاجوبة والاسوه له لتصحيح سمت

القبلة (۴)

ف. دیرش پانې دقبلي دخواپه سمه ټاکنه کی یوه رساله وه . (س و ۲-۱۰)

۲۹- ۱۱ ایضاح الادله علمی کیفیة سمت القبلة: (۵)

ف. پنځه ویشت پانې رساله وه دقبلي دخواد ټاکنی پر دلائلو باندي .

(س و ۲-۱۱) وگوریء نمبر ۲۸ .

Light—House (۱)

(۲) مقدمه اویرنی ۱۱۳

(۳) دغه

(۴) دغه

(۵) دغه

۳۰-۱۲ تهذيب شرط العمل لتصحيح سموت القبل: (۱)

ف. خلويشت پانې يوه رساله وه چې دقبلي دخوا اودسمو لولپاره ئى دشروطو

دتهذيب لاره ښووله. (س و ۲-۱۲)

۳۱-۱۳ تقويم القبله بېست بتصحيح طولها و عرضها: (۲)

ف. پنځلس پانې يوه رساله وه چې دېست دقبلي خوائى ددغه ښارد

طول او عرض په سمونى سره ټاکنې وه (لورنمبر ۲۸ وگورئ) بېست په سجستان كى

پرلمند باندې دقندهار لمرلو يدو خواته واقع دى. (س و ۲-۱۳)

۳۲-۱۴ مقاله فى الانبعاث لتصحيح القبله :

ف. پنځه خلويشت پانې يوه مقاله وه (س و ۲-۱۴) چې دقبلي دټاكنى

دتصحيح لپاره ئى سپارښتونه اولار ښوونه كوله. (لورنمبر ۲۸ وگورئ).

۳۳-۱۵ آلافي عوارض الزله فى كتاب دلائل القبله: (۳)

ف. په دې رساله كى د دلائل القبله كتاب دغلطيو تلافى سوې وه

(نمبر ۲۸-۲۹ وگورئ).

(س و ۲-۱۵)

(۱) دغه

(۲) دغه. مگرېرنى دېست نوم ندى راوړى خو دالبېرونى په اصلى

مقاله كى دې كلمى ټكى نه درلوده سخاودشك په علامت (؟) سره له يوې نسخې

څخه بېست هم را نقل كړى دى او دا صحيح دى. پخوانى

مولفان بېست دسيستان يوه سيمه گڼي، مگراوس دهلمند دولايت مركز دى (ح)

(۳) مقدمه اوېرنى ۱۱۴ دلائل القبله داىى العباس احمد بن ابى

احمد تاليف دى.

دى په ابن القاص طبرى شافعى مشهور وچى په ۵۳۳ هـ مې دى (كشف

الظنون - ح)

د حساب کتابونه

۳۴- تذکره فی الحساب والاعدبار قام السندوا لهند (۱):
 ف. دېرش پانې یادونه وه دسندهند ارقاموپه شرح کی (س و ۳-۱)
 دالبیرونی په آثار الباقیه ۱۳۸ کی دغه اثر کتاب الارقام بلل سوی دی. اوسخاوپه
 (زدم گ) ۲۹ (۱۸۷۵م) ص ۱۳۸-۱۵۶ کی ستایلی دی. وگوری بیتریک

ج ۱۳ ص ۳۱

۳۵- استخراج الکعب و اضلاعها و راءها من
 مراتب الحساب (۲)

ف. دکعبونو (۳) اودهغود داضلاعو داستخراج دحساب لاری چاری
 سل پانې کتاب و (س و ۳-۲)

۳۶- کوفیه رسوم الهند فی تعلم الحساب: (۴)

ف. دهندې رسومو څنگه والی دحساب په زده کړه کی، یوه رساله چی د
 پانو شمیرنې ندی معلوم. (س و ۳-۳)

۳۷- مقاله فی ان رأی العرب فی مراتب الاعداد صوب
 من رأی الهند فیها (۵):

ف. دعدد په مراتبوکی د عربو رای دهند یانو تررای خورائنه وه دارساله
 ۱۵ پانې وه، چی البیرونی پخپل کتاب الهند (ص ۸۳) کی هم دغه یاده
 کړیده (۶) (س و ۳-۴)

۳۸- مقاله فی راشیکات الهند (۷)

ف. پنځلس پانې مقاله وه (س و ۳-۵) چی په سنکریت ئی نوم «تري راشیکا» ویعنی

Cubes (۳)	(۲) دغه	(۱) دغه
(۶) کتاب الهند د حیدآباد طبع ۱۳۹ (ح)	(۵) هغه	(۴) هغه
		(۷) هغه

درې راشيکه چې البيروني په عربي راشيکات جمع مخني جوړه کړې وه. موضوع ئي د
 مخصوص وزن (۱) - حسابول و (وگوري ددې څپرني نمبر ۶۳ - او (س پ م س ي)
 بيټريگ ۱۶۳۸ - او ۲۳۸ (۱۹۱۶ م) پرو کلمان ۴۷۶۱۱ نمبر ۸ - ۲۹ - ددغه
 کتاب تکمله ۸۷۳۱ نمبر ۸ - ۱۸) دراشيکات خطي نسخي په بانکي پور نمبر
 ۳۷۲۴۶۸ - او پټنه ۲۳۳۵ - ۳۵۲۵۱۹ - او داندیا آفيس نمبر ۱۰۳۳ . بشپړنده .

چاپ :

دغه رساله د حيدر آباد دائرة المعارف په ۱۹۴۸ م د يرش مخه د درو نورو رسالو
 سره درسايل البيروني په نامه چاپ کړه (وگوري نمبر ۱۵ - ۴۵ - ۶۴)

مقالی :

۱، ویديمن په س پ م س ي بيټريگ ۴۸ - ۴۹ (۱۹۱۶ م) کې: (۱) دالخانني پر
 مشكلاتوباندی. (۲) د تناسب د کورين ترالبيروني وروسته .
 ک، کایفر: د تاجرانولپاره دنظرياتو او اصولودمرستې سلسله (زوربخ) .

(۱) سيدحسن برني دراشيکات ترجمه اريعه متناسبه کړې ده خوسمه نه ښکاري مراد د خاصو
 شيانو دروندوالی Specific - Gravity دي. په سنسکريت راشي سره ټولول دي او
 راشيکه کميت - چندی ته وايي (سنسکريت انگلش د کشتري ۸۷۹) البيروني د جواهر وېر -
 تلو او دروند والی باندي خاص آثار هم لري. داندیا آفيس پر نسخته هندي نوم تري را
 چېک هم کهنلی دي (ح)

۳۹۴-۶۶۱ فی سکلب الاعداد (۱)

ف . ددی مقالی نیمی . ۳۰ پا نیسی وه (س و ۳-۶) دسکلب معنانه بشکاره ، محمد عنایت الله وایی چی د کتاب بشپړ نوم «سمسکالیتایا» و (۲) چی د حساب د اصولو سره ئی اړه درلوده (تذکره ابوریحان بیرونی - اگره ۱۸۹۳ ص ۲۶) (۳)

۴۰-۷ ترجمه مافی براهم سدها ندمن طرق الحساب: (۴)

ف . خلو بیبت پانی و دبراهم سدها ندمن تولى د حساب لاری پکښی راغلی وی براهما سدها نته دهند مشهور کتاب البیرونی له سنسکریت په عربی ترجمه کی . (کتاب الهند . ۲-۷۳ عربی متن او د انگریزی ترجمی سریزه ۳۶ ددی مقصد لپاره وگوړی ددی څپر نی نمبر ۵ لور)

۴۱-۸۸ منصوبات الضرب: (۵)

ف . دپانوشمیر ئی ندی لیکلی (س و ۳-۸) د اد ریاضی د ضرب د عمل مختلفی طریقمی وی.

(۱) هغه

(۲) Samskalitaya

(۳) سخاو د آثار الباقیه په سریزه کی سکلب بی ټکوچاپ کړی، چی په خطی

نسخو کړی ئی هم ټکی نه درلودل، برنی (ص ۱۱۴) هم سکلب لیکلی

چی ددی بېلوگرافی لیکوال هم ! Saklab دشکه سره کښلی دی. ښایی

چی اصل ئی د سنسکریت سنکشیپ Sankshap وی چی معنا ئی

اختصار او لنډونه ده، او داد ریاضی یو متوسط عمل دی، داهم ښایی چی

د کلمی اصلی شکل سنگهت وی چی د براهم نجوی مشهور کتاب و،

او البرونی ډیر مطلبونه ځنی را اخلی (ح)

(۴) مقدمه او برنی ۱۱۴

(۵) دغه زما پخیال منصوبه به عربی کلمه البیرونی د ضرب دجد و لو فو لپاره

استعمال کړی ده چی او س ئی دلته ضرب زبا نی بولی (ح).

د شعاعو نواومر کتابونه (۱)

۴۲- تجرید الشعاعات والا نوار عن المضایح المدوۃ فی الاسفار:

ف. پروانگو او دهنو پر تیریدو باندی یو ۵۵ پانی کتا ب چی دلمر او سپوړی له تند ری څخه دورانگویر تیرید لو ږغیدی (س و م- ۱)

دورانگو دنجوسی معلوماتو اوانعکاس لپاره وگوری :

دنلینو البتانی ۳۰۷۱ سوتر دخوارزمی د زیچ په طبع کئی (نمبر اول) دغه څپر نه خورا ژوره کړیده ، پخپله البیرونی هم دقانونی مسعودی په (دریم فصل) کئی دورانگو پر انعکاس جلا بحث کوی، د البیرونی په آثار الباقیه کئی دغه کتاب د تجرید الشعاعات والا نوار په نامه بلل سوی دی او د کتاب فی استیعاب په (۸۳ ب پانه) دلیپن خطی نسخه نمبر ۱۰۶۶ کئی هم دغسی دی وگوری :

کشف الظنون ۳۳۵۱.

۴۳- مقاله فی تحصیل الشعاعات با بعد الطرق عن الساعات: (۲)

ف. لس پانیزه مقاله وه (س و م- ۲) چی دورانگو وضع ئی د ساعاتو له قاعدو څخه معلوموله ددغه نامه معنایه نده ښکاره، ښائی چی د (عن) پرخای (من) وی.

(۱) سید حسن برنی وایی چه د البیرونی د الشعاعات والممراد علم الاشعه او علم المناظر دی (ص ۱۱۴) پخپله البیرونی چی د کتاب نوم راوړی هغه دا ښیی چی په کتابونو کئی دورانگو اورنا وو په بیان کئی ځینی ناوړی راغلی وی، اوده په دغه کتاب کئی د هغو سمو نه کړی ده (ح)

(۲) مقدمه او برنی ۱۱۴

۴۴-۳ مقالہ فی مطرح الشعاع ثابتا علی تغیر البقاع : (۱)

فہ یعنی دور ازگو وقوع نحای چی دسیمودتبدیل سرہم ثابت پاتیری.

دامقالہ پنچلس پانی وہ (لکہ ۳۲-۳۳ نمبر)

۴۵-۴ تمہید المستقر لتحقیق معنی الممر (۲)

ف شپیتہ پانی کتاب و چی د برو کلمان پہ تکملہ ۱ ص ۸۷۳ نمبر ۱۹

کی ذکر سوی دی اود سیوری پر اوڑ دوالی خیر نہ دہ ، سر د تیریدلو

نحای تہ وایی ، او سراد ئی دلته دور ازگو اورنا دتبربد لو نحای دی.

خطی نسخی ئی یوہ پہ بانکی پور نمبر ۲۳۶۸ - اوہلہ پہ پتہ کی

دہ نمبر ۲۳۳۵ . دغہ رسالہ دحیدرآباد دکن دعثمانیہ دایرۃ المعارف

لہ خواہہ ۱۰۷ مخہ کی پہ ۱۹۳۸ م کال دالبیرونی لہ نور ورسا لو

(ددی خیرنی نمبر ۱۵-۸۳-۶۳) سرہیو نحای چاپ سوی دہ . او ترجمہ ئی ہم

د(البیرونی پر سر) (۳) پہ نامہ دیروت دپوهنتون لہ خوا دشرقی کتا بو

پہ نمبر ۳۲ کی پہ ۱۹۵۹ م کال دکنیہی او سفوری او ایفرم پہ قلم چاپ

سوہ (۱۱ / ۲۰۱ / مخہ) (۴)

(۱) مقدمہ او برنی ۱۱۵

(۲) دغہ

(۵) Albiruni on Transite

(۶) دبانکی پورہ مجموعہ ۲۵۱۹ کی ہم د تمہید یوہ نسخہ ستہ

چی پہ ۳۱ ق کتبلی سوی دہ (ح)

آلات اودھغو شخه کار اخیستنه

۴۶-۱۱ استیعاب ا لو جوہ ۱۵ لممکنه فی صنعة الاصطربلاب: (۱)
 ف . اتبا ہانی کتاب وچی داصطربلاب جوړولو لپاره ئی ډول ډول لاری ښوولی
 (س ۵-۱) وگوری

دی ، وید یمن جرمنی مقدمه په دس و یلتل کئی . ۲۰ ۱۹۹۹ ر ۱۹ چی د
 اصطربلاب دجوړولو او د دایر ودو یشلوډ پرېشه معلومات لری . دغسی هم
 وگوری دسید یلوټ فرانسوی مقاله دا کاډیمی په نوشتو کئی (ج ۱) ۲۱۸۴۴
 ((بیرونی شخه دمخروطی مقاطعو او دخاص قطب نما جوړول وښوول)) او
 دوید یمن جرمنی مقالی دمخکی دسروی په مجله کئی ۲۲ (۱۹۱۰ م) او
 هم دده مقاله ((دلماو سپوږمی د موضع دکتنی اله)) چی بیرونی
 ښوولی ده په اسلام ۳ (۱۹۱۳ م) کئی .

دالبیرونی په آثار الباقیه (ص ۳۵۷) کئی ددی کتاب ذکر راغلی دی دغسی هم
 وگوری (برو کلمان جلد ۱ ص ۳۷۶ نمبر ۶) او ددغه کتاب تکمله
 ۱۸۷۳ نمبر ۶ .

خطی نسخی : ایاصوفیا نمبر ۲۵۷۶ برلن نمبر ۵۷۹ ۵۷ پاریس نمبر
 ۲۴۹۸ بودلیان ۱۰۳۷۱ ۳۱۰۳۷۱ د برتانیا موزیم شرقی ۹۳ ۵۵ از هر نمبر
 ۵۷۲ جارالله ۱۳۵۱ لیان ۱۰۶۶ رامپور ۲۲۵۱ تویقایی سراي ۳۵۰۵۷
 تهران ۱۵۰۲ تیونس ۵۵۳۹ - ۵۵۴۰ . سید حسن برنی دالبیرونی په
 یادگاری کتاب دکلکتی چاپ ۱۹۵۱ ص ۳۲ کئی وایی : چی دبیرونی
 الرساله فی الاصطربلاب له کتاب فی الاصطربلاب شخه یوه بیله لنه رساله ده .
 دکلکتی دایشایی ټولنی په مجله ۱۸۹۹ نمبر ۶۶ کئی اشرف علی اوپه نمبر
 ۱۳۸۱ کئی محمد اسحاق دغه نوم رساله فی صنعة الاصطربلاب کاږي .

په دس ویلنل ۲۰ (۱۹۱۹م) کی داستیعاب یوه برخه په ص ۲۴ تر ۲۶ کی ویلیدیم چاپ کړه چی دمقدمی ترجمه ئی هم دغه ویلیدیم اوفرنکک او ریچر په (س پ م س ی) بیتریک (۱۹۲۰م) ص ۹۷ تر ۱۲۱ پوری کړیده (آی س آی س) ۳۹۸۵ (۱۹۱۷م)

مقالی : دویدیم جرمنی مقاله : دهغو عالمانو نمونه چی البیرونی په نمبره کی راوړی دي . دغسی هم دده مقاله پرمخرو طاتو دریاضی او طبیعی علومو په مجله ۱۷۷۵ (۱۹۱۹م) کی .

دغسی هم دجی ، فرنکک فرانسوی مقاله پر اصطرلاب بانندی په (س پ م س ی) بیتریک ۵۱۵۰ (۱۹۱۸م) ص ۵۵۲ کی .

۵۵ ، سیمن او میتلبرگر جرمنی کتاب ((کروی اصطرلاب)) . ۳۳۳

(۱۹۲۵م) (وگوری : آی س آی س ۷۳۳۷ (۱۹۱۹م)

دویدیم اوچی ، فرنکک جرمنی مقاله «پراصطرلاب بانندی» په (س پ م س ی) بیتریک ۵۲ - ۵۳ (۱۹۲۰م) ص ۹۷ تر ۱۲۱ پوری .

**۴۷ - ۲ تسهیل التصحیح الاصطرلابی والعمل بمرکباته
من الشمالی والجنوبی (۱)**

ف . سل پانی کتاب و (س و ه - ۲) داصطرلاب دسمولولاری ئی اسانو لی ، اود هغه د شمالی او جنوبی دمرکباتو عمل ئی بنووی .

په اصطرلابوکی دکسوف او خسوف دسیمی یوه برخه پرخط استوابانندی بنووله کیری ، چی یوه ئی شمالی قطب او بله ئی جنوبی قطب ته ئی ، او په دغه کتاب کی دغه مسئله شرحه سوی ده .

د حاجی خلیفه کشف الظنون ۱۸۵۱ او دبرو کلمان ۳۷۶۱ نمبره وگوری . ددی کتاب لخطی نسخی په برلن نمبر ۹۳ ۵۷ پاریس نمبر ۲۳۹۸۱ کی سته .

(۱) دغه

مقالی : پردی کتاب دویدیمین جرمنی مقاله دطبیعی علومو او تکنیک په ارکایو ۱۹۰۹ م ۱-۶۶ کی : البیرونی او دسُخکی د محیط تاکنه .
 او همدده بله جرمنی مقاله «مسلمانان وهان او د سُخکی بعد» ددغی مجلی په ۲۵۳۳ (۱۹۱۱م) کی ، او دنلینو محاضرات ص ۲۸۹ نمبر ۳ او دالبیرونی یاد نامه ۱۹۵۱ م ص ۳۲ وگوری دلته برنی پخپله مقاله د مسلمانو څیړنی په مساحت کی وایی چی کتاب الاضطراب له هغه کتاب الاستیعا ب غځه بیل دی چی یوه خطی نسخی ئی په لیان کی وه .
 (ب د ۶۷ - ۱۹۰۸ م)

۴۸-۳ تسطیح الصور و تبطیح الکور (۱)

ف . لس پانی کوچنی رساله وه (س و ۵-۳) چی یوه بې نومی خطی نسخه ئی په لیان نمبر ۱۰۶۸ کی وه (وگوری د سوتر کتلاگ دغه نمبر) یوه برخه ئی په آثار الباقیه (ص ۳۵۸) کی هم سته چی شرحه ئی م، فایورینی په اجتماعی او جغرافی ایتالیانا ۳ (۱۸۹۱ م) کال م کی خپره کړی ده وگوری د بروکلیمان تکمله ارم ۸۷ نمبر ۱۳ .

ددی کتاب یوه جرمنی ترجمه ه، سوتر په ۱۹۲۲ م دطبیعی علومو او طب په مجموعه (ص ۷۹ تر ۹۳) کی کړی ده، او یوه فرانسوی مقاله هم هغه فاریورینی دالبیرونی پر کارتوگرافی باندی په جیوگرافیکا ایتالیانا ۳ (۱۸۹۱ م) ص ۲۸۷ کی کښلی ده ، وگوری (آی س آی س) ۵ - (۱۹۲۳) ۳۹۸ (د آثار الباقیه هغه برخه چی په دی موضوع اړه لری ، ددغه کتاب په انگریزی ترجمه (ص ۳۵۸) کی سته .

۴۹-۴ فیما اخرجها فی قوة الاضطراب الى الفعل ؛ (۲)

ف . دیرش پانی یوه رساله وه، چی د اضطراب د استعمال لاری او چمونه ئی

(۱) هغه

(۲) هغه

ٻڻوول ، او دائي هم بيا نول چي په اصطرلاب كوم كوم مشكلات
حل كيداي سي (س و ٥ - ٣)

٥٠ - ٥٠ مقاله في استعمال الاصطرلاب الكري (١)
ف . لس پاني وه (س و ٥ - ٥) چي دكروي اصطرلاب داستعمال چمونه ئي ٻڻوول
وگوري : دكنيدي انگريزي مقاله : البيروني او د نصف النهار تا كنه د
رياضي دمعلم په مجله كي ٥٦ (١٩٦٣) ٦٣٥ - ٣٧ . او د امر يكن
يونيورستي يوگرافي ١٨٦٦ - ١٩٦٦ ديروت چاپ ص ١٣٣ (١٩٦٧ كال)

د زما نو او وختو نو په باب کی

۱-۵۱ مقاله فی تعبیر المیزان لتقدير الازمان (۱) ف پنځلس پانی مقاله وه چی د وختو نو د معلومولو د میزان بیان ئی کاوه .

۲-۵۳ مقاله فی تحصیل الان من الزمان عند الهند (۲) ف . دا کتاب سل پانی و، چی د هند و انود وخت تا کنی طریقہ ئی په دقیقه او ثانیہ بیانوله .

۳-۵۴ تذکره فی الارشاد الی صوامع نصاری والاعیاد (۳) ف . د مسیحیانو دروژی او اختر و نو په بیان کی شل پا نی رساله وه (س و ۶-۳) چی په آثار الباقیه کی ئی هم شرحه راغلی ده . (م)

۴-۵۴ مقاله فی الاعتذار عما سبق لی فی تاریخ الاسکندر (۵) ف . بیرونی چی کومی خطاوی په تاریخ سکندری کی کپری وی په دغه . ۱ پانیزه مقاله کی هغه تصحیح کپری او خپل عذر ئی و غوښت (س و ۶-۴)

عربو د سکندر کړ و نولوجی په ډول ډول کښلی وه البیرونی په آثار الباقیه (ص ۱۳۷) کی د تاریخ تاکنی ډول ډول نیتی تر لسو پوری کاپی، چی د اسکندر سر یانی نیتی هم په د ریم جدول کی دی او دغه طیلسان المضعف (۶) بولی

(۱) Explanation of the balance for the measurement of time هغه

(۲) Ascertainment of the present moment of time according to the Indians. هغه

(۳) هغه

(۴) وگوري د آثار الباقیه عربی متن ص ۲۸۸ تر ۳۰۹ .

(۵) هغه

Twofold Taylasan (۶)

۵۵-۵ تکمیل حکایات عبدالملک الطیب البستی

فی مبداء العالم وانتهائه (۱)

ف. دالبیرونی داهم کتاب چی تقریباً سل پانی و، دهنوروایاتو بشپرونه وه

چی عبدالملک بستی طیب ددی نری دابتداء اوانتهاپه باب کی کبلی وو

البیرونی خپل شخصی معلومات اودمختلفو قومونو عقاید پر دی

موضوع باندی سره راغونډه کړل. (۲)

(۱) مقدمه ۳۳ برئی ۱۱۶

(۲) متاسفانه د عبدالملک بستی دغه کتاب او هم دالبیرونی دغه

تکمله دواړه اوس نسته خودغه دواړه کتابونه دافغانستان خلکو

هم دلی وکبل، چی زموږ دعلمی تفکر قدیمه سلسله ثابتوی. دنری

د پیدا کید وروایات په بست کی وؤلکه چی په ۳۵۵ ق کال

مطهر بن طاهر المقدسی خپل کتاب الخلق و التاریخ په همدی بست

کی وکبلی (بروکلمان د عربو دادب تاریخ ۶۳۳-۶۳۴ د پاریس طبع ۱۸۹۹-ح)

لکي وال او کوخي وال ستوري (۱)

۱-۵۶ مقاله في دلالة الاثار العلموية الاحداث السفلية (۴)

ف. دلوري دنيا کوم کوم اترونه پر کهنو پيشو باندی لویری دادپرش پانی مقاله
وه (س و ۷-۱) چی یوه نسخه ئی په برلن کی وه املوارت نمبر ۵۷۳۴ چاپ
۱۸۱۳ م بیرونی درالوید و نکو ستور و خیرنه په کتاب التفهیم کی هم کړیده
و گوری ولاندى نمبر ۷۳

۲-۵۷ مقاله في ابطال ظنون فاسده خطرت علمي قلوب بعض الاطباء في الكواكب الحادثة في الجو (۳)

ف. په فضا کی چی کوم ستوری ښکاری دهنو په بلب کی د خینو طبیانو په زره
کی بی اساسه خیالونه پیدا کیدل او هغه ئی شوم گنل البیرونی دغسی او هام
په دی او یا پانیزه مقاله کی رد کړل.

۳-۵۸ مقاله في الکلام علمي الكواكب ذوات الاذناب والذوائب ۴

ف. یوه (۶۵) پانیزه مقاله دلکی والواو کوخی والوستور و په بیان کی وه (وگوری
ددی خیرنی ۱۷۵۶)

۴-۵۹ مقاله في مضیات الجوالحادثة في العلو (۵)

ف. ددی مقالی پانی ندی ښوولی سوی اودهنو روښانو شیانو بیان وچی په لویه
فضا کی ښکاره کیږی.

۵-۶۰ مقاله في تصفح کلام ابی سهل القوهی في الكواكب

(۱) عربی اصطلاح ئی مذنبات او ذوائب دی Comets یعنی هغه ستوری

چی لکی یا کوخی لری (ح)

(۲) مقدمه ۴۳ او برنی ۱۱۶

(۳) هغه. الجو: Atmosphere

(۴) هغه (۵) هغه

المنقضة (۱)

ف . پنخلس پانی مقاله وهچی پرلوید ونکو ستورو (۲) باندی ئی دابوسهل کوهی

دخیر نو شرحه کوله او هغه ئی بنه شنلی .

پرابوسهل کوهی باندی وگوری سوئر ۷۵ نمبر ۱۷۵ (۳)

(۱) هغه

(۲) یاماتیدونکی ستوری Falling stars = Meteorites

(۳) ابوسهل ویژن بن وستم کوهی دطبرستان منجم اودرصدخاوند اوخورامشهور

عالم دی چی دپرتالیفات لری د۵۰۳ ق په شاوخوا کی مردی (ح)

متفرقات

۶۱-۱ کتاب فی تحقیق منازل القمر . (۱)

ف، ۱۸۰، پانی و چی دمیاشتی د مناز لو تحقیق پکنبی و (س و ۸-۱) بیہقی لہ
دی کتابہ یوہ تو تہ را نقلوی (و گوری):

د آثار الباقیہ مقدمہ ص ۵۲- او ددی خیر نی نمبر ۱۷۳ دبر و کلمان
تکملہ ار ۸۷۴ (ممبر ۲۴) علی بیہقی ئی ہم پہ تمہ صوان الحکمہ
کی ص ۶۳ ذکر کوی او پخپلہ البیرونی ئی پہ کتاب الہند
ص ۲۴۲ کی نوم را وری .

۶۲ کتاب فی الفحص عن نواد را بی حفص عمر بن الفرخان . (۲)

ف، ۲۴۰، پانی کتاب و چی البیرونی دا بو حفص عمر بن فرخان پر نادر و
او عجا یو با ندی کنبلی و (س و ۸-۲) د عمر بن فرخان پہ باب کی
سو تیر و گویء ۷ نمبر ۳ .

۶۳ مقالۃ فی النسب التي بین الفازات والجواهر فی الحجیم . (۳)

ف، د فلزا تو او جواهر و د حجیم دنسبت (م) پہ بیان کی دیرش پانی یوہ

(۱) ہنہ .

(۲) ہنہ . ۱ بو حفص عمر بن الفرخان طبری لوی حکیم او منجم او دیحیی
بن برمک او مامون پہ دربار کی و، د پ و علمی کتابو نو مؤلف
یا مترجم دیء (الفہرست ۳۸۱ تاریخ الحکماء قفطی ۳۳۴) ددہ شرحہ
د بطلمیوس پر غلور و مقالو با ندی پہ شوال ۱۹۶ ق ۸۱۲ م کی
ختمہ سوی دہ، او د . ۲۰ ق ۸۱۵ م کال پہ شا و خوا کی بر دیء
(دیر و کلمان د عربی ادب تاریخ ۲۴۹ ر تکملہ ۳۶۴ - ۳۹۲)

(۳) مقدمہ ۱۴۳ و برنی ۱۱۷ Specific Density (م)

مقاله وه (س و ۸-۳)

وگوری: س پ م س ی بیتر يك ۳۸ ۶ ۱- ددی رسالی لحنی توتی

خازنی په میزان الحکمه کی نقل کړی دی. وگوری:

خانیکوف په ج ۱۱ و س ۶ (۱۸۵۷ م) ۱- و یه یمن په دو ب گ

۳۳۹۹۶ (۱۹۰۸ م) کی- اسلا م ۳۵۳۶۶ (۱۹۱۱ م) ایبل په دیسر

تیشن ۱۹۰۸ م ص ۱۸۲- با ویریس په دغه مجله ۱۹۱۳ ص ۲۸ کی

د بر و کلمان تکمله ۸۷۳۱ نمبر ۱۲ .

خطی نسخه ئی د بیر وت نمبر ۲۲۳ چیخوف پخپل کتلاگ . ۲-۵۵

کی یا ده کړي ده .

دغسی هم وگوري:

په ژرنال ایشا تک ۳۷۹۱۱ (۱۸۵۸ م) کی کلمنیت مولی فرانسوی

مقاله د ډول ډول فلزاتو او کانی شیا نو پر تول باندي .

د البیرونی قواعد او د آیین اکبری لنه یز او ترجمه .

دل، چیخوف مقاله دبیروت په المشرق . ۱۰ ر ۹ (۱۹۰۶) کی .

دی، و یه یمن جرمنی مقالې :

۱- د خاصو شیا نو پر تللو باندي په (س پ م س ی) بیتر یک

۱۶۳۳۸ (۱۹۰۶ م) کی .

(۲) د البیرونی اصول د خاصو شیا نو پر تلنه د ډچ د فیزیک په مجله

کی ۳۳۹۹۶ (۱۹۰۸ م) (۳) په لوړ عنوان یوه بله مقاله په

(س پ م س ی) بیتر یک ۳۵۳۶۶ (۱۹۱۳) کی .

۶۴ - مقاله استخراج الا و تارفي الدائرة عواص
الخط المنحني فيها (۱)

ف. ددايري دوترونو پر معلومو لو يوه (۸۰) پانيزه مقاله وه (س ۸۰-۸۱) چي سوتريوه

ترجمه په بيلوتیکا ما تهيماتيکا (ج ۲ ص ۱۱ تر ۷۸ د لپيز يگ ۱۹۱۰ م طبع)

کي خپره کړي وه وگوري ءبرو کلمان ۱۳۷۶-۷ نمبر ۷- اوددغه کتاب

تکمله ۸۷۳۱ نمبر ۷)

خطي نسخي ئي په با نکی پور ۲۲ ۲۳۶۸۲- او پته ۲۵۱۹-۲۳۳۶۲۳۰

اوقا هره ۵۲.۳ اوليهن ۱۰۱۲- او مراد ملا ۱۳۹۶۱۳ کی سته.

د حید رآبا د دکن دائره المعارف په ۱۹۳۸ م دغه د رساله فی استخراج

الوتارفي الدائرة لخوا ص الخط المنحني الواقع فيها (په نامه ۲۲۶ مخه چاپ

کړه او دادر سایل البيروني يوه برخه ده (لور نمبر ۱۵-۳۸-۳۵ وگوري).

په (ج ن ي س) ۱۷ ص ۱۱۲-۲۱ (۱۹۵۸ م) کی کنیه يي او مروه احمد يوه

مقاله دا لبيروني پرلمر يزه معادله (۲) خپره کړه دغسی هم وگوري: دبیروت

د پوهنتون خپرونې ۱۹۶۷ ص ۱۳۳ او په اسلامک کلچر ۱۹۶۰ م ۱۷۳۳۳۴ کی

دای، س سیدان مقاله: دالبیرونې رسایل او ابن سینا. دغسی هم سچاي د اسریکن

ماتهیما تیکا په ۹۵۳۳ (۱۹۲۶ م) کی یوه مقاله لري. (دالبیروني اصول د. م درجي

وترد تقریب لپاره»

(۱) مقدمه ۳۳ برني ۱۱۷ د آثار الباقیه په مقدمه او برني کی عواص الخط دی مگر

په انگریزي کی احمد سعید خان Bi-Khwass ضبط کړي دی او ترجمه ئي هم:

By the Properties of its curved line کړیله مگر د عواص مطلب مشکل

توب او گرانبت او صعوبتو نه دي چی له منحنی خطوطو څخه په دائره کی پیدا کیري (ح)

Solar equation (۲)

۶۵- تذکره فی المساحة للمسافر المقوی (۱)

ف. دالس پانی رساله پردي موضوع باندي ليكل سوي و مچی بور و غ. جو ر

سری غونئی لازهر پشوو تلای سی (وگوری. باب الالباب ۲۳۹ ۲۵۱ ۲۵۲) (۵-۸۱)

۶۶- مقاله فی نقل خواص الشكل القطاع الی ما یغنی عنہ (۲)

ف. د قطع شکل (۳) پر خواصو باندي بشپړه توضیح په شلو پا نوک کبلی

سوی وه (س ۸۰-۶) دې شکل ته ترانسورسل تهیوروم اوف مییلوس (۳) واین، چی

کراس دالبیرونی په تاءلیفاتو کی اوسخا و هم قطع په تشدید راوړی دی

مگرد کتاب التفهیم په یوه نسخه (بریتش موزیم ۸۳۳۹ (او ۷۰۷) کی قطع د

قاف په پیش ییله تشدید مضط دي، (۵) سخاو هم ددي کتاب ذکر کوي

(نمبر ۱۶ وگوري)

۶۷- ۷ مقاله فی ان لوازم تجزی المقادیر لالی نهاییه

قربیه من امر الخطین اللذین یقربان و لا یلتقیان فی

الاستعداد (۶)

ف. دي لس بانی مقالی دابنوله چی دوي خیتی که سره نبتی وي او په لیری و اتن کی

نسره یو محای کبیری، نوبه هغه په مساوی برخو کی غنکه وو یشلی سی؟ نو دي

مقالی دقطع زاید (۷) اودهغه داسمیتوت (۸) شرح کوله (س ۸۰-۷)

۶۸- ۸ مقاله فی صفة اسباب السخوثة الموجوه فی

العالم واختلاف فصول السنة (۹)

(۳) دغه

(۱) مقدمه او برنی ۱۱۷

(۳) دقطع شکل شرح وگوری. کیاب التفهیم ۳۲

(4) Transversal theorem of Memelaus

(۵) القطاع بالضم وتخفیف الطاء (کشاف اصطلاحات الفنون ۲ ر ۱۲۰۱)

(۶) مقدمه او برنی ۱۱۷

(۷) Hyperbole (۸) Asymptotes

(۹) مقدمه او برنی ۱۱۷

ف. ۳۵۰. پانی رسالہ ومچی دنرہی دتو دوالی او ففصلونو دلختلاف سببونہ ئی ہنول

(وگوری آنازالبا قیہ ۲۵۶) (س ۸۰-۸۱)

۶۹-۹۰ مقالہ فی البحث عن الطریقة المتعارفة المتذکوره

فی کتاب آثار العلویہ (۱۹۹)

ف. ہنہ طریقہ چی د آثار العلویہ پہ کتاب کی ذکر سوې وہ دهنی غیر نہ پہ د غہ

خلوبنت پانیزہ مقالہ کی راغلی وہ (س ۸۰-۹۰)

آثار العلویہ ہم دالبیرونی، تالیف دی چی دسخہ ئی ذکر پہ (نمبر ۶ ۵)

کی وسو، بنائی چی د مقالہ ہم دارمطود میتیوریتس (۲) سرہ تعلق ولری .

۷۰-۹۰ المسایل البلیخیه فی المعنی المتعلقه

بانکسار الصناعه (۳)

ف. او یا پانی رسالہ وہ چی دابوزید علی بن سهل البلیخی (۳) غیر ئی دالکندی پر

فلسفہ بانندی شیولی (وگوری ہنہ حوالی چی سیرہاف لہ تتمہ صوان الحکمہ

او داسلامی پوهانولہ بیوگرافی شخہ پہ) اوس آی رأی (س) ۸-۲۲ ص ۱۳۵

(۱۹۳۸ م) کی ورکری دی . (س ۸۰-۱۰۰)

۷۱-۱۱۱ لجوابات عن المسایل الوارده من منجمی الهند (۵)

ف. دا (۱۲۰) پانی کتاب دهنو پوبینتو جوا بونہ وچی دکشمیر ترویتانو (منجمانو

اوپنہ تانو کړی وی، تردی وروستہ دابل کتاب ہم بہ دغو خبر وا پزاری (نمبر

(۷۲) (س ۸۰-۱۱۱)

(۱) د غہ

(۳) ہنہ

(۲) Meteorites

(۳) ابوزید بلخی لوی فیلسوف (۲۳۵-۲۲۲-۹۵۳۲۲-۸۳۹۳۳-۹۳۳ م) دیروتالیفاتو خاوند

دی وگوری: الفہرست ۹۸، الاعلام ۳۱۱، تتمہ صوان الحکمہ ۲۶ تاریخ حکما

دقطنی ۳ معجم الادباء ۱۳۱، بروکلیمان ۱۹۱، ۲۲ کشف الظنون ۲۸۹ (ح)

(۵) مقدمہ او برنی ۱۱۷

۱۳-۷۴، الجوابات عن المسائل العشر الكشميريه ۱۵۵
ف. دهغو لسو پوشتنو جوابونه ووچی دکشمير پوهانوراليزلی وو، ديرونی اوکشمير
پر تعلقاتو باندي وگوریء کتاب الهندص . ۲۰ - او ددغه کتاب انگریزي
مقدمه ص ۲۳. (لورنمبر ۷۱ هم وگوریء)

دنجو مو دا حڪامو ڪتابو نه

۷۳ — ۱ ڪتاب التفهيم لاوائل صناعة التنجيم (۱)

ف. دترويت (۲) يوايتداي ڪتاب و چي پاني ئي ندي بنوولي سوي (س و ۹-۱) په ڪشف الظنون (۱/۳۶۳) ڪي نوم تفهيم لا واپل صنا عا لتنجيم علي طريق المدخل راغلي دي چي دا بوالحسن علي بن ابوالفضل الخاص لپاره ڪنبل سوي و. مگر پخپله البيروني وايي چي دغه ڪتاب هني بيخي ته ڪنبل سوي دي چي نوم ئي ريحانه بنت ابو الحسن ؟ و (برو ڪلمان ۱/۲۷۶ نمبر ۳-۹ او ددغه ڪتاب تڪمله ۲/۸۷۲ نمبر ۳-۹) (۳)

(۱) دغه

(۲) دا ڪلمه په پښتو ڪي له ستوري + وت څخه جوړه سوي ده - ستاره شناسي Astrology چي په عربي ئي علم نجوم يا تنجيم بولي په پښتو پخواني ادب ڪي ترويتي يا توري تي منجم و.

(۳) ڪتاب التفهيم په ۵۴۲ هـ كال دريخانې بنت الحسين يابنت الحسن لپاره ڪنبل سوي دي.

«وگوريء: ددغه ڪتاب چاپ تهران ۱۳۱۸ ش ص ح ۲- مگر استاد جلال همائي دتفهيم فاضل ناشروايي: بنيادي چي دغه ښځه دا بوالحسن احمد بن محمد سهيلي دخوارزم شاهيانو دوزير (۱۱۸۳ هـ) له ڪورني څخه وي چي يو علم پالونكي وزيرو (ص ح مقدمه) مگر داچي حا جي خليفه «ڪشف ۱/۳۶۳» وايي چي دا بوالحسن علي بن ابوالفضل الخاص لپاره ڪنبل سوي دي او برو ڪلمان هم دغه خبره ليكي «تڪمله ۱/۸۷۲ نمبر ۳» د پخپله البيروني له تصريحه سره مخالفه ده ڇاڪه چي البيروني: دريخاني پلار حسن يا حسين بولي نه ا بوالحسن يا ابوالحسن نو ڇاڪه دغه خبري نسو منلای او پخپله دالبيروني قول ٽينگ ڪي «ح»

خطی نسخی: علیگر ۱۲۱-۱۱۱ دوی فارسی نسخی نمبر ۳۵/۳۳. دقاهری
دزکی باشاعکسی نسخه (وگوریء تذکرة النوا در ۱۵۳): دبر لن ۵۶۶۶
عربی نسخه دیودلیان ۲۲۶۲. عربی نسخه.

دبریتش میوزیم فارسی نمبر ۳۳۵۱ نسخه. نیز ۳۳۳۱ داستانبول دنور عثمانیه
فارسی نسخه نمبر ۲۷۸۰. دپاریس نمبر ۳۳۹۶ نسخه له فارسی نسخه ترجمه
سوی ده او نمبر ۳۹ نئی فارسی ده.

رباط ۳۳۹ تو پقا پوس ای ۷۷/۸ ۳۳ تهران ۲۲۱ ۶۲ زوس حمزه هسپ
۱۸/۵ (وگوریء آثارا الباقیه ۷ نمبر ۲)

چاپی نسخی:

رامسی رایت د کتاب التفهیم فارسی متن دبریتش میوزیم له نمبر ۸۳۳۹
خطی نسخی شخه وا خیسیت اودا نگریزی ترجمی سرهئی له لنده په ۱۹۳۳
کی خپورکیء (وگوریء آی س آی س ۳۳۸/۲۳ کال ۱۹۳۵ م)
جلال هنائی ایرانی پوهاند ددغه کتاب فارسی متن په ۱۹۳۰ م په ۶۷۷
نخه کی په دبر بنه دول او د تحقیقاتو سره له تهرانه خپورکی (وگوریء آی س
آی س ۳۷/۱۹۰ کال ۱۹۳۷ م اود عربو داکا دیمی ریو بود دمشق
چاپ ۱۹۳۵ م ۲۳۷/۵).

مقالی:

- (۱) د کتاب التفهیم په بلب کی وید یمن په «س پ م س ی» بیتر یگ
۱۹۶۲ م ۳۳ ص ۱ تر ۳۰ پوری یوه جر منی مقاله د البیرونی پر جفر انیا
پانندی لری.
- (۲) د الخازنی د اربولو جرئت (۳) د ابعاد و د تناسب د کتورین د البیرونی
په نظر کی په (س پ م س ی) بیتر یگ ۳۸-۳۹ کی (۱۹۶۱ م) ص ۱ تر
۱۵ - او هم په (آی س آی س) ص ۲ کی.

(۳) دستخطی دنجیطہ تا کتہہ - طبیعی ہونہ ہنہ او تکنیک کتہہ - ار - کایو کون

۶۶/۱ قر ۶۹ (۱۹۰۹م)

(۵) پہ دغہ مجلہ کی ۶۵۳/۳ (۱۹۱۱م) دستخطی پرابعا دو باندی

دسملما نانو پوهانو راءى .

(۶) نجوسى آلات دمثلاثو اوساحت پہ تا کنہ کی پہ (س پ م سى)

بیتریک ۴۱ (۱۹۰۹م) کی اود فلزا تو اوطب او طبیعی پو ہنو مجنو عہ
۱۹۱۲م ۲۵۲/۱۰ . اودبیزاتین پہ مجلہ ۱۹۱۰م ۱۹/۱۳۵ کتی دخلاصہ

کتاب التفہیم «راسپور» معرفى .

دکنیدی مقالہ «دالکاشی داقتر انا تو پر جد ول» پہ (آی س آی س)

۳۸ ص ۵۶ تر ۵۹ (۱۹۳۷م) کی . دغسی ہم وگوری دغہ کتاب ۱۹۱۶م
۱۱۲/۳ . اودحسن برنی مقالی : «پہ مساحت کتی دسملما نانو غیر نی»

دالبیرو نی پہ یاد گا ری ٹوک کلکنہ ۱۹۵۱م کی اود محمد قزوینی مقالہ
پہ نامہ فزہنگستان ۱/۳ ص ۲۳ (۱۳۲۲ش) کتی دہ دد اعظم گر پہ ار دو مجلہ

معارف ۳۶/۳۱۲ (۱۹۳۰م) کتی د کتاب التفہیم لنویز او تبصرہ ستہ . (۱)

(۱) د کتاب التفہیم لاوایل صناعة التنجیم ہغہ درى متن چى پہ ۱۸ ۱۳ش

استاد جلال ہمانی لہ تہرانہ چاپ کر پی دی گزده (۶۷۷) مخہ دی چی بہ سر کی ۱۹۰

مخہ مفصلہ خورامحقانہ مقدمہ ہم لری پہ دی پقلمہ کی د کتاب علمی اونجوسى

اودبى خصوصیات اونسخی او ہمد لغاتو واصطلاحاتو (د ری - سنسکریٹ)

جلانہرست او شرحہ ستہ . دہر مخ پہ لمن کی ہم بہ تحقیقی حواشی اوتوضیحات

لری پہ پای کی دنومو او کتابو او ہند رجاتو مفصل فہرستونہ دی .

لحکہ چی دغہ فاضل محشی پہ قدیم نجوم اور یاضی خبر ساری دی ، نوئی

دغہ کتاب متن پہ عالمانہ اوتحقیقی اوانقادی ڈول د چاپ لہا رہ

ترتیب کر پی دی . چی بہ رشتیاسری پوعلمی کارورتہ ویلا سی او چاپ نی

ہم دپخبلہ دغہ استاد ترکتنی لاندی پہ صحیح اوبہ ڈول سوی دی (ح)

۷۴-۲ مقالہ فی تقسیم القوی والذالات بین اجزا
الحيوت الاثني عشر: (۱)

ف. پنچلس پانی مقالہ وہ (س و ۹-۲) دھغو تو تونوا ونبانو پہ باب کی چی دمنطقہ
البيروج ددوولسو برجونوپہ منخ کی وپشل کیدہ (وگوریء ددی خیرنی
نمبر ۱۶) (۲)

۷۵-۳ مقالہ فی حکایة طریق الہند فی استخراج
العمر: (۳)

ف. د عمر د معلومولو لپارہ دھندوانو پر طریقہ باندی یوہ مقالہ وہ چی پانی ئی نہ دی معلومی
(س و ۹-۳) وگوری: س پ م سی بیتریک ۳۷ ص ۲۳۱ (ددی خیرنی نمبر ۱۰۲
۱۵۱) دغہ مقالہ زکی ولیدی توغان داسلامی تحقیقاتو پہ مجلہ ۱
گنہ کی پہ ۱۹۵۳ م خپرہ کری دہ .

۷۶-۴ مقالہ فی سیر سہمی السعادة والغیب: (۴)

ف. دستورو دستخلفو ئیونوا ثرونہ چی دمولود پرتالع کیری یوہ مقالہ وہ
وگوریء: (س پ م سی) بیتریک ۳۷ ص ۲۳۱ - ددی خیرنی نمبر ۱۰۲ -
۱۵۱-۱۷۵ - بروکلماں ۳۲۶۱ نمبر ۱۰
یوہ خطی نسخہ ئی پہ بودلیان کی ستہ نمبر ۱۸۷۹۳۳ (س و ۹-۴)

(۱) مقدمہ او برنی ہغہ مخونہ

(۲) ددوولسو برجونو دذالات جدول وگوریء. التفہیم ۲ ص ۷۲ د قوت
خیرنہ ص ۹۳

(۳) مقدمہ او برنی ۱۱۸

(۴) دغہ. دسہم اوسہم سعادت او سہم الغیب لپارہ وگوریء التفہیم

۸-۳۳۷ وروستہ (ح)

۷۷-۵ مقاله فی الارشاد الی تصحیح المبادی اشتمل

علمی النموذارات: (۱)

ف. پنخوس پانی مقاله وه (س و ۹-۵) چی دنموذاراتو مبادی ئی په سم ډول ښوول
نموذار په انگریزی هوروس کوپس (۲) بولی (وگوری) د ستهنگاس
ډکشتری او آثار الباقیه (۲۹۵)

۷۸-۶ مقاله فی تبیین رأی بطلمیوس فی السالخداه: (۳)

ف. اوه پانی مقاله وه (س و ۹-۶) دسال خداپه باب کی دبطلمیوس پر رایه
باندي. سال خدا فارسی کلمه ده یعنی دکال خدا ی. (۳)

۷۹-۷ ترجمه کتاب الموالید الصغیره لبراهمه مهره: (۵)

ف. دا کتاب وه ره هه مهره (۶) هندي عالم په سنسکريت کښلی و، چی لگهو
جاته کم (۷) نومیدی و او هندي ستوری پیژندنه (ترویت) او فلکیات
پکښی بیان سوی و و (وگوری) دکتاب الهند مقدمه ۵۸ او د عربی متن
ص ۲۱ (نمبر ۱۸۸) دپانوشمېرندي معلوم (س و ۹-۷)

(۱) هغه .

(۲) Horoscopes طالع، زایچه، درجه طالع شرح ئی وگوری التفهیم

۵۳۰ (ح) (۳) هغه.

(۴) په عربی ئی رب السنه یا صاحب السنه بولی وگوری. التفهیم ۵۱۸ (ح)

(۵) هغه (۶) دغه هندي منجم Varaha-Mihira دشپرم قرن په

اواسطو کی ژوندي و، بل تالیف ئی بهرپته سمهپته دی، چی په دغه کپی

دافغان نوم اوه گنه راوړی و دي (ح)

Laghu-Jatakam (۷)

دهزل اوسخف خوږې خبرې

۸۰-۱ دوامق او عذرا ترجمه (۱):

ف. دوامق او عذرا د عشق قصه ده (س.و. ۱-۱) چې د البیرونی معاصر شاعر
عنصری نظم کړې هم وه

(وگورئ د دېرو کلمان تکمله ۸۷۵۱ او د هارن د فارسی ادبیاتو لنډیز)

۸۱-۲ ترجمه حدیث قسیم السرور وعین الحیاة (۲):

(۱) مقدسه او برنی ۱۱۸. دوامق او عذرا قصه پخوانی یونانی ده، چې
یوه پهلوی ترجمه ئی د ۲۳۰ ق په شاوخوا کې وه، اوله هغې څخه سهل
بن هارون راسنوی (سپ ۲۴۵ ق) په عربی ترجمه کړه، او بیا حسن بن احمد
عنصری د غزنی شاعر په درې نظم کړه، چې د دغه نظم څخه اوس فقط
۳۵۳ ناقص بیتونه پاته دي (وامق او عذرا د مولوی محمد شفیع طبع
۱۹۶۶ م لاهور)

(۲) دغه. ساسنه دیوه یو کابلشاه و چې د ۲۹۱ ق ۹۰۳ م په شاوخوا
کې گوپاله ورسن د کشمیر راجه دی سات کی دغه نوم په درې ادب کې
د ساسن په شکل او بڼې و، چې عنصری دغه قصه په درې ژبه نظم کړه
نوم ئی شاد بهر او ساسندو، خوال بیرونی د قسیم السرور وعین الحیاة په نامه
په عربی ترجمه کړې ده. شاد + بهر د عربی سرور + قسیم = قسیم السرور
کبیری. او د پښتو سا + مند ترجمه عین الحیاة ده، یعنی ژوندی اود سا
خاوند، اوس دغه نوم په پښتو کې د سمند خان په ډول سته وگورئ ع:
افغانستان بعد از اسلام. ۹. مجمل التواریخ والقصص ۹۲ اسکندر نامه
۷۷۵-۳۳۰ (ح)

ف. ددی کتاب پانہی ٹی ندی بنوولی یوہ عشقی قصہ وہ . (س.و. ۱-۲)

۸۴-۳ ترجمہ حدیث اور مز دیار و مہر یار : (۱)

ف. دغہ قدیم نومونہ دخدای لہنوسواورسزد - سہر خخہ جو سوی دی ، چی
دیونانی جیو پیتر (مشتری) اودلمر نمایندگی کوی (دبرا کلمان تکلمہ
(۸۷۵) (س.و. ۱-۳)

۸۳-۴ ترجمہ حدیث صنمی البامیان : (۲)

ف. دبامیان د ولایت پایتخت ہم بامیان نو میدی ع چی د غورپہ شرقی خواکی و
(وگوری ع دلی سترینج د شرقی خلافت سیمی ص ۳۱۸ کال ۱۹۳۰ م او
دبرنی البیرونی ۱۱۸)

ددی ٹیپرنی نمبر ۸۰ کتاب تہ ورتہ و . (س.و. ۱-۳)

-
- (۱) ہغہ . لہ ددی قصی خخہ اوس خہ نہ دی پاتہ .
(۲) دبامیان دغہ دوہ بتان پہ دری ژبہ سرخ بد - اوخننگ بدبلل کیدہ
چی دابن ندیم پہ الفہرست کی خننگبت او صرخبیت ہم راغلی دی (ص ۳۸۵)
او پہ دری ادب کی ہم دغہ نومونہ ستہ عنصری دخننگ بت او سرخ بت
قصہ نظم کپی وہ چی متأسفانہ اوس ور کہدہ ، او مور تہ نہ معلو سیری
چی دغہ قصہ خننگہ وہ (وگوری ع : افغانستان بعد از اسلام ۶۸۵-
حدود العالم ۶۲ لباب لالاب ۳۲/۲ اسکندر نامہ ۲۸۸/۷۷۴) کہ
ددی افسانی دعنصری دری متن یاد البیرونی عربی ترجمہ پیدا سی ،
دبامیان دبتانو پراصل بانڈی بہ شبہ معلومات زیات سی . (ح)

۸۴-۵ ترجمه حدیث داذمه و گرامی دخت جهلی (۹)

الوادی: (۱)

ف. ددی قصی دپانو شمېرندي معلوم (س و. ۱-۵) داذمه نوم نه پېژندل کېږي، کراسی دفراسی دگراسی یوه اسلا ده چی معنائی گران او عزیز ده.

۸۵-۶ ترجمه حدیث نیلوفر فی قصه دبیسستی و بر بها کر؟ (۲)

ف. دپانو شمېرندي ندی معلوم (س و. ۱-۶) نیلوفر مشهور گل دی چی کله دنامه په ډول هم ایښو کېږي او نیلوفر هم ضبطسوي دی. (وگوری ایبتیریک ۵-۵۱ ص ۱۷۲ - او دبرو کلما ن تکمله ۱۸۷۵) بر بها کربه ښایی دهندی نوم پېها کر یوشکل وي، چی پرنارینه ایښو کېږي.

(۱) مقدمه ۳۵ برنی ۱۱۹. داسی ښکاري چی یوقد یم مین پراگراسی دخت

باندي عاشق و او دد وی عشقی قصه په خلکو کی و یله کېده، ښایی چی په دري لیکلی سوې هم وه، او البیر ونی په عربی ترجمه کې بده چی اوس ئی نه دري او نه عربی سته. تر دخت وروسته کلمه دآثار الباقیه په مقدمه کی بی تکو (جهلی) چاپ سو پده، چی وروستنیو مؤلفانو په (جهلی) اړولې ده. مگر نه

پوهیرم چی جهلی الوادی څه معناری؟ (ح)

(۲) دغه. سید حسن برنی ئی نوم (حکایت بیستی و بر بها کر بزبان نیلوفر)

کښلی دی. ددغی قصی اصل ندی معلوم، او نه ئی نسخه پاته ده ښایی چی

دهندی مینا نو قصه وی (ح)

۷-۸۶ ترجمہ قافیہ الاف من الا تمام فی شعر ابي تمام: (۱)
 ف. ددی کتاب پائی ندی معلومی (س.و. ۱-۷) خود ابو تمام ددیوان دآخر توک
 دالف دقافی اشعار پکیتی ترجمہ سوی وو، چی «باب الهجا» نویسی اودھر
 بیت آخرئی پہ الف ختمیری (وگوریء: دوید یمن دالبیرونی مقاله ۱۹۱۲ م دطبعی
 علوم اوکانو او طب پہ مجلہ کی ۱۱ ۳۱ ۱۹۱۱ اوهم: دیروکلماں تکملہ ۱۸۷۵)۔

۸۷-۸۸ مقاله فی الاستبخار فی قد الاشجار: (۳)

ف. دغه مقاله چی پائی نئی ندی بنوولی سوی دنباتا نو پر علم کبلی سوی
 اودو نودتو دلور والی خبر نہ وه۔

۸۸-۹۰ تحصیل الراحة بتصحيح المساحة: (۴)

ف. دپانوشمیری ندی معلوم دسجکی دمساحت دتصحیح لپا زہ آسانہ
 طریقہ وه۔

(۱) دغه ابوتمام حبیب بن اوس طایی دعربی ژبی مشهور شاعر او
 ادیب و (۱۸۸-۲۳۱ ق ۸۰۴-۸۴۶ م) ددی کتاب نسوم برنی داسی
 کبلی دی: دابو تمام پہ شعر کی چی دالف دقافی بیتونہ را غلی دی دغفو
 بشپہ ذکر۔ مگر ددی خبرنی لیکوال بل راز کبلی دی چی سرا دئی دابو تمام
 ددیوان دپای باب الهجا دیء (ح)

(۲) هغه. دآتا رالباقیہ پہ مقدسہ کی الاسحار بی تکیوچاپ سوی اونسخہ
 بدل ئی الا شتخا ردی. برنی دا کله الا بتخار لوستی، مگر احمد سعید خان
 الاستبخار کبلی ده. بنایسی چی لہ استبخار خخہ دونو پہ تنوکی دبخار کبدو
 مقصدوی؟ (ح)

(۳) هغه. پہ انگریزی ئی دمساحت معنا Land-Survey کبلی ده خو
 سراد Geodesy ده (ح)

۸۹-۱۰ التحذیر من قبل الترتك : (۱)

ف. دپانوشمیرئی ندی معلوم ، داد هغو پیر پدناو او هغو نوییان و ، چی خلکو ته دتر کانوله پلوه ور پېش و .

۹۰-۱۱ القرعة المعرحة بالعواقب : (۲)

ف. دپا نو شمېرئی ندی ذکر کړی .

۹۱-۱۲ القرعة المضمنة لا-تنجاط الضمائر المضمنة و شرح

مز امیر القرعة المضمنة : (۳)

ف. دپانوشمېرئی ندی لیکلی ، دزړود پتو خبر ودم معلوم لوطر یقه وه داته یزی قرعی په وسیله .

۹۲-۱۳ ترجمه کلب یاره : (۴)

ف. وهو مقالة للهندي الامراض التي تجرى مجرى العفونة :

دپانوشمېرئی ندی معلوم ، او دهندي هغی رسالی ترجمه وه چی د عفونی ناروغیود مخ نیوی او ډیر ملو بیان ئی کاوه (وگوری) د کتاب الهند انگریزی مقدمه ۳۸) اوس دهندي کتاب کلب یاره درك نسته .

(۱) هغه برنی وایی : چی په دی مقاله کی مقصد داو : د خلکو په زړو کی

چی دترکانوله خوا اندېښنې او هغو نه وو ددغو خخه څنگه سپری بچېده لای سی . (ح)

(۲) مقدمه او برنی ۱۲۰ . برنی ددی مقالی مطلب دا سی کاپی :

هغه ایسک چی د کار وپای ښه ځنی معلومېری . قرعه = ایسک پچه (ح)

(۳) دشمنه معنا بر نی قیمتی قرعه کښلې ده ، خو سعید احمد خان

ئی Octuple (هشت برابر) گاپی (ح)

(۴) مقدمه او برنی .

د-۴- قایدو کتابا بوانه او عذنی نوری خپچ نی
 ۳۹- کتاب فی تحقیق ما للمهندمن مقاله (۱) مقبوله فی العقل
 او مردولة: (۲)

ف. داکتاب ۷۰۰ پانہی و (۳) چی په کتاب الهند شهوړ دي او په ۱۸۸۷ چاپ سو
 او ییا او وار د سخاو (۴) په ۱۸۸۸-۱۹۱۰ په انگریزي ترجمه کی. (س و ۱۱۱)
 دهندوستان پرادیانو، کلچر، سائنس فلسفه او دخلکو د ژوندانه پرنورو د ولو
 باندي په عربی کی تر تبولیو شه کتاب په منځ نیویپر یوکی هم دغه دي. وگوري
 بروکلمه نا ۱۸۷۵-۲۲-نمبر ۲- او دغه کتاب تکمله ۱/۸۷۲ د تاریخ الهند
 تر عنوان لاندي.

خطی نسخی

کوپرلوزاده ۱۰۰۱ پاریس ۲۲۲۲۲۲ چی د اتلسم قرن نوی نسخه ده بله د پاریس
 نمبر ۲۲۸۰ نسخه اتیا بابه لري. (۵)

(۱) په مقدمه کی دغسی ده خود حیدرآباد په چاپ کی مقوله ده .

(۲) مقدمه او برنی ۱۲۰ .

(۳) په یوه خطی نسخه کی ۱۷۰۰ پانہی ؟ مگر چاپی نسخه نی -

(۵۳۸) مخه ده (ح)

(4) Edward Sachau

(۵) یوه خطی نسخه د پاریس په ملی کتابخانه کی (مجموعه شیفر رقم
 ۶۰۸۰) سته چی د حیدرآباد دکن د کتاب الهند په چاپولو کی د سخاو
 د نسخی سره مقابله سوې ده . د سخاو سره د کتاب الهند یوه خطی نسخه
 وچی په آخر کی کپلی وه و قد فرغت منه بغزنه لسبع بقین من رجب سنه
 ست عشر واربعمائة استنسخ من نسخة بخط المصنف . . . وکتب المصنف
 فی آخرها انه فرغ منها بغزنه فی اول المحرم مفتتح سنه ثلث و عشرين واربعمائة .
 له دي څخه د کتاب الهند د تالیف ختم ۵۳۳ هـ بشکاري (ح)

جاپونہ:

د کتاب الہند اصلی عربی متن پہ ۱۸۸۷ م اڊوارڊ سخاوپه لنڊن کی
چاپ کی ءاویباله دغه شخه ئی عکسی نسخه پہ لپیز یگک کی پہ ۱۹۲۵ م چاپ کره :
دریمه طبعه ئی پہ ۱۹۵۸ م دهندد حیدرآباد دکن ددائرة المعارف له خوا
پہ ۵۳۸ - ۳۰ مخو کی خپره سوه .

ترجمہ:

د کتاب الہند انگلیسی ترجمہ د حاشیو اوفہرستونو سرہ پہ دوه توکھ کی
سخاوپورہ کره اوپہ ۱۸۸۸ م پہ لنڊن کی چاپ سوه . اوپیا پہ ۱۹۱۰ م له
ہمدغه لنڊن شخه پہ دوه توکھ کی خپره سوه .

دریمه طبعه: لنڊن ۱۹۱۳ دوه توکھ

خلمہ طبعه: نوي دہلی ۱۹۶۳ دوه توکھ ۳۰۸ + ۳۳۱ مخه
(دہند لوسری چاپ) اکبر دانا سرشت فقط د فلسفہ باب پہ فارسی ترجمہ کی ء
اوپہ ۶۸ مخه پہ تہران کی چاپ سو .

پہ ار دو ژبہ ئی ہم ترجمہ سید اصغر علی و کره او پہ دوه توکھ کی
انجمن ترقی اردولہ دہلی شخه پہ ۱۹۳۱ - ۳۲ م چاپ کره .

یوہ بلہ اردو ترجمہ ئی ہم لطیف سلک د ابو ریحان البیرونی کتاب
الہند پہ نامہ له لاهورہ پہ ۱۹۶۵ م پہ ۳۰۸ مخه کی چاپ کرہ پده .

مقالی:

د سخاوپورہ جرمی مقالہ پہ (ا بھدہ ، برل ، ا لک) ۱۸۸۸ م ۱۱۱ کی:
ہندی او عربی مطالعات . د سکرینر فرانسوی مقالہ دیہو دی مطالعات تو پہ

مجله کی ۱۳ ۱۹-۱۲-۲۵۸: یهودا و البیرونی. دیونکو میگنی فرانسوی
 مقاله دیپلوگرافی او تاریخ په مجله کی ۱۸۶۹ ۱۸۳۲م: البیرونی
 اوهند. د، مایلی اتا سوی مقاله په ستوریاء- کمیکا (روم) کی ۱۹۲۲ م
 ۲۱۲: د البیرونی کیمیا.

دجی، ت رینا و فرانسوی مقاله دا بوالفدا په جغرافیه کی ۱۸۳۸ ۷۱۴
 ۲- ۱۸ ۱۸ ۳ ۹ کی یادونه کی ۱۸ ۱۸ ۳-
 جغرافیه او تاریخی او علمی یا دونی.. د سجمید ت انگریزی مقاله په
 آی ۳۵ ر ۲۰۵-۱۹۳۳ م کی دورخی دریا دا و دوا لی شمیر په
 هندی آسمان پېژندنه کی.

دای، هونگمن انگریزی مقاله په آی س آی س ۳۱-۳۰-۱۹۵۰ م
 کی دا راتوس دظا هر اتو عربی ترجمه (ا).
 دبوزانی اتالوی مقاله د البیرونی په یادنامه ۱۹۵۱ کلکتہ کی: هند ته
 دبا بر او البیرونی راتگ.

دس، بولکی انگریزی رر رر رر رر: البیرونی اورام کتھا

سونیتی کمار چترجی رر رر رر: البیرونی اوسنسگریٹ.

ج، فیلوزت رر رر رر: البیرونی اود هند کیمیا

ف، گبریلی رر رر رر: فلاطونیا ن او البیرونی.

دج، کوندا انگریزی مقاله رر رر رر: د البیرونی اقتباسات له سنسگریٹ کتابو څخه

(1) Phenomena of Aratus په کتاب الهند کی داراطس ظاهرات دی

(ص ۲۲۷-۲۲۳) دایونانی شاعر اوسنجم دصقلی اوسیدونکی و(۳ پیری ق، م)

اېرخس دده نجوسی منظومه شرحه کړه (ح)

ده، دهراس رر رر رر رر : رر رر دالبیرونی په آثارو کی داډ وایتا ډ وکتورین

دا، جفری انگریزی رر رر رر رر : البیرونی او مقایسوی دین .

دافم پوپ انگریزی رر رر رر رر : البیرونی دیوه مفکر په ډول .

دج، س، توا دیا انگریزی رر رر رر رر : البیرونی او ختیز پېژندونکی

د، مورینو هسپانوی رر رر رر رر : البیرونی او پل زنی .

دمقبول احمد انگریزی مقاله په اورینتیل کانفرنس علی گڑ ۱۹۶۶ م کی :

البیرونی او دهند دلارو جوړښت (د نقشی سره) دس، ا، علی انگریزی مقاله -

دپاکستان په اورینتیل کانفرنس ۱۹۵۳ م کی : البیرونی محقق او ایکوال .

دا، ه، دانی انگریزی مقاله دپاکستان د تاریخ ټولنی په مجله ۱۱، ۳۰

کی - ۱۹۵۳ م : البیرونی اود سنسکریت ادب اوبله مقاله ئی په انډ وایرانیکا

مجله ۵، ۳ کال ۱۹۵۲ کی : دالبیرونی د زرم کال جشنونه .

دب، س، دته انگریزی مقاله په ب س م س ۱۷، ۵۹ (۱۹۲۶) کی : دالبیرونی

دوه اریا بهته .

دد، سی گنگولی انگریزی مقاله په اسلامک کالج ۱۳، ۷۶ (۱۹۳۹) کی

دالبیرونی جوزهرات . (۱)

(۱) جوزهر : نجوسی اصطلاح ده وگوری کتاب التفهیم ۱۲۲-۱۳۶ (ح)

دھیلن انگر یزی مقالہ پسر ساو ۵۷۲۶ (۱۹۵۱) کی دسنسکریٹ
بحور پہ البیر و نی کی .

دکرمارکرانگر یزی مقالہ پہ ابوری ۳۸ ر ۲۴۵ (۱۹۵۸) کی
دھند و انو فلسفی ادبیات چی البیر و نی تہ معلوم و و .

دبی، سی لاو انگر یزی مقالہ پہ انہ و ایر انیکا ۷ ر ۴ (۱۹۵۴) کی:
دالبیر و نی معلومات دھند پہ جفر افیا کی .

دماجمدار انگر یزی مقالہ پہ جب اور س ۳۱۷ ر ۹ (۱۹۲۳) کی:
ند ا ایرا پہ کتاب الھند کی .

دمارگنسترن انگر یزی مقالہ پہ انہ بین لنگو سٹیک ۲۹ ر ۳۹
(۱۹۵۸) کی: اوسنی ہندو آ رین کلمات پہ کتاب الھند کی .

دب، ن مکر جی انگر یزی مقالہ پہ آی ہ ق ۳۵ ر ۱۲۲ (۱۹۵۹)
کی دپور انو پر کنبو نکو باندی دالبیر و نی دا اعتراضو نو یو ہ
انتقادی کتنہ .

دم، ل رای چودھری انگریزی مقالہ پہ انہ و ایر انیکا ۷ ر ۳
(۱۹۵۹) کی : البیر و نی او ددہندی پلتنی .

دجی، سی نو ادیا انگر یزی مقالہ پہ ویا بھارتی مجلہ ۱۵ ر ۱
(۱۹۲۷) م کی: البیر و نی او فر دوسی .

دیوسف علی انگر یزی مقالہ پہ اسلامک کلچر ۱ ر ۳۱ (۱۹۲۷)
کی: دالبیر و نی کتاب الھند .

دضیا ء الدین احمد مقالہ پہ اسلامک کلچر ۵ ر ۳۳ (۱۹۳۱)
کی: البیر و نی، ددہ ژ و ند او کار و نہ .

دمقبول احمد انگر یزی مقالہ دھند نو و غیر نو پہ مؤسسہ کی:
پہ قدیمہ عربی کی دھند معلومات .

دغياث الدين ديبى، ايچ، ڊي انگريزي رساله چي په ۱۹۶۸م
ئي دعلي گر په پوهنتون کي وکبله: پر هند باندي د البير وني
دليکنو يو انتقادي تحليل.

په عربي او پارسي او اردو:

دمحمد يحيى هاشمي عربي مقاله په را ا د ۵؛ ۴۵۶ (۱۹۳۵م)
کي: نظريات الاقتصاد عند البير وني.

دمحمد پروين گنابادي فارسي مقاله په سخن مجله کي ۳۰ ر ۵۴۰
(۱۳۳۱ش) ابوريحان البير وني او داروين چيري سرهم عقیده و؟
دها دي حسن فارسي مقاله په مجموعه مقالات کي ۱۷۳

تر ۸۵: ايراني گرزو ندوي په هند کي - البير وني او نور...

دعبدالحى حبيبي فارسي مقالې په آريانا (۱۳۲۴ش) او دلاهور
په اورينټل کالج ميگزین ۳۱۹ (۱۹۴۲م) کي: بير وني او
البير وني - په آريانا ۶ (۱۳۲۶ش) کي: دالبير وني له ژونده
خخه يو مخ.

دمحمد قدير تره کي اوسرورگويا فارسي مقاله په کابل
مجله کي ۹۱ ر ۵ (۱۳۱۴ش) ناپيژندل سوی البير وني.

داکبر دانا سرشت فارسي مقاله دجهان پزشکی تهر ان په مجله
کي ۲۹ ر ۱ (۱۳۲۶ش) ابوريحان البير وني و دانش پزشکی.

دعلي اکبردهخدا فارسي رساله دآموزش او پرورش په مجله (تهر ان
کي ۱۵ (۱۳۲۴ش) شرح حال نابغه شهيرا ابوريحان
خوارزمي بيروني.

دسعید نفیسی فارسي مقالې. دتهران په پیام نو ۲۶ (۱۳۲۷ش)
کي: ابوريحان بيروني.

هم دده بله مقاله په انډو ایر انیکا ر ۵ (۱۹۵۲ م) کی . آثار
چاپ شده ابو ریحان بیرونی .

دمحمد ابوصلاح عربی مقاله په ثقافت الهند مجله کی ۱۲ ر ۱
(۱۹۶۱ م) الرحلات البیرونی فی الهند .

دشیر احمدخان غوری اردو مقاله د اعظم گر په معارف کی
۶ ر ۱۰۶ (۱۹۶۰ م) دالبیرونی یادگاری توک ته یوه کتنه .
د عبدالسلام ندوی مقاله دالبیرونی په یادگاری توک کی (کلکته
۱۹۵۱ م) البیرونی .

**۹۴-۴ مقاله فی علمه الامات البروج فی الزیجات من حر و ف
الجمل : (۱)**

ف . په ۱۵ پاڼی کی یوه رساله وه (س و ۱۱-۲) او د دې خبری
بیان ئی کا و هچی ولی په زیجو کی داسمانی برجونو علامات په
ابجدی حساب ښکاره سوی دی ، دجمل دحر و فو قیمتونه دادی : ابجد
۱-۲-۳-۴-۵-۶-۷ حطی ۸-۹-۱۰-۱۱ کلمن ۲۰-۳۰-۴۰-۵۰
سغص ۶۰-۷۰-۸۰-۹۰ قرشت ۱۰۰-۲۰۰-۳۰۰-۴۰۰-۵۰۰
۶۰۰-۷۰۰-۸۰۰-۹۰۰-۱۰۰۰ .

۹۵-۴ کلام فی المستقر والمستودع : (۲)

ف . لسرپاڼی رساله وه (وگوری نمبر ۴۵) دستقر او مستودع معناوی
یقینی ندی معلومی . (۳) (س و ۱۱-۳)

(۱) مقدمه ۳۵ برنی ۱۲۰

(۲) دغه .

(۳) برنی لیکنی چی دغه دسرکز بحث و (ح)

❖ ۹۶-۹۴ مقاله فی باسدیو (۱) الھند عندم چیئۃ الادی (۲):

ف . یعنی دھند د باسدیو او پہ نزدی آئندہ کی د ہغہ پر رسدلو باندی مقالہ . چی دپانو شمپرئی ندی معلوم (س و ۱۱-۳) دلته دالھند پر خای باید الھندی وی و اسو دیو ہدوشنو یونوم دی (و گوری) آثار الباقیہ (۱۳) او دی مقالی دھند و انو ہغہ عقیدہ بیانولہ چی و اسو دیوہ پہ عادی پول خنگہ پنکارہ کیری (۳) .

❖ ۹۷-۵ آرجمۃ کتاب شامل (شامکھ) فی الوجودات

المحسوسو المعقولہ: (۴)

ف . دپا نو شمپرئی ندی لیکلی (و گوری) نمبر (۱۷۳) (س و ۱۱-۵)

(۱) دآثار پہ مقدمہ او برنی کی ناسدیو دی؟ مگر پہ کتاب الھند کی لیکلی باسدیو یقول فی الکتاب المعرف و فبگیتا (ص ۳) باسدیو دکر شنانوم دی چی دو اسودیوہ زوی (و ہندوستانی دکشتری ۹۰) ہغہ (۲)

(۳) ہند و انو داسی عقیدہ درلودہ چی باسدیو د جھان داصلاح او دزور زیاتی دور کو لولپارہ استاخی و، او دمہا بہارت قصی ددہ جنگو نہ لہخورو و نکوسرہ بیانوی چی بیاس پہ ۱۲ زرو بیتونو کی نظم کپی وپی (دآثار الباقیہ مقدمہ- ح)

(۴) مقدمہ: کتاب شامل؟ برنی: کتاب سانکک پہ کتاب الھند کی ہم سانکک دی (ص ۳۶) چی پہ سنسکریت کی سانکھیہ فلسفی یو پول دی (ح)

❖ ۹۸-۶ ترجمه کتاب با تنجلی فی الخلاص من ارتباك: (۱)
 ف. د. دې کتاب پسا نې هم ندي شو و لی سوی (س و ۱۱-۶)
 پا تنجلی دهند ددو همی پېری (ق، م) مشهور گراسر لیکونکی
 د یه په کتاب الیندکی هم دغه ترجمه یا ده سوی ده (و گوری-
 دانگر یزی ترجمی مقدسه او دبرو کلما ن تکمله ۸۷۴۱۱ نمبر ۳۶
 چی کتاب پاتنجلی الهندی فی الخلاص الا مثال بلل سوی ده د یه
 او په یوگه (جوگ) پوری ئی اړه درلوده.

خطی نسخه:

کو پرولو زاده نمبر ۱۸۵۹ (و گوری دما سینون مقالې ۷۹ نمبر ۱
 - دالبیر و نی یاد نامه کلکته ۱۹۵۱ م ص ۲۱۸)

مقالی:

په (اول ز) ۳۳ ر ۲۷۳ (۱۹۳۰ م) کی دچ - و. ها ویر
 جرمنی مقاله یوه عربی نسخه.
 در یتر مقاله: کتاب با تنجلی لابی ریجان البیرونی، د صلاح الدین
 المنجد په المنتقی سن در اسات المستشرقین قاهره ۱۹۵۵ م ص ۵۹
 تر ۷۳ کی.

(۱) مقدسه اویرنی ۱۲۱. ارتباك: علاقه. اضطراب او اختلاط ته
 وایی (المنجد) پاتنجلی د هندی فلسفی دیوگ سیستم دی (هندی
 قاموس ۱۶۱) او یوگه سره یو کېدل اوسره فېنل او اتحاد او د
 فرصت اغتنام ته وایی (ص ۸۰۱) البیرونی په کتاب الهندی
 فکر او فلسفی مهم بحثونه له دغه کتابه را اخلی او په اوم باب
 کیفه الخلاص سن الدنیاله د ی کتابه هغه لاری چاری شیی، چی
 سړی له دنیا خلاصوی (ح)

در یتھرانگریزی مقالہ : د پانتجلی تر جمہ چی البیر وئی کپری
د . د . دبوعلی سیناپہ ہزارہ تھران ۱۹۵۵ ۲۴ ۱۳۴ کی (وگوریء
یغما تھران ۷ (۱۳۳۳ ش)

در یتھرانگریزی مقالہ : د پانتجلی یوگا سترا او البیر وئی . بہ اور
ینس ۱۶۵۹ (۱۹۵۶ م) کسی . د . س ، پائینس او ت ، گبلوم
انگریزی مقالہ : د پانتجلی دیوگا سترا عربی تر جمہ دالبیر وئی
لہ خوا او ددغہ مقابلہ لہ سنسکریت متن سرہ (ب س او اس) ۲۲۹
ص ۳۰۲ (۱۹۶۶ م) کی .

۹۹ - التنبیه علی صناعة التمویہ (وہی احکام النجوم) (۱)

ف : د پانوشمپر ئی ندی معلوم (دس ، وضیمہ ۱-۹) دانسان دژ و ندانہ
دوام دہجر دو سیار ا تو تر منخ تاکی (وگوریء : آثار الباقیہ ۷۹
کشف الظنون ۳۸۸۱)

(۱) مقدمہ او برنی . لہ نمبر ۹۹ تر ۱۰۴ ہیری ہغہ کتا بونہ
دی چی البیر وئی وایی : ماو کنبیل خونسخی او نقل ئی را شخہ
ولار . برنی لیکئی چی دا کتاب دملع سازی بہ صنعت ارہ لری
(ص ۱۲۱) مگر سہوہ دہ ، پخپلہ البیر وئی وایی چی دنجو مواحکام
وو . د آثار الباقیہ بہ (استخراج التوار یخ بعضہا من بعض) باب
کی البیر وئی وائی : ما پخپل کتاب التنبیہ علی صناعة التمویہ کی
د گر دو ستورو پر کلونو با ندی لہ منجما نو سر مخبری کپری دی
چی خنگہ ددی کارلپارہ ہغہ بہتر بہ لار غورہ کپری (ص ۷۹)
نولہ دی شخہ ہم دکتاب خنگہ و الیء بشکاری (ح) .

۱۰۰ - ۲ تنوير المنهاج (۱) الى تحليل الازياج: (۲)
 ف . يعنى دزيجونو دحل كولو لپاره د لارى ر و بانول . د نجوسو د
 جدولونو د پوهېدلو او حل كولو لپاره چې كوسى طريقې
 دالبيرونى زده وي ، په دغه رساله كې بيان سوي وي .

۱۰۱ - ۳ التطبيق الى تحقيق حر كة الشمس : (۳)
 ف . دلمر دحر كت په تحقيق كې يوه رساله وه ، چې د پانوشمېر ئى
 ندى ء كښلې ء .

۱۰۲ - ۴ البرهان المنير فى اعمال التسيير : (۴)
 ف . دتساوى (۵) په اعمالو پوراى اړه لرى ، پانوى ئى ندى معلومى
 (وگورئ ء دنللينو البتاني ۱ ر ۱۳۲۵ و ۲ ر ۳۳۹) . ددي څېړنى
 نمبر (۷۵ - ۷۶ - ۱۵۱) (س و ۱۲ - ۳)

(۱) په مقدمه كې د غسى دى مگر په حاشيه كې ايكنى چې بايد
 المنهاج وى (ح)

(۲) برنى ازياج دزايجه جمع گڼلې ده، مگر داسه وده ازياج دزيج جمع ده
 Astronomical Tables

(۳) مقدمه او برنى ۱۲۱ .

(۴) برنى تيسير لوستلى دى او وايي : كيمياوى اعمال دى ؟

احمد سعيد خان هم دغه د كيمياوى تر كيبانو بيان بولى ، مگر دواړه
 سهوسوى دى ، تسيير او انتهاه نجومى اصطلاحات دى نه كيمياوى
 (وگورئ ء كتاب التفهيم ۵۲۳ - ۵۲۵ كشاف اصطلاحات الفنون)

(۲۸۵ - ح)

Equalization (۵)

۱۰۴ - ۵ کتاب تنقیح التوار یخ : (۱)

ف. دتار یخو نو په تصحیح کی یو کتاب و، چی دپانډو شمېر ئی ندی لیکلی ء .

۱۰۴ - ۱ القانون المسعودی : (۲)

پر اسمان پېژندنې باندی یو (لوی) کتاب دی چی دالبیر ونی نظر یات په دې علم کی ښه ښکاره کوی او دهغو تحقیقاتو اوپله پسی څېر نو نتایج ښی، چی دده تر وخته پوری پردې موضوع باندی سوی وې (س و ۱۳-۱).
القانون په ۲۶۱ ق ۱۰۳۰ م سلطان مسعود (۱۰۳۰-۱۰۴۰ م) ته وړاندی سو او دغزنی ددغه پاچا د ونی خوښ سو، چی البیر ونی ته ئی یو د پیل بار طلاوی ورو و بڅښلې، مگر البیر ونی دغه بڅښن ونه مانه، او په عوض کی ئی له ده سره د علمی څېر نو په لارو اسانو لو او دژ و ندانه تر پایه د سهولتو نو رسولو وعده و کړه (وگوری ء : س پ م س ی بیتر ډگک. ۲۶-۶۶)
ابن القفطی وایی چی البیر ونی ددې لوی کار په سر ته رسولو سره لځان دیو نسان لسه ستر منجم بطلمیوس سره سم کی ء .

(۱) په اصل کی البیر ونی پسله دې وایشال ذلک کښلی دی او ښکاره ده چی نور دغسی تاء لیفونه ئی هم درلودل . داسی ښکاری چی دا دتار یخ History کتاب نه و، او نه باید لکه ددی څېر نی لیکوال چی لیکلی دی Correction of Dates ترجمه سی، بلکه دلته مراد د تار یخ سېدا Era یا Epoch دی، چی په آثار الباقیه (ص ۱۳) کی هم په تفصیل بیان سوی دی (ح)

(۲) Canon Mas'udicus د آثار الباقیه مقدمه ۳۶ بر نی ۱۲۱ . البیرونی چی پسله دې له نمبر ۱۰۱ ق ۱۱ پوری کوم کتابونه ذکر کړی دی، دادده هغه تاء لیفونه دی چی دده د عمر په پنځه شپیتم کال په ۲۷ م ق دده په قول پوره سوی نه وو، یائی مسودی نه وې پاک نو یسی سوی (ح)

که څه هم بیهقي نسخه ابن الهشتم ددوعم بطلمیو س په صفت ستایلی
و. مگر قفطی البیرونی ته هم دغسی مرتبه ورکړې ده.

دیانتوت په قول: قانون مسعودي دنجو مو او ریاضی ټول د مځنۍ
کتابونه پر پول (معجم الادباً ۱۷-۱۸۷) دالقانون دپېژندنی لپاره
د کتاب الهند دانگریزي ترجمې مقدمه و گوريء ص. ۲۲۱ دغسی هم
وگوريء معجم الادباً ۱۷-۱۸۱ او کشف الظنون ۲-۱۳۱- دبرو کلمان
تکمله ۱ ر ۸۷۳-نمبر ۴ اود برو کلمان متن ۱ ر ۴۶۷-نمبر ۴.

کلی نسخې:

عليکچرا ۱۸۱-۱۸۲ (دبرنی مقاله دالبیرونی په یادنامه کدکته ۱۹۵۱ م کی
دبر لن نسخه ۵۶۶۷) (دبر لن فهرست ۱۹۲۷-نمبر ۲۱۳)

آصفیه ۳۳۳۶ (۳۷۴).

داسکیر و سوزیم (بی نمبره)

بوولیان ۲۳۷. (دبرتش موزیم تکمله ۷۵۶) (شرقی ۱۹۹۷).

داستانبول جارا لله ۱۳۹۸.

کندیلی بستانی (بوسفیر وس) بی نمبره

ملا فیروز بمبی نمبر ۶۵ ص ۳۵.

پاریس نمبر ۶۸۴.

قونیه یو اغا نمبر ۱۷۹۷.

رامپور ۱۸۲۸ ر ۶۴

طلعت پاشا (قاهره) ۸۶۶ (میقات)

ولی الدین استانبول ۳۲۷۷.

چاپونه:

دالقانون هغه برخه چی دسپوړی دتندرې پر ډول ډول رنگونو باندې

د ه و و یل یمن په ۱۹۱۳ م په ایډ رس کالنی کسی چاپ کړه .
 د مخکی د مسکونی بر خی بیان ئی ویل یمن او جو سف هل په «س پ م سي»
 ۲۹ کی خپور کی . محمد فاروق د قانون دخلرم باب لومړي خپر کی
 د انگریزي ترجمې او توضیحاتو سره د علی کړ په پوهنتون کی په
 ۱۹۲۹ م خپور کی . (وگورئ آی سی آی سی ۵۷۷۳۵) (۱۹۳۳ م) .

زکی ولیدی توغان: بیرونی چی د نړی جغرافیا بنو لې ده ، د هندوستان
 دلرغون پېژند ئی په نمبر ۵۳ خپرونه کی د القانون جغرافی برخه له
 ۹-۱۰ بابه څخه په دهلی کی په ۱۹۳۱ م په عربی خپره کړه چی د دغه
 باب سر یزه داسی ده : «فی صفة المعمورة با جمال وتجدید اقالیمها طولا
 وعرضاً» . له دې سره د البیرونی له درو نورو تألیفا تو څخه هم اقتباس
 سته وگوړی ورو سته نمبر ۱۵۶-۱۵۷-آی سی آی سی ۵۲۶۷۳۳ «۱۹۳۲ م»
 او ۳۳ «۱۹۳۳ م» یوه بشپړه طبعه د القانون په درې ټوکه کی د حیدرآباد
 دکن دایرة المعارف عثمانیه و کړه :

- لومړي ټوکه ۵۰۵ مخه په ۱۹۵۴ م
- دوهم ټوکه ۵۹۰ زر زر ۱۹۵۵ م
- دریم ټوکه ۶۸۰ زر زر ۱۹۵۶ م

ترجمې :

س ، سخاي د قانون له دوهمه بابه څلورمه ټوټه په جرمنی ترجمه کړه .
 چی د عربو د علم هیئت او جغرافیا تر عنوان لاندی په آی سی آی س ۵۱۷۵ (۱۹۳۳ م)
 کی خپره سره .

چی ، ه کراسر س د البیرونی په یاد نامه کی «کلکته ۱۹۵۱ م» ص ۱۷۷
 تر ۱۹۳ پوري د قانون څخه دغه برخه په انگریزي ترجمه کړه . «دو اتین له
 میچو لو څخه د جغرافی طول معلومول » .

دگراسرس له ایگونو څخه په انالکتا اور ینتلیا ص ۲۰۵ تر ۲۲۲ پوري په ۱۹۵۴م کال ي-ج بریل ځنی دقانون توتې څپرې کپې (ص ۲۰۵-۲۲۲) اوس داسی معلومه سو هچی دالقانون یو هروسی ترجمه په مسکو کی پروفیسر، روزن فیلدتملمه کړې ده، چی دلته ئی مورته څه معلومات لاسته ندي راغلی . دمحمد فاروق دعلی گړله چاپه سره انگر یزي ترجمه هم سته دخلرم باب لو سړي څپر کی .

مقالې :

دو یه یمن دغه جرمنی مقالې :

(۱) دلمر تندري پروخت درنگو ښکاره کېدل. دایله رس په کالنی کی ۱۹۱۲م ۱۹۱۱م
(۲) درنا اوتیارې پر ښکاره کېدو باندی . دتاریخ اوطبار کایو به مجله کی
۱۵ ۳۳ (۱۹۲۳)

(۳) دقانون مسعودي جغرافی څپر نی . په س پ م س ي بیتر یگ کی
۲۹ ۱۱۳ (۱۹۱۲م)

م، اصلی په روسی ترجمه کړه: دانیرونی دآثار وانتخاب ،

دتاشکند دعلومو داکاډیمی په مجله کی ۳۵ ۸۶۳ دوهم ټوک .

د، ب خالدوف او زود وفسکی ترجمه :

د تاشکند دعلومو داکاډیمی په مجله کی ۲۷ ۷۲۷ دریم ټوک .

دب، گک بولگاد وف ترجمه :

دتاشکند ۱۹۶۶ په ۳۶۳-۲-۳۴، ۱۱

د س، سخای جرمنی مقاله: دغزنی دښار جغرافی طول او عرض .

داو بواو هوا پیژندنی په کالنی کی ۵۳ ص ۴۲ تر ۴۷ (۱۹۲۵م)

د یوسف کمال جرمنی مقاله : د دنیا نقشه تر څلر سی پیړی د مخه .

دافر یقا او مصر په کار ټوگرافی کی ۷۱۳ پاڼه .

د ف، گر نگو جر منی مقاله: د چین په باب کی . چی د دمشق د عربی اکاډیمی
په مجله کی خپره سوه ۱۳ ر ۳۸۳ (۱۹۳۳ م)

د سید حسن بر نی انگر یزی مقاله: په مساحت (جیو ډیسی) کی د مسلمانانو
خپږ نی . دبیر و نی په یاد نامه (کلکته ۱۹۵۱) کی .

د م ، کاظم انگر یزی مقاله : البیر و نی او د مثالانو علم . په هغه
یاد نامه کی .

د سینار سکی انگر یزی مقاله : د البیر و نی لحنی معاملات . په هغه
یاد نامه کی .

د سادو یکوف روسی مقاله: د البیر و نی نجومی نظریات . د البیر و نی
په مجموعه کی . لینن گراد او مسکو . ۱۹۵۰ م

ص ۷۴ - ۸۷ .

د ه ، آی هیر میلنک مکتوب سید حسن بر نی ته : په انډ وایر انیکا کی

۸ ر ۳۳ (۱۹۵۵ م)

د سید حسن بر نی انگر یزی مقاله : د البیر و نی عامی کار و نه : په انډ
و ایرا نیکا کی ۵ ر ۳۷ : (۱۹۵۱ م)

د دغی مقالې عربی ترجمه په ثقافت الهند (پهلې ۳ ر ۱۹۵۳ ص ۵۷)
کی خپره سوه .

د دي ، س کنیه ی انگر یزی مقاله : د البیر و نی په قانون مسعودی
کی دهندو تقویم (کلینډر) بیان .

په ج ن ی س ۲۴ ر ۲۷۳ (۱۹۶۵ م) کی .

د مار ک لسلی انگر یزی مقاله : دورخی درنا او وړانگو پر طول
پاندي د البیر و نی بیانونه . په جتنا وروس ۱۲۱ ر ۵ (۱۹۵۶ م) کی .

د لویس ماسینون فرانسوي مقاله : د البیر و نی ارزښت په بین المللی

۱۹. عربی پوهنه کی . دالبیر و نی په یاد نامه کی . ص ۲۱۷ تر ۱۹

د نظام الد بن انگر یزي مقاله : دالبیر و نی علمی چاري . په مسکو کی
د ختیځ پوهانو په بین المللی ۲۵ کانفرنس کی وویل سو (اگست ۱۹۳۰ م)

د پاننس فرانسوي مقالې : (۱) د سخکی پر گر ز بدو او زمانو باندي
البیر و نی نظريات . د پاريس په آسیایي مجله کی ۳۰۱۲۳۳ (۱۹۵۶ م)

(۲) د البیر و نی په نظر کی داستر و نومی (علم هیئت) او استر و
لوجی (علم نجوم) فرق . په آی س آی س ۵۵ ر ۳۳۳ (۱۹۶۳) کی .
درینو روسی مقاله : بیر و نی د سنخنی آسیا لوي پوهاند د علم او ادب
او ژبپوهنی داکا دیمی په خپر و نه کی ۸ ر ۱۰۱ (۱۹۳۹ م)

د س ، سخاي انگر یزي مقاله : و صحت ته د غلو بهتو در جو و تر
د نزدې کولو طریقه چی البیرونی ټاکلې ده . د امریکا در یاضی په میاشتی
مجله کی ۳۳ ر ۹۵ (۱۹۲۶ م)

د س ، پ تو استوف روسی مقاله : بیر و نی او دده زمانه . د مسکو او
لینن گراد دبیر و نی په مجموعه کی . ص ۳ تر ۲۹ . (۱۹۵۰ م)

دو ، یوزا هدوف روسی مقاله : بیر و نی لکه یو مفکر . په لو په ذکر
سوي مجموعه کی . ص ۳۰ تر ۵۳ .

د ضیاء الد بین احمد انگر یزي مقالې : (۱) البیر و نی ، دده ژ و ند
او کار و نه . په اسلامک کلچر ۵ ر ۳۳۳ (۱۹۳۱ م) کی .

(۲) پر مشثا تو باندي دالبیر و نی خپړنی دقانون په دریم باب کی .
اسلامک کلچر ۶ ر ۳۶۳ (۱۹۳۲ م)

د قانون مسعودي عربی برخی : په ثقافت الهند (د هلی ۱۹۵۵ م)
۱۲ - ۷۸ ر ۲ کی .

د ابن عاشور عربی مقاله : دبیروت په العلوم کی ۲ - ۳ (۱۹۵۷ م)
۰ ۵۶ - ۴۴ - ۴۱

د علی احمد الشہات عربی مقاله : په دغه مجلہ کی ۱۳ ر ۴ (۱۹۶۸ م)
۰ ۱۳ - ۱۱

د محمد یحیی الهاشمی عربی مقاله : په دغه مجلہ کی ۲ ر ۷
(۱۹۵۶) ۰ ۵۸۶

د محسنی ہم پر البیرونی باندی عربی مقالی و گوریء پہ :
د دمشق د عربی اکاڈیمی مجلہ ۴ ر ۴۹۵ (۱۹۲۳ م) او ۵ ر ۲۳۷
(۱۹۲۵ م)

او ۶ ر ۲۴۱ (۱۹۲۶ م) او ۷ ر ۱۹۹ (۱۹۲۷ م) او ۹ ر ۵۳
(۱۹۲۹) او ۱۰ ر ۷۷۱ (۱۹۳۰ م) .
پہ فارسی و گوریء :

د علی اکبر د هخدا : شرح حال نابغہ شہیر ابو ریحان بیرونی .
دتهران د آموزش او پرورش مجلہ ۱۵ (۱۳۲۳ ش) چی دغه رسالہ پہ
تہران کی د روزنی وزارت نیاپہ ۲۹ مخہ کی چاپ کر پدہ (۱۹۴۵ م)
دغلام حسین رهنما : ریاضی دان ماهر . پہ کنجکاویہا ادبی کی .
تہران ص ۴۹ تر ۵۴ .

د سعید نفیسی : ابو ریحان . پہ پیام نوکی . تہران ۳۶۷ (۱۳۲۷ ش)
دغسی ہم و گوریء :

دی، س کنیوی : داسلامی زیجونو سروي انگریزی مقالہ . د امریکا د فلسفی
تولنی مجلہ ۱۲۳۳۶ (۱۹۵۶ م)

د ابو الفتح محمد تونسسی : ابو ریحان محمد البیرونی عربی مقالہ دقاہری
داسلامی چارو دتولنی طبع ۱۹۶۷ م ص ۱۵۸ .

د علي احمد الشهات: ابو ريحان البيري ونى عربى مقاله . د قاهرې د دار المعارف

چاپ ۱۹۶۸ م ص ۲۴۲

دغه کتابونه هم وگوريئ:

دبولى سينا (؟): شرح الخطبة المسعوديه لآبو (؟) ريحان البيرونى فى علم
الهيئة: (دبرو کلمان تکمله ۱، ۸۲۳، ۷۹ دا يرگين داين سينا بيلوگرافى
داستا نبول په طبع ۱۹۳۷ م کسى نمبر ۸۳۳ خطى نسخه ، چى دوهي په
کتا بخانه کى ده) .

داين سينا بيلوگرافى په فرانسوي داناوتى تاليف د قاهرې طبع ۱۹۵۰ م نمبر ۱۰۶ .
دهدوي تاليف داين سينا بيلوگرافى د تهران طبع په فارسى ۱۹۵۴ م نمبر ۱۷۶ .
د کرل سخاي مقاله په جرمنى : د البيرونى منجم د مثلثاتو څېړنى په قانون
مسعودي کى (بنايى چى د دريم باب دلسم څېړکى شرحه وي) چى د جوليوس
روسکا او هنر بيچ و بليتور په يادنامه کى خپره سوې ده ص ۱۰۸۷ (۱۹۲۷ م)

۱۰۵-۴ الاثار الباقية عن القرون الخالية: (۱)

ف. د پخوانو ملتو کړونو لو جى ده چى د پانوشميرنى ندىء معلوم
(س و ۱۳ - ۲) او اوارو سخا و په ۱۸۷۸ م په لېنزيگ کى
چاپ (۲) کړه او وروسته په ۱۸۷۹ م همده په انگرېزى ترجمه او طبع کړه
نوم ئى حاجى خليفه په کشف الظنون (۱۵۳۱ نمبر ۷۰) کى الاثار الباقية
من القرون الخالية کښلى ء دي .

(برو کلمان ۱، ۴۷۶ نمبر ۱ - او تکمله ۱، ۸۷۲ نمبر ۱)

(۱) په مقدمه کى من القرون ديء . برنى ۱۲۱ عن القرون کښلىء دي ، د اصل

چاپ نوم دغسى ديء لکه چى وکښل سو . (ح)

(۲) دغه چاپ ۳۶۲ مخه عربى متن او ۳۰ مخه فهرستونه او ۸۳ مخه

جرمنى او عربى سرېزه لري چى سخا وليکلې ده (ح)

ختلې نسخې :

ايا صوفيه ۲۹۳۷ . بانكي پو ۹۶۳ (نامكمله) پتمنه ۱۱۲۶۵ ۲۲۱۸ .
برتش موزيم ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۶۶، ۶۷، ۶۸، ۶۹، ۷۰، ۷۱، ۷۲، ۷۳، ۷۴، ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۰، ۹۱، ۹۲، ۹۳، ۹۴، ۹۵، ۹۶، ۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۰ .
گو تا ۲۵ ۱۲۲ . نور عثمانیه ۳۸۹۳ . پاریس ۱۳۸۹ . د علومو دا کادیمی
پسه بلیتن ۶۶ (۱۹۱۲ م) کی کینلی دی چی یوه نسخه ئی په سنت
پترز برگ کی هم وه تو پقا یو سراي ۳۰۳ . داستانبول عمومیه کتا بخانه
۲۶۶۷ (وگوريء د بران درياضی اونجوم اوفيز يکک خبر نی ۳۷۹۳ ر) (۱۸۳۶ م)

ترجمی :

د آثار الباقیه د کرونولو جی بر خه چی البیرونی په ۳۹۰-۹۱ ق - ۱۰۰۰ م .
کی کینلی وه ، اداوا ره سخا و په لندن کې په ۱۸۷۹ م په ۳۶۳ + ۱۷
مخو کی ترجمه او دخپلو خبر نو سره چاپ کړه .

د البیرونی، عربی متن دفرانسوي ترجمې او مقدسی او تشریحاتو سره د
ر ، گریو یوله خوا په پاترو لوژی او رینتیل ۱۰ ۲۸۹۹ تر ۳۱۲ (۱۹۱۵ م)
کی چاپ سو .

د آثار الباقیه کرونولو جی د مخه علی قلی میرزا اعتضاد السلطنه (متوفا
۱۲۹۸ ق) په فارسی ترجمه کړې وه ، خو یوه بله تازه ترجمه ئی اکبر
دانا سرشت وکړه ، چی د ترجمه آثار الباقیه په نامه په تهران کی په
۱۳۲۱ ش په ۲۳ مخه کی چاپ سوې ده .

یوه ازبکی ترجمه ئی هم ا ، راولیو او حاکم زوف او زولو لوف د تا شکند
د علومو په اکادیمی کی کړې ده .

مقالی :

د وان لپین جرمنی مقاله پر آثار الباقیه باندي په شیمیلر زیتونگ ۲۳۵
کی ۱۸۹۹ م .

ددغه ليكوال د آثار الباقية دعلمی موضوعونو فهرست او شرح په جر منی
 دليپز يگك په ابهانډ لنګن اندو ر تر يگك ۱ ص ۹۷ تر ۱۰۲ پورې (۱۹۰۶م).
 د ت ، وارنولډ انګريزي مقاله : په يوه عربی خطی نسخه كی چی په ۷۰۷ ق
 كښلې سوې ده ، د قيصرانويان . عجائب نامه ۶ لنډ ن ۱۹۲۲ م (چي
 اډوارډ براون ته تقديم سوې وه) دويډ يمن جرمنی مقاله : دتريخ دريا ب
 پراوډ بيرونی څېړنې . په شيميكرو زيتوننگ كی ۲۳۰ ر ۳۶ (۱۹۲۲ م)
 د دغه ليكوال بله جر منی مقاله : په آثار الباقية كی
 دهواپېژندنې برخه . دهوا پېژندنې په مجله كی ۹ ۱۹۹۳ (۱۹۲۲ م) .
 دك ، گار برس جرمنی مقاله : دالبیرونی د آثار الباقية د شرقی خلكو په
 څېړنه كی د سخاودچاپ يوه تكمله . په اسلام . ۳۹۳ (۱۹۵۲ م) كی . او
 د فوك مقاله په اسلامي سندونو كی ص ۳۵ - ۶۸ (۱۹۵۲ م)
 دا ، جفري انګريزي مقاله : پر مقايسوي دين باندي دالبیرونی څېړنې .
 دكلكتې دالبیرونی په ياد نامه ۱۹۵۱ م كی ص ۱۲۵ - ۱۶۰ .
 دگ ، مسينا مقاله : البیرونی او په سروكي دنصرايت آغاز . په هغه يادنامه كی ۲۲۱ .
 د فوك جرمنی مقاله : د بیرونی د آثار الباقية د شرقی خلكو په څېړنه كی د
 سخاوپر چاپ باندي شپږ تكملې . په اسلامي سندو كی ۶۹ - ۹۸ (۱۹۵۲ م)
 د ب ، ت انكليسار يا انګريزي مقاله : البیرونی چی كوم هخامنشی شاهان ياد
 كړي دي . دتول هند ددوولسم اورينتهل كانفرنس (بنارس ۱۹۳۳ م)
 په رویداد كی ص ۶۹۲ تر ۷۰۲ .

دا ، ب خالد وف روسی مقاله : دبیرونی د آثار الباقية لرغونی خطی نسخې
 په لينن گراد او استانبول كی . دپالستنسكی په مجموعه كی ص ۱۳۷ ر ۴

(۱۹۵۹ م)

دكړچكو فسكی روسی مضمون : بیرونی اودده كارونه په تاريخ او شرقی

جغرافيه كى .

- د ماسكود بيرونى په مجموعه كى ص ۵۵ تر ۷۳ (۱۹۵۰م)
- د م ، كروسى الما نى مقاله : د بير ونى د منځنيو پېر يوا يرانى څېر نى .
په اسلام ۲۶ ص ۱ تر ۱۵ كى (۱۹۴۲م)
- د مسينا دنصرانيت آغاز په سروكى انگريزي ترجمه په انډ و ايرانيكا كى
۴۹۵ (۱۹۵۲ م) چى س ، نويلى كړېد ه .
- د ه ، ريتير جرمى مقاله : دتركه په كتابخانوكى دالبيرونى تاريخى كتابونه .
په اورينتاليا استانبول كى ۶۷۱ تر ۸۳ (۱۹۳۳م)
- د نجيب الله انگريزي مقاله : ابوريحان بيرونى او دده زمانه . د كابل په
افغانستان مجله كى ۶ ص ۱۷ تر ۴۰ (۱۹۵۱ م) .
- د على اكبر دانا سرشت فارسى مقاله : ابوريحان بيرونى و دانش پز شكى په
جهان پز شكى مجله كى ۲۹۱ ص ۲۹ تر ۳۱ (تهران ۱۹۲۶م)
- د عبدالسلام ندوي اردو مقاله : البيرونى دده په يادنامه كى ۲۵۱ (كلكته ۱۹۵۱م)
- د سيد عبدالله اردو مقاله : هندي كلمې په زړو عربى ليكنوكى . په
اورينټل كالچ سيگزين لاهور كى ۳۲۹ ص ۳ تر ۴۲ (۱۹۴۲ م) .
- دغسى هم وگوري : دالبيرونى د كتابونو او ژوند په باب كى دو ستفله مقاله
په لوديس زيتسچر كى ۷۵۱ (۱۸۴۰ م)
- د ويده يمن دغه مضامين : د بيهقى پږوند دوي جرمى مقالې په
(مسپم سي) بيترينگ كى ۵۹۴-۵۹۵ (۱۹۱۰م) او ۱۱۳-۱۱۲ (۱۹۱۲م) .
- بله مقاله : دابن ابى اصيبه ليكنى دالبيرونى پږوندانه باندي .

س پ م س ي ۴۴ ر ۱۱۷ (۱۹۱۲م)

۱۰۶-۳ : الارشاد الى ما يدرك ولا يخال من الابهاد : (۱)

(۱) مقدمه او برنى ۱۲۱

ف. یعنی هغه واتنونه چی معلوم سول کیری خو سړی نسی و رر سبدا لای.
 دار ساله چی دپانو شمېر ئی ندی معلوم ددی لپاره کښل سوې وه که سړی
 وغو اړی چی دیو ه داسی لځای واتن (فاصله) معلومه کی چی دی هغه لځای ته
 نسی رسبدا لای.

**۱۰۷-۴: الكتاب فی مکاییل و الموازین و شرایط
 الطیار والشواھین: (۱)**

ف. دا کتاب چی د پانو شمېر ئی ندی شو ولیء د تاله او د ترازو و د شاهین او
 د ستی نیان و، چی په کومو شرطونو باید جوړ کړل سی (س و ۱۳-۴)

۱۰۸-۵: جمع الطرق السایره فی معرفة اوتار الدایره: (۲)
 ف. په دې رساله کی چی دپانو شمېر ئی ندی بیکاره تولی هغه لاری
 چاری شوول سوي وي، چی دیوې دایرې وترونه (۳) څنگه څرگندول کیری.

**۱۰۹-۶: تصور امرار الفجر والشفق فی جهتی الشرق والغرب
 من الافق: (۴)**

ف. دار ساله چی پانی ئی ندی معلومی دلمر په ختو او لو بدو پوری اړه لری
 یعنی دلمر څرک او دلمر لو بد و تصور د افق په دو و خوا و ولمر
 خاته او لمر لو بده کی .

۱۱۰-۷: تکمیل صناعة التسطیح. (۵)
 ف. دار ساله دکری داوار و او (تسطیح) دصناعت بشپړ و نه و دچی دپانو
 شمېر ئی ندی ویلی .

(۱) مقدمه او برنی ۱۲۲

(۲) دغه

(۳) Chords

(۴) هغه

(۵) هغه

۱۱۱-۸: جلاء الاذهان فی زیح البتانی: (۱)

ف. د. کتاب چی د پانوشمېرئی نندی معلوم دمشهور البتانی پریزیچ بانندی کنهل سوی و. دغه زیچ په ارو پا کی نللتیو چاپ کړی دی .

۱۱۲-۹: تحديد المعموره وتصحيحها فی الصوره: (۲)

ف. دهیواد و او ښار و ټاکنه او پر نقشه بانندی د هغو سمونه و ه ، چی د کتاب پانوی نندی معلوم می عربی کلمه معموره د ښځکی هغه برخه ده چی انسان نان پر او سپری .

۱۱۳-۱۰: علم زیح جمع المکنی بابی معشر: (۳)

ف. ابو معشر بلخی چی په ۸۸۸ م مړ دی یو مشهور منجم او د زیچ خاوندو (وگوریء سو تر ۲۸ نمبر ۵۳) دغه منجم د خپلو هم عصرانو له خوا په ډول ډول ستایل سوی یا غندل سوی دی .

بیر ونی د آثار الباقیه په ۲۶ مخ د ابو معشر د ادوار و له شمېره

سره مخالفت کوی . (م)

(۱). هغه . ابو محمد عبدالله (محمد بن جابر بن سنان البتانی الصابی

۲۴۴-۳۱۷ هـ ۸۵۸-۹۲۹ م) داسلامی د نیالوی عالم او منجم دی چی

پنځوس کاله ئی پر فلکیا تو او هیئت بانندی څپر نی او کتنی وکړی

او ډېر د علم هیئت کتابونه ئی وکنهل ، دده زیچ هم خورا مشهور

دی چی په ۱۱۱۳ م په لاتینی ترجمه سو ، او بیاسم الفانسوله عربی

څخه په هسپانوی هم ترجمه کیء او دارو پاپه علمی غورځنگ کی لوی اثر

درلود ، او په ۱۵۳۷ م دده یو مجموعه د «علم الکواکب» په نامه په اروپا کی

چاپ سو ه دارو پاڅلک دغه اسلامی عالم البتنگی یا البتینی س بولی (ح)

(۲) مقدمه ۴۷ برنی ۱۲۲ . (۳) دغه

(م) البیرونی دادوار کواکب په بحث کی و ای چی ابو معشر جاهلانده

حکم کړی دیء او دی په خپله رایه ډېر مغرور و (آثار الباقیه ۲۵) بنای په دغه

رساله کی هم د ابو معشر د زیچ نواقص او خطاوی ښوولی سوی و (ح)

د نورو وکتا بونزه دالبیرونی په نامه (❁)
 (۱) دابونصر منصور (۲) بن علمی کنبلی وکتا بونه

۱۱۴-۱: کتاب فی السموت: (۳)

ف. داکتاب پخپله البیرونی ندی کنبلی، بلکه ابونصر منصور بن علی بن عراق دده په نامه کنبلی و، چی دپا نوشمیر ئی ندی معلوم. دغه منصور په خوارزم او غزنی کی اوسېدی ء اوهمدلې په غزنی که په ۱۰۲۵ م کال سردی. (وگوری: سو تر ۸۱نمبر ۱۸۶) بیرونی په آثار الباقیه (ص ۱۸۴) کی دی

(❁) دلته ابوریحان پخپله رساله کی لیکي: چی ما نوری مقالی هم کنبلی دی او دهند دکتابو دترجمی اراده لرم، او د اگردۀ دخدای مدد او امان اودفکر آراسی او دحواسو سلامتی او دبدن روغتیا غواړي. لحنی داسی کتابونه هم سته چی هغه ما په خوانی کی کنبلی دی او ترلیک وروسته ئی په هغه فن کی ماته ډیر نور نوی معلومات لاس ته راغلی دی، سگرزه هغه کتابونه نه غور لوم، اونه ئی سپک گنهم، لکه چی هغه لکه زامن داسی دی او پر هرچا خپل زوی او خپل شعر گران وی اما هغه کتابونه چی نوروز ما په نامه کنبلی دی، هغه هم زما د غږی روزلی سوی دی او زه ددواړو فرق نه کوم. (دآثار الباقیه مقدسه ۴۷) دلته باید داوویل سی چی پخوا نو استا دانوبه شا گردانو او ملگرو ته په خوله څه ویل او دده له وینا څخه په نورو لیکل، دپه عربو «امالی» ویل او داسی کتابونه خورا ډیر دی، لکه دافلاطون جمهوریت، یاد خواجه عبدالله انصاری طبقات الصوفیه او تفسیر ئی کشف الاسرار چی دده شاگردانو کنبلی دی. دالبیرونی دغه وروسته کتابونه هم دده امالی گنل کېږي اودوستانو دده له ویناوو څخه راټول کړی دی (ح)

(۲) ابونصر منصور بن علی بن عراق سولی امیرالمومنین دخوارزم دشا هانو له خاندانه و، چی آل عراق ئی بولی، اویو، علم روزونکی کورنی وه چی ❁

خیل استاد گنپی، او دده داوج (م) استخراج ستایی (وگوریء: دبر وکلمان متن ۱۱۷۲-۳- تکمله ۱۸۶۱۱ او دائار مقدمه ۳۳)۔

۱۱۷۲-۳- کتاب فی علمۃ تنصیف التعداد یل-ع-شد
اصحاب السغد هندی: (۱)

ف. یعنی دهندي سيد هانته دمؤلفانو له بنو ونی سره سم دتعدیل (۲) نیمول. ددی کتاب دپا نو شمېر ندی معلوم. (وگوریء سو تر: دمحمد بن موسی خوا رزی زیچ ۳۹ دکوپنها گن طبع ۱۹۱۳ م اور وکلمان ۱۱۷۲-۳) (س و ۱-۲)

۱۱۶-۳. کتاب فی تصحیح کتاب ابراهیم بن سنان فی تصحیح
اختلاف الکواکب العلویه:

ف. ددی کتاب دپا نو شمېر ندی شوول سوی (وگوری سو تر ۵۳) چی دآسمانی

البیرونی هم دوی روزلی دی او دغه منصور دده دوست او استاذ و، چی په ریاضی اونجوم کی لوی لاس درلود، دده درې علمی کتابونه تراو سه په خطی کتابو نو کی سته: یو هرساله دحجش حاسب پر زیچ باندی، دو همه پر مثلثات او دریمه جدول الدقایق. سوتر دده یو رساله تنا سب جیوب الاضلاع په جرمنی ترجمه او چاپ کړه. ۱۹۱۰ م دنصوړ له نامه سره البیرونی په ۱۲۷ ۳۷۵ م انار الله برهانه کینلی دی، اوله دی څخه ښکاری چی دی تر دغه کال دمخه مړ شوی و(ح)

(۳) برنی ص ۱۲۳ کتاب السموات کینلی دی؟ چی سهوده، سموت دسمت (خوا) جمع ده. (ح)

(۳) Apogee

(۱) هغه (۲) تعدیل دتجومو یوه خاصه اصطلاح ده وگوریء لتفهیم

۱۱۷ - ۱۷۷ - ۲۱۹

سياراتو (۱) د اختلاف د تصحيح لپاره ليکلی سوی و. (۲) (س و ۳-۱)

۱۱۷-۴ رساله في براهين اعمال حبش بجدول التقويم: (۳)

ف. ددې رسالې د پانوه عدد هم ندى معلوم (وگورۍ د پرو کلمان تکمله (نمبر ۳))

حبش حاسب مشهور مهندس و (وگورۍ سوټر ۱۲-۱۳ نمبر ۲۲- او د دې رسالې نمبر ۴)

پر تقويم باندې چې حبش کوم جدولونه جوړ کړي و، پر هغو با ندى ابونصر عراق خپل دليلونه په دې رساله کې وکښل.

خطى نسخې: بانگې پور ۲۴۶۹۸۸ چې يوه مجموعه ده او د البير ونى او ابونصر منصور بن على بن عراق او د نورو ۴۲ رسالې لرى.

چاپونه: په ۱۹۴۳ م په ۷۱ څخه کې د حيدرآباد دکن دائره المعارف «رساله في براهين اعمال جدول التقويم في زيچ حبش الحاسب» چاپ کړه چې ۱۴ نوري د ابونصر رسالې هم ور سره دي او دارسايل ابونصر الى البيروني بللى سوي دي.

د البيروني په يادنامه (کلکته ۱۹۵۱ م) کې محمد عبدالرحمن خان پردې رساله يوه انگريزي مقاله لرى (ص ۲۳-۱۷۱ تر ۷۵)

(۱) Celestial Planets

- (۲) ابراهيم بن سنان بن ثابت حرانى (۲۹۶ - ۳۳۵ هـ) لوى مهندس او طبيب و، زبدة الحكم، اغراض المجسطى، المخروطات، الات الظلال، رساله اصطراب، رسم القطوع دده تا ليفونه دى (ح)
- (۳) تقويم دغه جنترى Calender ته وايي مگر بزى ليکى چې دغه جغرافى جدولونه وو (ح)

۱۱۸-۵: رساله فی تصحیح ما وقع لابی جعفر الخازن
من السهو فی زیج الصفا یح: (۱)

ف. ددی رسالی دپا نو شمېر هم ندی معلوم (دالخازن اودده دزیج حال وگوری
سو تر ۸ ۵ نمبر ۱۳۲ - او دبرو کلمان تکمله ۱۳۸۷ - آثار الباقیه ۲۰۲
۲۵۹ - ۳۲۶ - په ابو نصر منصور دبرو کلمان تکمه ۱۳۱۶ ۸ نمبر ۵).
(س ۱۳۰۵)

چا پونه: دحیدرآباد دکن دائره المعارف په ۱۹۳۷ دغه رساله په ۵۰
مخه کی په لوړه ذکر سوی مجموعه کی چاپ کړه. او یوه مقاله هم
په هغه تېره ذکر سوی یاد نامه که پر دغه کتاب باندی سته.

۱۱۹-۶: رساله فی مجازات دوائر السموات فی الاضطراب: (۲)

ف. یعنی په اضطراب کی دستونو ددائرو تېر بدنگڼه چی درسالی دپا نو شمیر
ندی معلوم برو کلمان ئی پخپله تکمله کی ذکر دابو نصر منصور دبیانه
سره په ۱۳۱۶ ۸ نمبر ۷ کی کړیدی. خطی نسخه ئی په بانگی پور کی
سته ۱۲ ۲۳۶۸.

او دحیدرآباد دکن دائره المعارف په ۱۹۳۷ م درسايل ابی نصر منصور

(۱) زیج الصفا یح په Disk Tables ترجمه سوی دی ابو جعفر الخازن

خرا سانی لوی دریاضی اورصد پوهاندو، وفات ئی د ۳۵۰ - ۳۶۰ هترمنځ دی

عمر خیام هم دی یادوی، بنای یی په دغه زیج کی کوی سوهوی وی، او

هغه په دغه رساله کی سمی سوی وی (ح)

(۲) مقدمه او برنی ۱۲۳. مگر برزی دغه نوم غلط کچلی دی: رساله فی

محارات دوائر السموات فی الاضطراب؟ یعنی په اضطراب کی داسمانونو

دپیکاره کولو دایری. خو صحیحه ترجمه ئی Azimuth Circles ده.

او مراد هغه قوس دی چی افق په قایمه زاویه قطع کوی (ح)

۱۳۰ رسالو په مجموعه کې په همدغه نامه (۲۷) مخه چاپ کړې ده
 په لوړه ذکر سوې یا د نامه کې هم یادې سوې ده (نمبر ۱۱۷-۱۱۹)
 تر ۲۵-۱۷۸-۱۷۹ هم وگورئ.

۱۴۰-۷: رساله فی جدول الدقائق: (۱)

ف. د پانوشمېرئی ندی معلوم (س و ۱-۷) دا کسفور په کتابخانه کې یوه رساله
 سته چې البیرونی ته د ابونصر منصور لېرلې نامه گڼله سوې ده، او هغه
 دغه رساله ده (وگورئ: دېر وکلما ن تکمله ۱۱۱ ۸۶ نمبر ۹) په بانکی پور
 ۱۳۸۱-۲۳۶ او بود لیان ۱۱ ۹۳۰ کې خطی نسخه سته.
 حیدرآباد د دائرة المعارف په لوړه یادې سوې چاپې مجموعه کې هم
 دغه رساله په (۳۰) مخه کې چاپ سوې ده (وگورئ نمبر ۱۱۷)

۱۴۱-۸: رساله فی البراهین علی عمل محمد بن الصباح

فی امتحان الشمس: (۲)

ف. محمد بن صباح دغه رساله د غرسي په تیا کنه کې کښلې وه (وگورئ
 سوتور ۱ نمبر ۳- دېر وکلما ن تکمله ۱۱۱ ۸۶ نمبر ۱) خطی نسخه ئې په
 بانکی پور کې سته ۱۵ ۲۳۶. په حیدرآباد دکن کې (۱۵) مخه په
 ۱۹۳۶ م چاپ سوه او په لوړه ذکر سوې مجموعه کې خپر سوه، د البیرونی
 په یاد نامه کې هم یادونه سوې ده (وگورئ نمبر ۱۱۷-۱۲۲-۱۲۵)
 (۱۷۸-۱۷۹) (س و ۱-۸)

(۱) مقدمه او برنی ۱۲۳.

(۲) برنی دار ساله دلمردتر صید بولی (ص ۱۲۳) دغه محمد بن صباح له
 بنو صباح څخه دی چې دوه نور ورو نه ئې ابراهیم او حسن نومېد ه گرده
 منجمان وو، داسترلاب د صنعت برهان او عمل نصف النهار او صنعت رخامات
 او کتاب الاشکال والمسایح او کتاب الکره او کتاب عمل باصطرلاب
 ذات الحلق د محمد او حسن تالیفونه دی دوی تر ۳۸۵ همدغه ژوندی ووح)

۱۲۴-۹: رسالہ فی الدوائر التي تحدد الساعات الزمانية: (۱)

ف. دهنو دائرو بیان وچی دوخت ساعتو نه تحدد کوی. د پانوی شمیرئی
ندی معلوم (س و ۱-۹) په بانکی پور کی خطی نسخه سته ۱۶۷۲۶۷۲۰۲ (وگوری
دیرو کلمان تکمله ۸۶۲۲۲۱۱) دحیدر آباد دائره المعارف په ۱۹۳۶ م
په (۱۲) مخه کی دغه رساله فی الدوائر التي تحدد الساعات الزمانيه و
بعض مايتصل بالعمل الا صطلاب په نامه چاپ کړه، او په لوړه ذکر
سوی مجموعه کی خپره سوه. دالبیرونی په یادنامه کی هم یادونه سوی ده

۱۲۴-۱۰: رساله فی البرهان علی عمل حبش فی مطالع السمات فی زیجه: (۲)

ف. حبش حاسب (۳) مشهور سنجم او ریاضی پوهاند و، چی پخپل زیج کی
ئی دخواوو دختیخونو عمل کړی و، پر دغه عمل با ندی ابونصر منصور
برهانو نه په دی رساله کی کبلی و (دحبش په باب کی سوتر ۱۲-۱۳ نمبر
۲۲- او دیرو کلمان تکمله ۱۱۳۹۳۱۱۳۸۶۱۲ نمبر ۱۲ وگوری) خطی نسخه
ئی په بانکی پور ۱۷۱۱۸۲۳۶۲ اولین ۱۰۶۲ کی سته. او دحیدرآباد
دائره المعارف په ۹ مخو کی په ۱۹۳۶ م کی چاپ کړیده چی په لوړه
ذکر سوی مجموعه کی خپره او هم دالبیرونی په یادنامه کی یاده سوی
ده. (وگوری نمبر ۱۱۷) (س و ۱-۱۰)

(۱) برنی ۱۲۳- او مقدمه

(۲) دغه

(۳) دابن حبش حاسب ذکر نسخه په نمبر ۴ کی تیر سو او تاسی وپیژاند.

۱۴۴-۱۱ : رساله فی عمر فة القسی الفلکیه بطریق غیر طریق النسبة المؤلفه :- (۱)

ف. دار سائمه چي دہانوشمېرئي ندى معلوم (سرو ۱۳ - ۱۱) خورا په زړه پورې کتاب و، چي دفلکی مثلثاتو بیان ئی کاوه. (وگوری: دبرو کلمان تکمله ۱۳۱۱ ۸۶۱۱ نمبر ۱۳)

خطی نسخه ئی په بانکی پور کی سته ۱۸ ۲۳۶۸. دحید رآباد دا ثرة المعارف په لوره ذکر سوی مجموعه کی په ۱۹۳۶م چاپ کړه چی ۱۳ میخه ده اونوم ئی داسی دی : رساله فی معرفة القسی الفلکیه بعضها من بعض بطریق غیر طریق معرفتها بالاشکل القطاع والنسبة المؤلفه.

دلیبرونی په یادنامه کی ددی رسالی یادونه سوی ده. او په اسلامک کلچر ۶ (۱۹۳۲ ص ۳۶۳ تر ۶ پوری دضیا الدین احمد دغه انگیر یزی مقاله خپره سوېده «دقانون سعودی، په دریم کتاب کی پر مثلثاتو دالبیرونی خپرنی»

دعلی گر په مجله علوم اسلامیة ۳-۱ (۱۹۶۱م) ۱۷ تر ۸۰. مخه او ۵ - ۱ (۱۹۶۳م) تر ۷۶ مخه دشبیر احمد خان غوری په قلم په ارد وژبه د وې مقالې په دې عنوان سته: دمثلثاتو د علم وده تر البیرونی دمخه. چی دساده اوفلکی مثلثاتو د پوهنی وده دیونان له زمانې څخه بیانوی او په خاصه توگه دمسلمانو پوهانو او البیرونی څیر نی په دغه باب کی را ښیي.

۱۴۵-۱۴ : رساله فی حل شبهة عرضت فی الثلثة عشر من کتاب الاصول : (۲)

ف. د کتاب الاصول پر دیر لسمه برخه چی کومه شبهه وارده سوی وه ، په دغه

(۱) مقدمه او برنی ۱۲۳ دی وایی چی په دی رساله کی دفلک دقوسو نو

دمعلومولو نوې طریقہ بیان سوی وه (ح)

(۲) دغه .

رسالہ کی حل سوی ۲۰، دہانہو شمپرٹی ندی معلوم (بروکلمان ۱۷۲۱ء)

نمبر ۲۔ او ددغہ کتاب تکملہ ۱۸۶۱ (نمبر ۲)

دکتاب الاصول ختخہ مراد از تقلیدس کتاب فی اصول الہندسہ دی چی پہ

۱۳ مقالہ کی خہ مشکلات و۔

ددی رسالی خطی نسخی پہ بانکی پور ۲۳۶۸ او برلن ۵۹۲۵ کی وپی

پہ ۱۹۳۷ء حیدرآبا ندکن دائرۃ المعارف دغہ رسالہ ۶ مخہ چاپ کرپہ

او پہ ہغہ ذکر سوی مجموعہ کی خپرہ سوہ، او دالبیرو نی پہ یادنامہ

کی ہم یادہ سوی دہ۔ (وگوریء: نمبر ۱۱۷-۱۷۸-۱۷۹)

(۲) ابو سهل مسیحی (۱) کتبلی کتاب بونہ

۱۲۶-۱: کتاب مجادی الهندسه: (۲)

ف. ابو سهل دالبیرونی پہ نامہ و کیش، دپنیو شمپرئی ندی معلوم (س، ۱۱۵۹)
(د ابوسهل مسیحی حال و گوریء سوتر ۶۹ نمبر ۱۸۰ چی بیہقی اوشهر
زوری تہ حوالہ ورکوی. دغسی عم دوید یمن مقالہ و گوریء پہ (زدپ)
۴۳ (۱۹۱۷م) ۲۳۸- او دائار الباقیہ مقدمہ ۳۲ ہستن ۶۳. بروکلمان
۲۳۸۱- تکملہ ئی ۲۳۳۱.

۱۲۷-۴ کتاب فی رسوم الحركات فی الاشياء ذوات الوضوح: (۳)

ف. دپانیو شمپرئی ندی معلوم، او لہ نامہ شخہ ئی موضوع پہ نہ تا کلہ
کیری (س ۱۵۹-۲)

۱۲۸-۳: کتاب فی سکون الارض او حرکتها: (۴)

ف. پہ دی رسالہ کی چی دپانیو شمپرئی ندی بنوولی (س ۱۵۹-۳) البیرونی
دشکلی پر حرکت باندی خبر نہ کریدہ (و گوریء: ویلہ یمن پہ (م زنگ)
۸ (۱۹۰۹م) ۱-۱۱ (۱۹۱۲م) ۱۳۱ کی. او ہم زکی ولیدی نوغان: البیرونی
اودمشکلی حرکت داسلامی تحقیق اتوپہ سجلہ کی ۱۳ (۱۹۵۳م) ص ۹۰ تر ۹۳.

(۱) ابو سهل عیسیٰ بن یحییٰ المسیحی الجرجانی حکیم اوطیب او خطاط

وچی پہ جرجان کی و ز پریدی او پہ بغداد کی و روزل سو، پہ خراسان

کی او سیدی ابن سینا لہ دہ شخہ طب و لوستل طب الکلی، کتاب

الحث، العلم الطبيعي، مقالہ فی الجدری، اختصار المجسطی ددہ تالیفونہ

دی تعبیر الرؤیائی مامون بن محمد خوارزم شاہ تہ و کیش، وفات ئی

۱۰۱۰ھ ۱۰۱۱م کال دی (الاعلام) البیرونی پخپل مکتوب کی وایی چی

دغہ کتا بونہ ابو سهل زما پہ نامہ و کیش (ح)

(۲) مقدمہ او برئی ۱۲۴. دغہ. انگریزی ترجمہ ئی داسی دہ:

Rules of the Movements of Things with Positions.

(۳) ہفہ.

۱۲۹-۴ کتاب فی التوسط بین ارسطو طاليس و جا لينوس
فی المجرک الاول: (۱)

ف. ددی نری دپو ر بدلو پر لوسری بنورونکی (۲) بانندی دارسطو او جالینوس
تر منخ منخگری کول، چی د رسالی د پانو اندازہ ئی ندہ معلومہ .
(س ۱۵۹-۴)

۱۳۰-۵: رسالہ فی دلالة اللفظ علی المعنی: (۳)

ف. دارسالہ پہ منطقی اہ لری، چی لفظو نہ خنگہ پر معنا وو دلالت کوی د
پانو شمبری ئی ندی معلوم .

۱۳۱-۶: رسالہ فی سبب بر دایام العجوز: (۴)

ف. دپانو شمبری ئی نستہ (س ۱۵۹-۶) پہ دی رسالہ کی البیرونی د ژمی
دپای دیخ سببونہ بنیں چی دفروری د میاشتی پہ پای او د مارچ پہ
سرکی پیدا کیری (۵). پہ آثار الباقیہ کی بیان راغلی دی (ص ۲۵۴-۵۵).

۱۳۲-۷: رسالہ فی علۃ التریۃ التی تستعمل فی احکام
النجوم: (۶)

ف. پہ اصل کی دالتریہ کلمہ تکی نلری، بنایی چی تریہ ولو ستلہ سی چی
معنائی پر وگر یس او امیلیوریشن (۷) دہ دپانو شمبری ئی ندی معلوم. (س ۱۵۹-۷)

(۱) ہغہ .

(2) The first cause of the movement of the universe.

بنایی چی مراد بہ علت العال وی (ح)

(۳) ہغہ .

(۴) مقدمہ ۴۸ برنی ۱۲۴ . (۵) کلہ دحوت پہ میاشت کی سخت

یخ لویری چی زار خنلئی بولو - برد العجوز یعنی د بودی سارہ (ح)

(۶) پہ اصل کی التریہ تکی نلری تو لولیکوا لودې کلمی تہ دشک

علامہ (۹) ایچی دہ مگر دتریہ کلمہ دلته سمندہ ورسرہ لگیری (ح)

(7) Amelioration, Progress.

۱۳۳-۸: رساله فی آداب صحبة الملوك: (۱)
ف. دپا چها نو دصحت او ملگری آداب (۲) بیبی، چه دپانو شمپر ئی ندی
ویلی. (س ۱۵۹-۸)

۱۳۴-۹: رساله فی قوانین الصناعات: (۳)
ف. دترویت یعنی ستور وپیژند نی (علم نجوم) لاری چاری ئی بنوولې، دپا نو
شمپر ئی ندی معلوم. (س ۱۵۹-۹)

۱۳۵-۱۰: رساله فی دستور الخط: (۴)
ف. دپه خط کهنو (۵) لاری چاری وی. یاقوت دیوه کتاب د ستور ذ کر
کوی چی هغه صاحب الدوله ابو الفتح مود ود (۱۰۳۰-۱۰۳۸ م) ته
وړاندی سوی و، دغه مودود دسلطان محمود لمسی و. (س ۱۵۹-۱۰)

۱۳۶-۱۱: رساله فی غزلیات الشمسیه: (۶)
ف. درسالی دپانو عدد ندی معلوم (س ۱۵۹-۱۱) ویلایمن دغزلیات ترجمه نده
کهنای، خو دشک په علامه (؟) سره وایې چی مراد دلمرخاته دی.
اوغزالات ختونکی امرته وایی. (۷)

(۱) مقدمه ۳۸ او برنی ۱۲۵

(۲) Etiquettes

(۳) هغه مرادخنی ترویت Astronomy ده

(۴) هغه.

(5) Calligraphy

(۶) هغه.

(۷) Rising sun مگر زنی وایی چی مرادئی دلمرتور داغونه دی، چی

په فارسی ئی کلف بولی. مگر دستن لمرخاته صحیح دی، لیکه چی غزالات

دسهار لو مری خړک بولی او الغزاله لمر د طلوع پر وخت دی (ا لمنجد)

نوبه ئی صحیح فی غزالات الشمسیه وی نه غزلیات (ح)

۱۴۷-۱۴۳. رسالة النرجسية : (۱)

ف. ددی رسالی دپانو شمپر هم ندی لیکل سوی. (س ۱۵-۱۱)

۱۴۸-۱: الرسالة للمعروفه بمن وعن : (۲)

ف. دارساله پخپله بیرونی نه وه کیشلی، بلکه ابوعلی الحسن بن علی الجلیلی دده په نامه وکپله، چی دپانو شمپر ئی ندی ویلی او داسی ښکاری چی دژبی پښویه (گراسر) و، تش دمن او عن کلماتو داستعمال پرفرق باندی چی دجر کلمات دی.

(۱) مقدمه او برنی ۱۲۵ رساله نرگسیه : The Narcissus Epistle له نامه

شخه ئی موضوع نه ښکاری، او نور تفصیل ئی هم ندی معلوم (ح)

(۲) مقدمه او برنی .

د ا پيرونى خپل کتابونه

چې نور و مؤلفانو، ياده پخپلو کتابو کې ذکر کړې دى

۱۳۹-۱: استيعاب فى تسطيح الکره: (۱)

دا کتاب حاجى خليفه په کشف الظنون کې (داستا نېول چاپ ۱۹۴۱ م.)
۱۸۱۸ شو و لى دى، خود دغه کتاب په ۱۹۳۰ م. مخ کې د علم تسطيح
الکره تر سر يزی لاندې بيا ذکر کړې دى.

۱۴۰-۲: زيچ اعلايى: (۲)

بنايى چې دا کتاب د البيرونى وى، مگر حاجى خليفه و ابي چې مؤلف ئې
مؤيد الدين العرضى با علاء الدين نشاپورى يا بوريجان بير و نى دى
(کشف ۱۹۷۰ ر. ۲) (س و تکمله ۱-۲)

۱۴۱-۳: زيچ المسعودى: (۳)

بنايى چې قانون مسعودى غوندي يو کتاب وى، چې حاجى خليفه هم ياد کړې
دى (کشف ۱۹۷۲ ر. ۱) (س و تکمله ۱-۳)

(۱) مقدمه او بر نى ۱۲۸ دغه علم او س کار تو گر افى بولى، چې داو سنى
متر قى سائنس يوه مهمه خانگه د، او د جغرافيا، تاريخ، عسکرى فنونو،
د کانونو او ميخکى پېژندنې او د الوتنو په خانگو کې بڼه گته لرى (ح).
(۲) دغه ظاهر آ دغه زيچ علاء الدين ته منسوب دى چې د نشاپور
و، او د مؤيد الدين عرضى دمشقى استاد کېدى، په دغه نامه حاجى خليفه
خلور زيجه ر او لرى چې مختلفو مؤلفانو ته منسوب دى (کشف ۱۹۷۰)
دغه عرضى د مراغې په راصدا نو کې هم و، چې خواجه نصير طوسى
دايلخانې زيچ په د بيا چه کې دى ياد کړې دى (۶۵۶-۶۶۳ هـ)
په هر صورت د زيچ علائى انتساب البيرونى ته ضعيف بېکارى. د عرضى لپاره
وگورې دبر و کلمان تکمله ۱۹۶۹ ر. ۸ (ح)
(۳) هغه.

۱۴۲-۳: کتاب تسطیح الکره: (۱)

دا کتاب هم حاجی خلیفه بیو ولی دی (کشف ۲ ر ۲ م . م ۱) دغه کتاب باید دلوړ ذکر سوی کتاب نمبر (۱۳۹ ر ۱) سر هگه نسی. (س و تکک ۱-۴)

۱۴۳-۵: کتاب الدرر فی سطح الا کر: (۲)

ددې کتاب خطی نسخه داکسفور ډ دبوړ لیان په کتابخانه کی سته (نمبر ۱۰۳۶) چی سخا ویا د ه کړې ده (د آثار مقدمه ۴۹) مگر بر و کلمان پخپل تاریخ ادبیات عرب کی نده راوړې. (س و تکک ۱-۵)

۱۴۴-۶: اختصار المجسطی (۳)

دا کتاب هم حاجی خلیفه د المجسطی تر عنوان لاندی یاد کړی دی (کشف ۳ ر ۳ م ۱۵۹) دی و ایی: چی البیر ونی ددغه کتاب یو لنهیز کبلی و. (س و تکک ۱-۶)

۱۴۵-۷: کتاب فی لوازم الحر کتین: (۴)

د بیور ډ و نکمی ستور و ددو و بیور ډ نو بیان و، چی یو حر کت ئی له شرقه غرب ته دی او هابل حر کت ئی له غربه شرق ته دی. ددغه کتاب ذکر یاقوت راوړی دی (ارشاد الاریب ۱۷ ر ۱۸۵) (س و تکک ۱-۷)

۱۴۶-۸: کتاب الاستشهاد باختلاف الارصاد: (۵)

ددغه کتاب نوم پخپله البیر ونی په آثار الباقیه کی راوړی دی (ص ۱۰ ر ۲۵ ر ۱۸۵) حاجی خلیفه هم تر دغه نامه لاندی یاد کړی. (کشف ۱ ر ۲۷۲) (س و تکک ۱-۸)

(۱) هغه

(۲) مقدمه ۴۹ بر نی ۱۲۹

(۳) بر نی ۱۲۸

(۴) بر نی ۱۲۹

(۵) مقدمه ۴۸ بر نی ۱۲۷

۱۴۷ - ۹ : مسایل سئل عنها ابن سینا : (۱)

بیر و نی ددغه ذکر په آثار الباقیه کی کوی (ص ۲۵۷) او په هغو
سکا تبا تو پوری اړه لری چی ده له ابن سینا سره دتود وخی اونورو
خبر ورنو لولپاره کولې (وگوری دآثارمقدمه ۳۵) (۲)
داین سینا له تألیفاتو څخه په دغه موضوع کی درې خطی نسخې معلومی
دی چی جیمس کرتز یکک په (م آئی ډی او) ۳ (۱۹۵۶م) کی ښوولی
دی

او له نسخه (اجوبة الستة عشره مسئله لابی الریحان) ده (وگوری : او ،
ارگن دابن سینا بیلوگر افی داستانبول چاپ ۱۹۳۷ م نمبر ۷ - اوگ ، سی
اناوتی دابن سینا پر بیلوگر افی باندی مقاله دقاهرې چاپ . ۱۹۵۰م نمبر اول
اودیچی مهدوی دابن سینا بیلوگر افی په فارسی دتهران طبع ۱۹۵۳ م
نمبر ۱۰۵)

دوهمه نسخه : اجوبة عشر مسائل (وگوری : بروکلیمان ۱۹۵۵م نمبر ۲۲
دارکن لوره یاده سوې مقاله ۸ - داناوتی ذکر سوې مقاله نمبر ۲ - دمهدهوی

(۱) ابوعلی حسین د عبدالله ابن سینا بلخی زوی داسلامی دنیا مشهور
فیلسوف او پوهاند او طبیب ۳۷۰ - ۴۲۸ هـ . ۹۸۰ - ۱۰۳۷ م . علی بن زید بهقی
په تتمه صوان الحکمه (ص ۶۲) کی وایی چی ابو ریخان دبو علی سینا سره
مناظرات لری (خ) (۲) بیر و نی دحرارت په څپرڅه کی وایی .
وقد ذکر ت ذلک فی موضع اخر .. وخاصة فیما جرى بینی و بین الفتی
آفاضل ابی علی الحسین بن عبد الله بن سینامن المذاکرات فی هذا الباب
(آثار ۲۵۷ - ح)

ذکر سوي تالیف نمبر ۶) (۱)

در یمه نسخه : اجوبه مسایل سئل عنہا ابو ریحان : (و گوری : بروکلماں
۱۸۵۷ نمبر ۷۴ ددغه کتاب تکمله ۸۲۲۱ نمبر ۷۴ - دا رگن لورہ
مقاله ۹ - دانا و تی یاده سوي مقاله نمبر ۵۴ - مهد وی نمبر ۵ دغه جوا بونه
په جامع البدایع کی په ۱۹۱۷ م کال له ۱۱۹ تر ۱۵۱ مخه پوری په قاهره کی
چاپ سوی دی ، یوه فارسی ترجمه ئی ده خدا کړې او دبیر و نی دژو ندانه
په رساله کې له ۲۹ تر ۶۴ مخه چاپ کړی ده .
یوبل تالیف هم ا بن سینا ته د (شرح خطبات المسعودیه لابن ریحان
البیرونی فی علم الهوا)

په نامه منسوب دي (و گوری : لور نمبر ۱۰۴ - اوهم ۱۷۱ - ۱۷۲)
د البیرونی او ابن سینا د تعلقا تو لپاره و گوری (م آی ډي او)
۳۳۸۲ - ۱۹۵۵ م . دغسی هم م ، خضیري دا جوبه عشر مسایل په چاپ
کی حواله ورته کړې ده (و گوری ده ، زاکین دابن سینا رساله لري
کتاب ۲ ر ۶۹ (۱۹۵۳ م) .

مقالې : ذبیح الله صفا : د البیرونی د فلسفی افکارو یوه برخه او
د ده د علمی مناظراتو لنډیز له ابن سینا سره . دا مقاله په انډ و ایر انیکا
کی ده ۵ ر ۵ تر ۱۲ مخه (۱۹۵۲ م)
د غسی هم سخاود آثار الباقیه په مقدمه کی یوه مقاله لري : البیرونی
او دده معاصر پوهان (ص ۳۰ تر ۳۶)

(۱) د کابل دعاسی کتابخانې په خطی نسخو کی یوه مجموعہ سته چی
۷۲۹ + ۳۹۶ مخه لري او په سنه . . . ۱ ه کیلی سوي د دې مجموعې
لوسړی رساله (ص ۱ تر ۳) اجوبه لمسایل عشر سملت للشیخ ابی علی بن سینا
۳۲۸ ه نومبري (ح)

د سيد حسن برنی مقاله: دابن سینا او البیر و نی مشابھتونه او مخالفهونه.
د ابن سینا په یاد نامه کی کلکته ۱۹۵۵ م ص ۳ تر ۱۴ .

۱۴۸ - ۱۰ : کتاب الشموس الشافية للمنفوس : (۱)

ددې کتاب نوم پخپله البیر و نی په آثا را لبا قیه کی اخیستی دي
(ص ۷۹) حاجی خلیفه ئی هم په کشف الظنون کی پدغه نامه یاد وي
(۱۰۶۵۲) . (س و تکک ۱ - ۱۰)

۱۴۹ - ۱۱ - ارشاد فی احکام الانجوم : (۲)

ددې کتاب نوم حاجی خلیفه را وړي د یی (د کشف ۷۰ ر ۱) دغسی هم
وگوري: (س پ م س ی) بیتر یگک ۵۷۵ ص ۹ . (س و تکک ۱-۱۱)

**۱۵۰ - ۱۲ : کتاب التاریخ ایام السلطان محمود و اخبار
ا بیه : (۳)**

دا کتاب یوازي یا قوت په همدغه نامه ذکر کوي (معجم الادب =
ارشاد الاریب ۱۷ ص ۱۸۵) (س و تکک ۱ - ۱۲)

۱۵۱ - ۱۳ : فی صفيحات التسيير : (۴)

البیر و نی پخپل کتاب فی الاستيعاب (نمبر ۴۶ ذکر سوی) کی
وايي چی ده ډېر کتابونه کښلی دي چی په هغو کی دا خبره ثابته کړې ده،
چی مطرح الشعاع (دورانگو خلاصی) په صحیح ډول صفيحة التسيير
نو میري (د استيعاب دلیون خطی نسخه نمبر ۱۰۶۶ پا نه ۶۷ ب)

(۱) مقدمه ۳۸ (۲) مقدمه ۳۸ برنی ۱۲۸

(۳) برنی ۱۲۹ دا کتاب او س و رک دی که په لاس راسی ښایي
چی دغز نوي سلطنت پر احوال باندي مهم کتاب وي ، ځکه چی دسبکتگین
او سلطان محمود دواړو حال به را ښيي (ح)

(۴) تسيير او انتهاء دنجوم خاص اصطلاحات دي تفصیل ئی وگوري:

کتاب التفهيم ۵۲۳ - ۵۲۵ (ح)

د تسيير په شرح كې وگوري: س پ م س ي بيتر يگ ۵ ر ۸ ص
۲۳۷. د دې رسالې نمبر ۷۵ ر ۷۶ ر ۱۰۲ هم وگوري. بير و نى په خپل
قانون مسعودي دو هم كتاب كې هم ددغه موضوع بيان لري. وگوري
دنلينو البير و نى ۱ ر ۳۱۳. دو رانگو پر تصور باندى د دې رسالى نمبر
۲ هم وگوري (س و تك ۱ - ۱۳)

۱۴ - ۱۵۲ : كتاب المدخل الى علم النجوم و علمي حدود النحوس و المواضع (۱) القاطع با لتجارب :

په لوړ ذكر سوي كتاب (نمبر ۴۶) كې بير و نى دغه كتاب په همدغه
نامه يادوي. (دليهن خطى نسخه نمبر ۱۰۶۶ پاڼه ۶۹ ب) (س و تك ۱-۱۴)

۱۵ - ۱۵۳ : كتاب العجايب الطبيعيه و الغرايب الصناعيه (۲)

دا كتاب پخپله البير و نى په آثار الباقيه كې ياد وي (ص ۲۳۰) دوه
واړه هم حاجى خليفه ياد كړي دى (كشفي ۲ ر ۱۱۲۶ - او ۱۴۳۷ ر ۲)
په دې كې البير و نى ځنې عزايم او نير نگونه او طاسمونه او سحر ونه
(كوډي) ښوولې دي (وگوري: بيتر يگ ۴ ر ۴۰) (س و تك ۱-۱۵)

۱۶ - ۱۵۴ : كتاب التقاسيم الاقلاميه (۳)

(س و تك ۱ - ۱۶) ياقوت دالبير و نى دغه كتاب ياد كړى دى
(ار شاد ۱۷ ر ۱۸۰) بيتر يگ هم وگوري ۲۷ ر ۲

- (۱) دغه كلمه په تائپ كې ښه نه ښكاري، په انگر يزي ترجمه
كې Decisive Places ر اغلى دى، ځكه نوما المواضع غوره كى (ح)
(۲) مقدمه ۴۸ بر نى ۱۲۷.
(۳) دا نوم په مقدمه او بر نى كې ناستد، ياقوت وايي چې ما ددغه
كتاب نسخه د البير و نى په خط و موندله چې په ۴۲۲ ق ئى ليكلى وه (ح)

۱۵۵ - ۱۷ : کتاب فی اعتبار مقدار الملل والنهار بطریق
تبعده عن مواضع المنجمين والقابهم : (۹)

(س و تک ۱ - ۱۷) د یاقوت په (ارشاد الاریب ۱۷ ر ۱۸۳)
که په دغه نامه یاد سوی د دی مارکک لیسلی په سینتا و روس ۵ ر ۱۲۱
(۱۹۵۶ - ۵۸ م) کی یوه انگریزي مقاله لري : نالبیر و نی خپر نه په
لمر خاته او دورخی پراوړدوالی .

۱۵۶ - ۱۸ : الجماهر فی الجواهر (۲)

(س و تک ۲ - ۱) حاجی خلیفه ددی کتاب نوم داسی را وړی : کتاب
الجماهر فی معرفه الجواهر (کشف ۱ ر ۵۹۳) و گوری : س پ م سی
بیتر یک ۸ ر ۱۶۳ ، او ۳ ر ۲۰۶ بر و کلمان ۳۷۶ ر ۱۱ ، او دده
تکمله ۱ ر ۸۷۳ نمبر ۱۱ .

خطی نسخی :

اسکوریا ل ۲ ، ۹۰۵ چی ذکر ئی سته س شیدر په (زد م گک)
۳۹ ر ۲۵۲ (م ۱۸۹۳) کی کپیدی . بله نسخه د راشدا فندی په
کتابخانه (استانبول) کی ده (ز کی ولیدی توغان دنوی جغرافیا او
اتنوگرافی را پورته داوسنی جغرافیا په مجله کی ۳۶۳ : نمبر ۳ (۱۹۳۳ م)
دریمه نسخه د قاهرې د تیمور باشاده (۱۵۳ طبعیات) (۳)

(۱) بر نی ۱۲۹ .

(۲) مقدمه ۳۹ بر نی ۱۲۸ .

(۳) دکتور کزنکوی د کتاب الجماهر طابع او ناشر وایی : چی
د توپخانې اوقیصر یې او اسکوریا ل درې خطی نسخې په گرد عالم کی
معلومی دی ، او بله نسخه ئی نسته (ص ۲۷۲) مگرد دی رسالی
لیکوال د قاهرې او برلن نسخې هم بیی . (ح)

چاپ: د کتاب الجماهر فی معرفۃ الجواهر دعربی متن لوسری چاپ دکتور سالم
کر نکوی په ۱۹۳۶م د حیدرآباد دکن د دائرۃ المعارف لپاره په
۱۱+۲۷۳ مخونو کی وکیءچی له درو خطی نسخو څخه پشپر سوی دی :
اوله : د استانبول دتو پخا نی نسخه :

دو همه : دراشد افندی د کتابخا نی نسخه چی په قیصریه کی ده .

دریمه : داسپا نیادا سکور یال نسخه .

ددې چاپ په ۱۴۱ مخ کی تر ۱۴۴ لیکی وروسته یو څو مخه مضمون لویدئی

و ، چی هغه په ۱۱ مخه کی د کتاب آخر ته چاپ سوی دی .

پر دې کتاب په لاند لس ۲۴۱/۵ (۱۹۴۰م) کی تبصره سوې ده .

هم وگوری : (آی س آی س) ۹۰/۳۳ (۱۹۴۱م)

لیتھن : شرقی ادبیات ۲۲۵ (۱۹۴۳م)

زکی ولیدی توغان : دبیرونی دستخکی بنه . ددهلی طبع (۱۹۴۱) چی له الجواهر

څخه هم جغرافی مطلبونه اخیستل سوی دی .

ددې رسالی نمبر ۱۹-۱۰۴-۱۵۸ هم وگوری .

او (آی س آی س) ۵۶۲/۳۳ (۱۹۴۱م) او ۳۱۳۴ (۱۹۴۲م)

تر جمې :

هره سو یچ په ۱۹۴۱م دلیپزیگک دعربی شرقی شناسی په اومه مجموعه

کی د تقی الدین هلالی هغه شرحه په جرمنی ترجمه کړې ده ، چی

دالبیرونی د کتاب الجماهر پرسر یزه کینلې سوې وه .

وگوری : آی س آی س ۷۶۳۹ (۱۹۴۶م) او ۷۶۳۸ (۱۹۴۸م)

دزانیک جرمنی تبصره ، دطب اوطیبعی پوهنو په پېښو او خپرونو کی

۲۷۲۳۰ (۱۹۴۱-۴۲م)

ف، کرینکو : د کتاب الجماهر هغه څپرکی په انگریزی ترجمه کی، چی پرمغرلو

باندی خبړنه ده: اسلامک کلچر ۳۴۳ ر (۱۹۴۳م) او ۳۵۸ ر (۱۹۴۹م)
بیلنسکی: د کتاب الجماهر روسی ترجمه. لینن گراد (۱۹۶۳م) ۵۱۸ مخه.

مقالی:

و یه یمن: جر منی مقاله «په مسلمانانو کی قیمتی څه ډیری» د اسلام مجله ۳۴۵ ر (۱۹۱۱م).

لغة العرب: د خازنی دمیزان الحکمة اقتباس. ۶۷۱ ر (۱۹۳۱م).
ف، کرینکو: فرانسوی مقاله: د دمشق د عربی اکاډیمی مجله ۳۸۴ ر (۱۹۳۳م).

او اسلامک کلچر ۵۲۸ ر (۱۹۳۲م)

تیچنر: انگلیسی مقاله: د سروت او فتوت د سړی یوه توتیه. اسلام ۶۹۲ ر (۱۹۳۷م)
م، شرف الدین یلتکایا: ترکی مقاله. د ترک مجله ۶ (۱۹۳۶م) او د یولکو
مجله ۴۲۸ (۱۹۳۶م)

م، هاشمی: جرمنی مقاله «د البیرونی د کتاب الجواهر یونانی منابع» د شام
دارکیا لوژی مجله ۲۱ ر (۱۹۶۵م) دغه مقاله په بون کی هم خپره
سو ید (۱۹۳۵م)

م، سیرهاف: انگریزی مقاله «د البیرونی له کتاب الصید نه څخه داقونیطون
(تاج الملوك) څېړنه» اسلامک کلچر ۳۲۳ ر (۱۹۴۵م).

ج، روسکا: انگریزی مقاله «د البیرونی د کتاب الجواهر ځینې منابع درازی په
کتاب سرالاسرار کی. د اسلام مجله ۲۵ ر (۱۹۳۹م) وگوری:

آی س آی س ۳۴۶ ر (۱۹۴۳م)

د کتور محمد معین: پارسی مقاله «بعضی فواید لغویة کتاب الجواهر بیرونی».

د البیرونی د کلاکتې یاد نامه ص ۲۷-۲۳۷ (۱۹۵۱م)

م، بیلنسکی: روسی مقالې:

(۱) دالبیرونی کان پوهنه د ما سکو او لینن گراد دالبیر و نې مجموعه
ص ۸۸ تر ۱۰۵ (۱۹۵۰م)

(۲) د کتاب الجماهر دکهر بادبرخی روسی ترجمه په دغه مجموعه کی.

(۳) د بیرونی د کتاب الجماهر داو سپنی فصل . دشوروی دتاریخی او

کلتوری مؤسسې په ۳۳ خپرونه کی ص ۱۳۹ تر ۱۴۴ (۱۹۵۰م)

(۴) د بیرونی نوی خپرنی پر فلزاتو باندی . (ك س آ ی ن ا) ص ۴۴

ص ۵۹ تر ۶۶ (۱۹۶۱م)

گگ لیمیلین : فرانسوی مقاله «دالبیر و نې د کان پوهنی معلومات»

دالبیرونی په هغه مجموعه کی ص ۱۰۶ تر ۱۲۷ .

د لیمیلین او بیلنسکی فرانسوی مقاله «دالبیرونی عنبر» په هغه مجموعه

کی ص ۱۳۱ تر ۱۳۹ (وگوری د کورینکو چاپ ص ۲۱۰ تر ۲۱۲) .

پ ، ی کھلی : انگریزی مقاله «البیرونی» د پاکستان د آسیایی انجمن مجله

۱۸۱ (۱۹۵۶م)

ب، الف کالجین : روسی مقاله : دالبیر و نې داو سپینی پر فصل باندی خوبصری»

د شوروی لورپه ذکر سوې تاریخی او کلتوری خپرونه ص ۳۳ تر ۱۴۵

(۱۹۵۰م)

آی، یو کر چکوسکی : فرانسوی مقاله «دالبیرو لی غمی» د شوروی د اکاډیمی

د علم ، ادب ، ژبپوهنی بلیتن ص ۲۰۰ (۱۹۴۵م)

۱۹۵۷ : کتاب النزہة النفوس والافکار فی خواص

المواید ثلاثه ، المعاهدات والانبیاء و الاحجار (۱)

د دې کتاب خطی نسخه د آکسفورډ په بوډلیان کتابخانه کی سته (نمبر

۱۹۵۱ر) چی سخاو نې ذکر د آثار الباقیه (ص ۴۸ مقدمه) کی راوړی دی (۲)

مگر برو کلمان نده یاده کړې . (س و تک ۲-۲)

(۱) مقدمه ۴۸ برنی ۱۲۹ (۲) په مقدمه کی نمبر ۶۸۶ مشرقی ۱۲۶ دی .

۱۵۸-۲۰ کتاب الصيدله فی الطب . (۱)

(سروتک ۲-۳) (داکتابچی پر علمی بو تو پوهنی، (۲) باندی ددواجورولو (۳)

لپاره تالیف سوی و ، حاجی خلیفه ئی ذکر کوی (کشف ۲-۱۳۳۳)

او بر وکلان ئی هم په تکمله کی راوری (۱-۸۷۳-نمبر ۲۷).

داکتاب دابو حامد عبدالله بن محمد النشاعی (م) په ملگری ترتیب سو

چی دالبیرونی دمرگ پر وخت لابشپر سوی نه و .

خطی نسخی :

دعلی گرفار سی نسخه ۶ دبرتانیادسوزیم او ، ۵۸۳۹ نسخه (چی دفارسی

(۱) مقدمه ۳۸ برنی ۱۲۸ . دانوم کتاب الصيدنه هم ضبط سوی دی:

د بر وسی نسخه ئی ۱۳۳ پانی ۲۳ × ۱۹ Science of drugs

سانتی ده ، چی په ۶۷۸ ۱۲۷۹ م په قونیه کی غضنفر التبریزی طبیب

کینلې ده . دی دمولانا جلال الدین بلخی معاصر و، او رشیدالدین وزیر ئی

هم یا دوی . دده قبر تراوسه دقونیه دریلوی دریخ سره دی . بیرونی صیدله

دعمر تر ۸۰ کال وروسته دخپل مرستیال نهشعی (په فارسی ترجمه کی :

بهسعی؟) په مرسته د ۱۰۵ م په شاوخوا کی کینلې ده (نو دی په ۱۰۳۶ م

کی ندی پر) او حکمه چی دده یو وروستنی تالیف دی ، نو حکم په لور ذکر

سوی فهرست کی البیرونی ندی را وړی . خوله عربی او فارسی نسخوخته ئی

دیراقتبا سو نه خلکو کړی دی ، او پیژندل سوی معتبر کتاب و .

(وگوری دهلند دایشیا یی تولنی مجله ۱۹۰۲ م ص ۳۳۳ دیور ریج

مضمون) عربی لغویان صیدله دبیع الادویة والعقاقیر په معنی معربه

کلمه گنهی چی کاسب ئی صیدلانی یا صیدلی دی . (ح)

(۲) Theoretical botany (۳) Pharmacopaeia

(م) دا کلمه هرچا بل را ز ویلی ده : نشاعی ؟ نشوی ؟ نهشعی نهسعی ؟

پخپله په دې رساله کی نشاعی ؟ دی چی دبروکلان په حواله نهشعی

صحیح دی (۱/۸۷۳) خوداسپری نه وپیژل سو (ح)

تر تولو بشپړه نسخه ده (وگورۍ: ۵، بیوریچ لاندی) او د بروسی دقرشونلو
جامع نسخه او دبرلن ۳۵.

چاپونه :

زکی ولیدی توغان دصفةالمعموره (دهلی ۱۹۳۱ م) په کتاب کی
له الصید له خخه خنی جغرافی مطلبونه رااخلي . ددی کتاب یوه
بشپړه نسخه په ۱۹۳۱ م پهاغلی مییرهاف ترتیب کړې وه ،خودی په
(۲۰) اپریل ۱۹۳۵ م نابره په قاهره کی مرسو ،او دا کار پاته سو .
دغه سړی دکتاب دمقدمې متن اوترجمه په ۱۹۳۳ م کال دطب او
طبیعی پوهنو په پېښو او خبرونو (۳۳) کی له ۱۵۱ تر ۲۰۸+۱۸ مخو
پوری په جرمنی تر دی سریزی لاندی خپره کړه : « د البیرونی دطبی
پوتو مقدمه »

ترجمی :

ابو بکر بن علی بن عثمان اسفرا لکاشانی (۱) دغه کتاب په هند وستان
کی تر ۱۲۲۹ م نسخه په فارسی ترجمه کی. (وگورۍ: ۵، بیوریچ :
دالبیرونی یونا پېژندلی کتاب» په جوړنال ایشیا تیک سوسایټی ۱۹۰۲ م
ص ۳۳۳ تر ۳۳۵ کی)

(۱) په اصل کی دغه نوم دغسی دی. مگردزکی ولیدی توغان په
قول په خطی نسخو کی ابوبکر بن علی بن عثمان اسفرا لکاشانی کتبل
سوی دی ،چی دساوواء النهر دسیردریا پرغاره کاسان ته منسوب و ،
نه دایران کاشان ته . ابوبکر تر . . ۵۶ پوری په کاسان کی و ، بیاله
دی لحایه کاشغر ته ولاړ ، او پخپل کتاب کی د پنج او درواز نباتی
اطلاعات کاپی . ده دالبیرونی کتاب الهند په فارسی ددهلی دسلطان
شمس الدین التتمش (۱۲۱۰-۱۲۳۶ م) لپاره ترجمه کی او دسلطان قطب

م، سبیر هاف په ۱۹۳۳ م ددې کتاب یوه بشپړه تر جمه په جرمنی وکړه ،
 خو خپره نسو ه اودی سر سو ، مگر په ۱۹۳۲ م ئی د کتاب د مقدسې جرمنی
 ترجمه خپره کړه. دغسی هم دغه م، سبیر هاف د اسلامک کلچر په ۳۲۳/۱۹
 (۱۹۳۵ م) گڼه کی یوه مقاله د کتاب الصیدله پریوه خپر کی باندی خپره
 کړه (وگورئ: آی س آی س ۴۰ / ۳۵۸ - ۱۹۳۵ م) .

ددغه کتاب مقدمه په ترکی ، شریف ا لدین یالتکایا داستانبول د
 ملی موزیم په مجله کی ۴۰ (۱۹۳۷ م) د کتاب الصیدله فی الطب د

الدین ایبک په وخت کی هم په هند کی و ، دده تر نامه وروسته چی اسفر
 راغلی دی ، داهم بنایی چی د سیر دریا د سیمی (اسفره) وی ، چی تراوسه
 هم په دغه نامه پوینارگی سته .

کاسانی الصیدله په (۵۶۰۷) کت سټ نده ترجمه کړې ، بلکه د
 البیرونی د کتاب یونوی آزاد ترتیب دی ، او دغنی داسی مؤلفانو کارته
 هم حواله ورکوی ، چی هغه البیرونی ندی یاد کړی لکه : مخلص مصری
 چی پرتیبی بوتو باندی ئی یو کتاب کښلی و (منقول) او په دغه کتاب
 کی د بوتو یونانی او لطینی (لاتین) نومونه هم راغلی و . بل د ابوسلم
 سلیم مصری او ابوسلیمان خطایی او ابومنصور ازهری نومونه هم اخلی .
 د کاسانی د تألیف خپرنه ځکه گرانه ده ، چی دی کله کله د البیرونی
 په متن غلط پوهیږي او ددغه کتاب ټولی جغرافی خپرنی یا ادبی خبری
 حذفوی ، او یوازی پرتیبی بوتو باندی رغیږی ، مگر د عربی متن په تصحیح
 کی له فارسی ترجمې څخه ښه گټه اخیستله کیږی .

د البیرونی ددغه کتاب جغرافی او لغوی مطلبونه د افغانستان د
 قدیمی جغرافیا اوهم د پښتواو نورو افغانستانی ژبود تحقیق لپاره خورا
 مفید دی ، او اجتماعی اوضاع هم ځنی څرگندیږی . (ح)

مقدسې ترسریزی لاندی خپره کړه (وگورئ: آ آی س آی س ۷۹/۳۸-
(۱۹۳۸ م)

د دغه کتاب یوه برخه چی پرچاپو باندی کینل سوی ده ، لومړی پلا
کرینکو معلومه کړه ، اویا زکی ولیدی توغان چاپ کړه ، چی دغه
برخه په عربی نسخوکی نسته ، اویوازی په فارسی کی سته ، چی بیا
بیرته له فارسی څخه عربی سوی ده .

مقالې :

لوسلرس : فرانسوی مقاله دهر یو په طب کی ۱/۳۸۰ (۱۸۷۶ م) .

ف، کرینکو : فرانسوی مقاله . د دشت دعبودا کاپیمی مجله ۳/۳۸۸ «۱۹۳۳ م»

بیوریج : انگریزی مقاله . دالبیرونی یوناپیژندلی تألیف . جورنال ایشاتیک

سوسایته ص ۳۳۳ (۱۹۰۳ م)

ف، کرینکو : انگریزی مقاله : دالبیرونی دطبی بوتو کتاب . اسلامک کلچر

۱۰۹/۲۰ (۱۹۳۶ م) .

۴: هییرهاف : انگریزی مقاله : دالبیرونی د کتاب الصیدنه یوه برخه اسلامک

کلچر ۱۹/۳۲۳ (۱۹۳۵ م) .

انور : ترکی مقاله : دابوریجان کتاب الصیدنه . دترکودطب تاریخ ۵ نمبر

۱۷ (۱۹۳۰ م) هم دده بله مقاله : دالبیرونی درسل جورونه . داستانبول

دطب دپوهنځی مجله ۱۹۳۸ م .

۴، هییرهاف : فرانسوی مقاله : دعبورپر درسل جورولو باندی خطی نسخې .

دمصر د تحقیقی مؤسسی مجله (قاهره . ۱۹۳۰ م جلد ۲۲ ص ۱۳۳)

وگورئ : د جارج سارتین د کتابو تبصره : آ آی س آی س ۳۳/۳۵۸

(۱۹۳۱ م) د سی آی بی ای سمپوزیم په ۶ (۱۹۳۳ م) خپرونه کی

دغه انگریزی مقالې :

- ۱- د عربي درس جو ٻولو سوابق اوسته ع ۱۸۳۷ تر ۵۶ .
- ۲- د عربي طب په طلايي وخت کي درس جو ٻونه ص ۱۸۵۷ تر ۶۷ .
- ۳- د عربي طب د تاريخ منابع ص ۱۸۶۸ تر ۷۲ .
(وگوريء : آي س آي س ۳۶/۴۹ - ۱۹۴۵ م)
- په آي س، آي س ۳۷/۳۲ (۱۹۴۷ م) کي انگريزي مقاله « د سن لومړي يادونه »
نظير احمد : انگريزي مقاله « د البيروني كتاب الصيدينه او د دغه فارسي
ترجمه . انډوا يرانيکا ۳/۱۴ ص ۵ تر ۲۴ (۱۹۲۱ م)
- ۵، **هره پلانك** : جرمني مقاله « د چاپيراغيزي د البيروني په نظر کي » د طب
په ارشيف ۳۳/۳۲۹ (۱۹۵۰ م) کي .
- ويهل يهن** : جرمني مقالې :
- ۱- د سپورسي تندري پروخت درنگونو ظهور د البيروني له خوا .
د عکاسي په سالنامه ۱۹۱۴ م کي .
- ۲- د البيروني د بوټوپر كتاب باندې . د ژوند پوهني سرکزي مجله ۱۱۳/۴ .
(۱۹۲۰ م)
- ويلزي يوسکي** : انگريزي مقاله : « د البيروني د مخني داروينزم تر ډاروين
اته پيري دمخه » (آي س آي س) . ۴۵۹/۵ (۱۹۵۹ م)
- ټ، وي ار نولډ** : انگريزي مقاله : « په يوه عربي نسخه کي چي په ۷۰۷ هـ
کښل سوي ده د قيصر په باب يوفصل . په ۱۹۲۲ م بروان ته په وړاندې
سوي مجموعه کي ص ۶ .
- ۴۱۹۵۹ : کتاب الا حجار (کان پيژند نه) (۱)**
(س و تک ۲-۴) دا کتاب حاجي خليفه ذکر کوي (کشف ۲ / ۱۳۸۵) او
وايي چي مو ضوع يې دار سطود کتا بوشا نته وه، دار سطوطالس کتاب الاحجار،
جي، روسکا ترجمه کړي او په ۱۹۱۲ م په هيلبر گک کي چاپ سوي د يء
-
- (۱) مقدمه ۴۸ برني ۱۲۸ په دې رساله کي کتاب الحجار ؟ غلط ضبط سوي دي .

۱۶۰ ر ۴۴: کتاب المسامره فی اخبار خوارزم: (۱)

(سوتکک ۳ - ۱) کتاب یاقوت په معجم الادبا کی یاد کړی ء د ۵۷، ۵۸ (۱۸۵۱۷)

مینار سکی دالبیرونی په یادنامه (کلکته ۱۹۵۱ م) کی اوهم سعید نفیسی

په اندو ایرانیکا کی وایی: چی دغه کتاب په پارسی ژبه کنبل سوی ء وچی

دخوارزم تاریخ بی دالبیرونی تروختو پوری بنایه . (۲)

ددغه کتاب مضامین ټوله بیهقی (سر. ۴۷۰ هـ) پخپل لوی تاریخ سعودی

یا تاریخ بیهقی کی راخیستی وو، مگر دغه دواړه کتابونه متأسفانه اوس

ورک دی . (وگوری ء دبر وکلما ن تکمله ۱۸۷۵) خوشخا وایی چی یوه لویه

برخه بی اوس سته (دآثار مقدمه ۱۰)

چاپ

سعید نفیسی دتاریخ بیهقی په دوهم ټوک کی له ۸۱۲ تر ۸۴۰ نسخو پوری

(دهران چاپ ۱۳۲۶ ش)

(۱) مقدمه ۱۰ برنی ۱۲۹ . (۲) بیهقی دغه کتاب دابوریجان په

خط لیدلی وچی نوم ئی ددغه کتاب په ټولو نسخو کی شاهیر خوارزم کنبلی ء

دی ء بنائی چی صحیح ئی «مسامیر خوارزم» وی. دتاریخ بیهقی داوسنی معلومی

برخی لسم مجلد دغه دخوارزم بحث دی ء، چی بیهقی دالبیرونی له کتابه

رائقل کړی دی، اوینا یی چی اصل ئی هم فارسی و. دغه باب دبیهقی دسورلی

دکلکتی په طبع ۱۸۶۲ م کی پسله ۸۳۴ مخه چاپ سوی دی. اود سعید نفیسی

دهران په چاپ ۱۳۲۶ ش کی له ۸۰۹ تر ۸۴۰ مخه، اود د کتربیاض د شهید

په چاپ ۱۳۵۰ ش کی له ۹۰۱ تر ۹۴۵ مخه هم چاپ سوی دی ء.

ترجمہ:

تاریخ بیهقی عربی ترجمہ چی یحییٰ خشاب اوصادق نشأت پھ قاهرہ کی
پہ ۱۹۵۶ م چاپ کرے ، لہ ۷۳۴ تر ۷۵۸ مخہ پوری دخوارزم حال لری .

۱۶۱ ر ۲۴: ترجمہ الاخبار المقنعہ (۱)

(س و تک ۲-۳) دا کتاب البیرونی لہ پارسى خخہ پہ عربی ترجمہ کړی و،
چی پخپله ئی په آثار الباقیہ (ص ۲۱۱) کی یادوی . مقنع (س ۱۶۹ ۷۸۵ م)
دیوې ډلی مؤسس دی ، چی د سببزه او تر کا نوسره دامو پر پوری غاړه
گه سول . بیرونی پخپله دغه تاریخ و کین چی په لاندی ذکر کېد ونکی
کتاب کې ځینی مطلبو نه بشپړ سوی دی (د برو کلمان تکمله ۸۷۵)

۱۶۲ ر ۲۴: کتاب الاخبار المپیضة والقرا مطه (۲)

(س و تک ۳-۳) البیرونی دغه خپل کتاب په همدغه نامه په آثار الباقیہ
(ص ۲۱۱) کی یادوی، چی په دسخه نمبر ۱۶۱ کی هم ذکر سو .

۱۶۳ ر ۲۵: کتاب شرح شهر ابی تمام (۳)

(س و تک ۳-۱) دا هم یاقوت په دغه نامه بنو ولی دی (ارشاد ۱۷/۱۸۵)
چی بیانی حاجی خلیفه هم یادوی (کشف ۳/۲۵۴) یاقوت وایی چی دا کتاب
ناسکمل پاته سوی دی . (وگوری د برو کلمان تکمله ۸۷۵/۱)

(۱) مقنع یعنی مخ پوتی سړی . نوم ئی هاشم د حکیم زوی و، چی د سرود کاوه

کیمر دان په کلی کی راووتی او ۱ کاله په خراسان کی د عباسی حکومته
سره و جنگېدی ، خوچی په ۱۶۹ هـ سړ کړ سو (ح)

(۲) برنی ۱۲۷ . سببزه یعنی سپین کالیان او قرا سطره دوې مذهبی ډلی دی ،
چی په اسلامی خبرو کې خاص افکار لرل ، او دوهم هجری قرن خخه ئی

په خراسان کی ځنی حرکتونه د عربی حکومتو پر خلاف کړی دی . (ح)

(۳) مقدمه ۳۸ برنی ۱۲۸ . ابو تمام حبیب بن اوس طائی عربی مشهور شاعر

او ادیب د موصل د برید عامل و (۱۸۸-۲۳۱ هـ) ډېر کتابونه لری . دغه شرح

یاقوت د البیرونی په خط لیدلی وه (ح)

۱۶۴ر۲۶: کتاب التعلیل باحالة الوهم فی معانی نظم اولی
الفضل . (۱)

(س و تک ۳-۲) دا کتاب هم دیا قوت دارشاد الاریب خخه پیژ نو (۱۸۵/۱۷)
حاجی خلیفه ئی په کشف الظنون (۱-۳۲) کی تعلیل باحالة الوهم فی معانی
النظم لیکئی . (وگوری: دبرو کلمان تکمله ۱-۸۷۵) .

۱۶۵ر۲۷: کتاب المختار الاشعار والا-نار . (۲)

(س و تک ۳-۲) دیا قوت په ارشاد (۱۸۵/۱۷) او د حاجی خلیفه په کشف
(۱۶۲۲/۲) کی په دغه نامه یاد سوی دی. (وگوری: دبرو کلمان تکمله ۱/۸۷۵)

۱۶۶ر۲۸: مجموع الاشعار . (۳)

(س و تک ۳-۳) دالبیرونی دخپلو اشعار ویوه مجموعه وه ، چی یاقوت ئی یادوی
(۱۷/۱۸۶، ۹۰) . وگوری: دبرو کلمان تاریخ ادب ۱ / ۳۸۱- اودده
تکمله ۱/۸۷۵ / ۸۰۰ نمبر ۳ .

ه ، سوتیر ۱۰ ور، ویدیمین . او ریچرپه (س پ م سی) بیتیر یگ ۵۲-۵۳ ،
او ۶۱-۶۳ (۱۹۲۰ م) کی دالبیرونی خنی شعرونه په جرمنی دشرح سره ترجمه کړه .

۱۶۷ر۲۹: کتاب الدستور . (۴)

(س و تک ۳-۵) یاقوت کتاب المعنون بالدستور ذکر کوی (ارشاد ۱۸۵/۱۷)
د دې لپاره دسخه نمبر ۱۳۵ هم وگوری. دا ویلای سو، چی دا کتاب اودسخنی
نمبر ۱۳۵ دوه جدا جدا کتابونه دی .

(۱) مقدمه ۳۸ برنی ۱۲۹ . دسخاوپه مقدمه کی ص ۳۸ ددې کتاب نوم

دکشف الظنون په ډول کیپل سوی دی ، خود لته ما دیا قوت په ډول

وکیش . (ح)

(۲) مقدمه ۳۸ برنی ۱۲۸-۱۲۹

(۳) دا کتاب سخاواو برنی ندی ع یاد کړی ع (ح)

(۴) برنی ۱۲۹

سید حسن برنی وایلی: دالبیر وئی دغه کتا ب چی د یاقوت په قول
سلطان سود و د ته وړاندی سوی و، دمنطق دستوف احاسن المحاسن یوه
مفصله شرح وه (ابن سینا اوالبیرونی. دابن سینایادنامه د کلکتی چاپ ص
۶ کال ۱۹۵۶ م) (۱)

۱۶۸ ر ۳۰: رساله فی فهرست کتب محمد بن زکریا الرازی (۴)
په دی رساله کی یوازی دا لرازی دتالیفاتو بیان ندی، راغلی، بلکه درازی
ترتالیفاتو وروسته، بیرونی خپل کتا بونه هم بیوولی دی چی ددی رسالی
دوهمه برخه ده.

ددی رسالی یوه خطی نسخه په لیپن کی سته نمبر ۰۸۸۹ او پاول کراس
په ۱۹۳۶ م له پاریسه په ۵۱ مخه کی خپره کړه، اوهم سخاو دآثارالباقیه
په مقدمه کی ددی رسالی سریزه او دوهمه برخه چی دالبیرونی دتالیفاتو بیان
دی، چاپ کړی دی.

(۱) ددی کتا ب نوم یاقوت الد ستور راوړی، چی ددی رسالی لیکوال
سهو آ نور کلمات هم ورسره نښلولی دی، دغه مطالب چی له سیدحسن
برنی څخه را نقل سوی دی هم غلط دی ما دسید حسن اصلی مقاله ندی
لیدلی خو دیا قوت حموی بیان بل راز دی او دواړو بی مطلب مسخ کړی
دی. هغه وایی: وکتابه الاخر المعنون بالد ستور الذی صنفه باسم شهاب
الدوله ابی الفتح مودود ابن السلطان الشهید، دستوف احاسن المحاسن
(۱۷ ر ۱۸۵) له دی څخه دانه معلومیږی چی احاسن المحاسن د منطق
کوم کتا ب و، بلکه یاقوت وائی چی دستور دیرو نی یو داسی کتا ب و
چی دښېگړ و خوراشه ئی سره را ټول کړی وو (ح) (۲) مقدمه ۳۸ برلی
۱۰۰، ۱۰۹ ددی رسالی سریزی ته رجوع وکی. یاقوت وایلی: چی د

ترجمہ:

سوئیر او ویلہ یمن در یچر پہ ملگری: دیرونی دتالیفأ تو فہرست پہ
(س پ م س ی) بیتر یگ ۵۲، ۵۳ (۱۹۳۰م) ص ۷۱ تر ۷۹ کی پہ جرمنی
خپور کی، او د عری متن جرمنی ترجمہ ہم سخا و خیرہ کرہ.
ج، روسکا پہ فرانسوی دغہ فہرست پہ (آی س آی س) ص ۵ تر ۶ ص ۵ تر ۵
پوری پہ ۱۹۲۲ م چاپ کی، او د سوئیر او ویلہ یمن لو ر ہ تر جمہ نی
تکمیل کرہ.

مقالی:

د سوئیر او ویلہ یمن او ریچر جرمنی مقالہ د البیرونی د تالیفأ تو پرنسوخو
باندی (س پ م س ی) بیتر یگ ۵۲، ۵۳ (۱۹۲۰ م) ص ۵۵ تر ۶۹ سخہ
(دغی ا و سنی رسالی سرہ دی مقابلہ سی) د سخا و دانار الباقیہ جرمنی مقدمہ
لہ ۱۱ تر ۲۴ سخہ پوری.

د، ج با یلوٹ: فرانسوی مقالہ: دالبیرونی بباو گرافی.

(م ی دی او) ص ۲ تر ۱۶۱ (۱۹۵۵ م) ص ۳ تر ۳۹۱ (۱۹۵۶ م)
ر، کویریٹ، جرمنی مقالہ: درازی پر تالیفاتو باندی دالبیرونی خپر نہ.
اورینتلیا ص ۲۷ تر ۱۹۸ (۲۰۲ پوری (۱۹۵۸ م).

دالبیرونی کتابونہ تر شمیر وتلی دی او مایی دسرو دجامع پہ وقف کی فہرست
ولیدی چی پہ یر نری خط تر (۶۰) پانو پوری رسیدی. بنا ئی چی یاقوت
ہم دغہ رسالہ لیدلی وی.

دغہ فہرست چی پاول کراس چاپ کری دی، دالبیرونی د تالیفأ تو
پہ پلتنہ کی دگر دو خپر و نکو مأخذ دی، اوزمور پہ دغہ اوسنی خپر نہ کی
ہم اصلی مأخذ دغہ دی. (ح)

محمد قدیر تره کی او سرور گویا : مقاله : نا پیژ ندلی بیرونی .
کابل مجله ۵ ر ۹۱ (۱۳۱۳ ش د کابل طبع).

سعید نفیسی : فارسی مقاله : دابو ریحان البیرونی چاپ سوی آثار .

انہ و ایرانی کا ۵ ر ۳ ص ۱ ترم پوری (۱۹۵۲ م)

۱۶۹ ر ۳ : حکایۃ الالۃ المسموۃ السدس الفخری (الفخریہ) (۱)

ددی کتاب نوم برو کلمان پہ تکمله (۱۷۴۱ ر ۸۷) نمبر ۲۰ کی د بیروت
د خطی نسخی پہ بنو ونه یا د کپی دی . دغه آله السدس د سمرقند پہ
تجزیه خانو کی وه . (وگوری دی : سیبلر فرانسوی مقاله « د سمرقند بیا و دانی »
دلی ، سونہ پہ ورخپانه کپی ، پاریس ۳۰ جون ۱۹۵۶) .

ددی رسالی یوه خطی نسخه په بیروت کی سته ۲۲۳ (وگوری د ل ، شیخی
کتلاگ ۱۰-۱۱) چی دغه سری یوه مقاله د بیروت په المشرق ۱۱ ر ۶
(۱۹۰۸ م) کی هم پر کنبلی ده .

۱۷۰ ر ۳۲ : ریاضۃ الفکر والعقل . (۲)

بروکلمان پہ تکمله (۱۷۴۱ ر ۸۷) کی د حیدرآباد دکن له خطی نسخی شخه
پیژ ندلی ده . خطی نسخه ئی په آصفیه کتابخانه کی سته (فهرست ۱۷۹۳)
چی په خاتمه کی یو وروستنی عکس هم لری .

(۱) په مقدمه او برنی کی ندی یاد سوی . د السدس معنی په انگریزی
Sextant کنبلی ده ، چی هر شپږ ورخپ نوی کبډونکی شی او د دایری شپږمی
ته وایی . مگر د طول او عرض د معلومولو او د تلسکوپ او نور و علمي مقاصدو
لیاره هم دغه سکسینٹ استعمالیږی . بنا یی چی د غسی یوه آله په
عربی السدس بلله کیده چی په سمرقند کی وه ، او البیرونی په دی رساله
کی دهغی علمی بیان کپی وی . (ح) (۲) په مقدمه او برنی کی نسته . (ح)

۱۷۱ ر ۳۳: اجوبة المسائل الخوارزمية (۱۰)

دا نوم هم بروکلمان را وری دی (تکمله ۱ ر ۸۷۳ نمبر ۲۲) چی په
جرمنی ئی نوم «انتو رتن اوف فرگن اوس خوارزم» لیکلی دی، او دغه ئی
دتهران له یوی خطی نسخی څخه معلوم کړیده، چی دابن سینا جوابونه
دی. (وگورئ: دسخه نمبر ۱۳۸ - او وروسته نمبر ۱۷۲) دتهران دخطی نسخی
نمبر ۲ - ۵۹۹۳.

۱۷۲ ر ۴۴: الاعتراض علمی کتاب ابن سینا فی حجة الحق (۳)

بروکلمان په تکمله (۱ ر ۸۷۳ نمبر ۲۳) کی یاد کړی دی، او دتهران په نسخه
کی کښلی دی، چی دا کتاب دابو سعید احمد بن علی له خوا دالبیرونی
په نامه دابن سینا په رد کی کښل سوی و او پخپله د بیرونی لیکک ندی
(وگورئ: دپاول کراس دبیرونی رساله) (۳۳۳ ر ۳۳۴) چی ابو سعید بن علی
پر البیرونی او ابن سینا باندی کښلی ده (رکک: نمبر ۱۳۷ ر ۱۷۱)

ددی رسالی دتهران خطی نسخه ۲ ر ۵۹۹۳ نمبر لری

(۱) په مقدمه او برنی کی نسته. بروکلمان ئی دتهران نمبر ۲ - ۳

۵۹۹ کښلی دی (تکمله ۱ ر ۸۷) (۲) په مقدمه او برنی کی ندی

راغلی. دا عربی نوم بروکلمان ندی ضبط کړی، په جرمنی ئی دغه مطلب

کښلی دی. ښایي دغه عربی نوم احمد سعید خان له جرمنی څخه ترجمه

کړی وی. یادتهران په نسخه کی وی خوشخا وا وسید حسن په دی

خبرندی (ح)

۱۷۴ ر ۳۵ مجموعہ من الحکم (۱)

دا کتاب البیرونی حکیمانہ ویناوی وی، چی بیہقی اوشہرزوری ذکر کری اویاسخاو
د آثار الباقیہ پہ مقدمہ کی را نقل کری دی (دظہیرالدین ابوالحسن علی بن ابوالقاسم
زید البیہقی لپارہ وگوریء برو کلمان ۱۳۲ نمبرا، او تکملہ ۱۵۷۷ نمبرا دشمس
الدین محمد بن محمود شہرزوری لپارہ: تکملہ ۱۸۵۰ ر ۱) دیہقی کتاب تتمہ صوان
الحکمہ نویسی، اودشہر زوری دا: روضۃ الافراح ونزہۃ الارواح.

ترجمہ:

سوتیر اوویدیمین اوریچر پہ جرمنی دغہ ویناوی لہ شرح سرہ پہ (سپم سی) بیتریک
۵۲-۵۳ (۱۹۲۰ م) ۶۶۶۴ کی ترجمہ کری دی.

۱۷۴ ر ۳۶: ترجمہ کتاب سامکھیہ (۲)

ددی کتاب ذکر بیرونی پہ کتاب الہند کی راغلی دی (وگوریء: دسخاومقدمہ
پر کتاب الہند ۱۸۸۷ م ص ۳۸، اودانگلیسی ترجمی مقدمہ ۳۸) بنا یی چی دا کتاب
اونمبر ۹۷ سرہ یووی .

(۱) مقدمہ اوبرنی ئی نلری دیہقی اوشہرزوری متن سرہ ور تہ دی اویو خود
بیرونی گتوری ویناوی ئی را نقل کری دی سگریہ دغو دواو کتابو کی دا تصریح
نستہ، چی بیرونی یو کتاب پہ دی نامہ درلود برو کلمان او نورسولفان پی ہم نہ ذکر
کوی نہ پوهیریم چی ددی رسالی لیکوال بناغلی احمد سعید دغہ نوم لہ کومہ کری
دی؟ غربی پوهانو خودم دغہ یو خود ویناوی پہ جرمنی ترجمہ کری دی، دا کوم مستقل
کتاب نہو. ترہغہ وختہ چی ددی کتاب لپارہ یویشکارہ او صریح سندونہ موسو، نو
دغہ نامہ تہزہ دشک پہ سترگہ گورم. (ح)

(۲) البیرونی پہ کتاب الہند کی وایی: چی مادوہ کتابونہ دکايناتو پراصل او
بنوونہ بانڈی پہ عربی ترجمہ کرل چی یو سامکھیہ Smakhya نویسی (ص ۱۰)
بنایی چی داغہ نمبر (۹۷) کتاب وی ٹکھہ چی سانک، سامکھ، شا مکھ دیوی
سنسکریٹ کلمہ اشکال دی اوداد ہند د فلسفی یوہ خانگہ وچی پر موجود اتو بانڈی
ئی خیرنہ کولہ، نودا ہم یوببل کتاب نسوگھلائی (ح)

۱۷۵ ر ۴۷: ترجمه کتاب فی الاصول الهندسه لا قلیدس
الی لغة الهند (۱)

داقلیدس دهندسى اصول له عربی شخه دالبیرونی په لار بنوونه په سنسکریت ترجمه
سوی و (وگوریء دکتاب الهندد عربی متن مقدمه ۵) ددی رسالی نمبر ۹۳-۱۲۵ هم وگوریء.

۱۷۶ ر ۳۸: ترجمه کتاب المجسطی لبطلمیوس الی لغة الهند (۲)
داهم لکه نمبر ۱۷۵ له عربی شخه په سنسکریت ترجمه سوی دی (نمبر ۱۳۳ وگوریء)

۱۷۷ ر ۳۹: ترجمه کتاب فی الاصول لابن یحان الی
لغة الهند. (۳)

لکه لور دوه کتابونه ۱۷۵ ر ۱۷۶ ده خپل داصطربلاب کتاب په سنسکریت ترجمه
کی (وگوریء نمبر ۳۶)

۱۷۸ ر ۴۰: رساله ابی نصر فی جواب مسائل الهندسه. (۴)

دابونصر منصور بن علی بن عراق یوه رساله وه چی، دهند سی او نجوسو پنځلس
جوابونه یی ویلی و، کوم چی بیرونی له ده شخه پوښتلی وو خطی نسخه ئی په بانکی
پور کی سته نمبر ۳۶۸ ر ۱۹۰.

دا «رساله فی الجواب علی مسائل الهندسیه» په نامه ددکن دایرة المعارف په ۲
مخه کی په ۱۹۳۶ م دنورو ۱۳ رسالو سره خپره کړی ده، چی، گرده رسایل ابی نصر
الی البیرونی نویسی. (وگوریء: ددی رسالی نمبر ۱۱۷ تر ۱۲۵ او ۱۷۹)

۱۷۹ ر ۴۱ فصل من کتاب لابن نصر فی کرية السماء (۵)
داسمان پر گردیوالی (کرویت) چی ابونصر یو کتاب کښلی و، له دی کتابه یو فصل

دالبیرونی لپاره ترتیب سو خطی نسخه یی په بانکی پور کی ده ۲۲۲ ر ۳۶۸.
دا کتاب گوتی په لور نامه دحیدرآباد دکن دائرة المعارف ۲ مخه په رسایل ابونصر
الی البیرونی کی په ۱۹۳۶ م خپور کی. (لور نمبر ۷-۱۱۲۵-۱۷۸) وگوریء.

(۱) مقدمه او برنی ئی نلری . (۵) مقدمه او برنی ئی نلری.

(۲) مقدمه او برنی ئی نلری .

(۳) مقدمه او برنی ئی نلری

(۴) مقدمه او برنی ئی نلری.

۱۸۰۴۲: کتاب ابی ریحان الی ابی سعید (۱)

دفضای مثلثاتو ددوو مسئلو څیرنه وه چی دالبیرونی په نامه هغه ابو نصر کښلی وه، او یوه خطی نسخه ئی په لیدن کی سته، چی دیوه بل کتاب «نسخة کتاب ابوالریحان الی ابو سعید رحمهم الله» په پای پوری نښلول سوې ده او سړی پسله لره غوره داسی گڼلای سی، چی ابو ریحان خپل خبریال ابو سعید السجزی ته دا رساله لیږلی وه نو د استاد له خوا یوه شاگرد ته وړاندی سوې تحفه ده.

(د بروکلیمان تکمله ۱۸۶۱ ر ۱۷) د لیدن دخطی نسخې نمبر ۱۰۰۷.

۱۸۱۴۳: غرة الزیجات او غرة الازیاج معناه زیج بجیا نند

البیرونی دغه زیج له سنسکریت څخه په عربی ترجمه کی چی دویجای ننده تألیف اونوم ئی کرنه تیلکه (۳) و (۶۷) بانی ئی در لو دې پر هندی نجو مو با ندی په سنسکریت کی یو خورامهم کتاب و، او یوه خطی نسخه ئی دگجرات په احمد آباد کی د پیر محمد شاه په درگاه کی سته.

(۱) مقدمه او برنی ئی نلری دغه ابوسعید سیستان او د بیرونی معا صر عالم و، نوم ئی احمد بن محمد عبدالجلیل سجزی دی، چی دسیستانیانو د میا شتو بیان البیرونی له ده څخه را نقل کوی (آثار ۲ م) البیرونی په کتاب الاستیعاب کی کاپی چی ابوسعید دمیخکی په حرکت قایل و، او پر همدغه اساس ئی یواصطراب جوړ کی. په اسلامی پوها نو کی دی سیستانی عالم لا پخواد میخکی د حرکت نظریه ورکړې وه (ح)

(۲) د غرة الزیجات د احمد آباد نسخه داسی شروع کیږی: «زیج بجیانند الباناری الذی سماه کرنه تلکه و معناه غرة الزیجات. قال الاستاد ابوالریحان محمد بن احمد البیرونی کنت وجدت فی الهند زیجاً مختصراً صغیراً عمله بجیانندن جیانند و هو احد المفسرین ببلد الباناری سی... و سماه غرة الازیاج. و احب بعض اصدا قاننا نقله الی العربی... و ترجمته علی وجه الی ان الحق بعض علیه... (اسلامک کلچر ۳۵ نمبر ۲- اپریل ۱۹۶۳ م) (ح)

(۳) KARANA TILAKA

دالبیرونی دغه کتاب هیخ محقق ندی یاد کری، اودغه عربی ترجمه پخپله ده
 کړې ده دی کره نه تیلکه ډبرپادوی اوپه کتاب الهند (حیدر آباد طبع ص ۱۲۱
 ۲۶۶ - ۲۸۶ - ۳۲۶ - ۳۸۳ - ۳۹۲ - ۳۱۰ - ۳۱۹ - ۳۲۰ - ۵۱۱ - ۵۱۵ اوپه
 قانون مسعودی (حیدرآباد ص ۹۷۳-۱۳۱۳) اوپه تمهید المستقر (حیدرآباد ص
 ۲۷-۳۲) اوپه افراد المقال (حیدرآباد ص ۱۰۷-۱۳۶-۱۵۲) کی اقتباس لخی کوی
 دپیر محمد شاه ددرگا، خطی واحده نسخه محکه مهمه اوقیمتی ده، چی ددی کتاب
 سنسکریت متن اوس نسته، اوتش دغه عربی ترجمه بی پاته ده ډیرو هندي پوهانو
 ددغه سنسکریت متن دسوندو زیار وکیش، مگردوی خوگامیاب نسول.

چاپ :

وایی چی دالبیرونی په نامه یوغره الازیاج په پاکستان کی چاپ سوی دی چی
 دهغه طباعتی خصوصیات ندی راته معلوم، اولیدل سوی نه دی.

ترجمه :

دسیدصمد حسین رضوی انگلیسی ترجمه دالبیرونی واحد او نا پیژندلی کتاب
 غرة الزیجات یا کره نه تله که، په اسلامک کلچر کی ۳۷ ص ۱۱۲ تر ۱۳ ص ۱۶۷
 تر ۱۸۷ ص، ۲۲۳ تر ۲۴۵ پوری (۱۹۶۳ م) او ۳۸ ص ۴۷ تر ۷ ص ۱۹۵ تر ۱۲
 (۱۹۶۳ م) او ۳۹ ص ۱ تر ۲۶ ص ۱۳۷ تر ۱۸ (۱۹۶۵ م).

مقالی :

پهلور ذکر سوی اسلامک کلچر کی په انگریزی، اودسید ابوظفر ندوی اردو مقاله
 «دابوریحان بیرونی یونوی پیداسوی کتاب» دا عظم گر په معارف کی ۲۸ ص
 ۲۱۳ تر ۲۱۶ (۱۹۳۱ م).

۱۸۴ ر ۴۴ کتاب الممعات (۱)

(۱) برنی ۱۲۸ بل چاندی بیوولی.

غلام حسین جونپوری پخپل کتاب جامع بهادر خانی ص ۱۹۸ (۱۸۳۵م)
کمی وایی چی په علم سرا یا او مناظر (۱) اړه لری او ده خلور شکله دالبیرونی له
کتاب اللمعات څخه راخیستی دی .

خودغه کتاب هیڅ بل چاپا کوم سسشرق ندی ذکر کړی (وگوری دسیدحسن
برنی البیرونی دوهم چاپ ۱۹۲۷م ص ۱۲۸)

۱۸۳ - ۴۵ : تر جمه ما فی پو لیسہ - سد ها نته . (۴)
لکه لور نمبر ۷۵ د ا کتاب هم البیرونی پخپله په کتاب الهندکی ښوولیدی
(د عربی متن مقدمه ۲۳ ، او لوسری ټوک ۱۵۴)

داهم له سنسکریت څخه په عربی ترجمه سوی و (وگوری برنی ۱۲۷)

د سنسکریت داصلی متن مؤلف برهمه گوپته دی (ددې فهرست نمبر ۵ وگوری)

(۱) علم المرایا او لمناظر یا علم الانعکاس OPTICS د قدیمو عالی ریاضیاتو
یوه نهای او مهمه برخه وه، چی البیرونی علم اللمعات بللی دی، اود لید نی اوکتی
او رنبا او ورا نگو علمی او دریاضی پرمشبتواصولو څیږ نه وه د ا کتاب خو د جونپوری
په قول په ۱۸۳۵م لاهم په هند کی ومگر وروسته وړک دی ښایی چی کوم وخت
یی نسخه وموندله سی (ح)

(۲) دا نوم برنی دبرهم گپت: پانی سا سی د هانت؛ لیکلی البیرونی وایی چی
ز موز «سند هند» کلمه له سدهاند څخه جوړه سوی ده، او هندیان سد هاند
سم او نا او وښتونکی اونا کز بدو نکوی ته وایی، او پر ټولو هغو علمونو باندی اطلاقهزی
چی په نجوموا په لری، اود د وی کتا بونه پنځه دی، چی دریم ئی پلیس سدهاند
Pulisa-Siddhanta نومیزی او یونانی پولیس ته منسوب دی (کتاب الهند ۱۱۸)

داسی ښکاری چی دغه کتاب له یونانی څخه په سنسکریت را اړول سوی و،
سیدها نته کلمه سنسکریت ده، چی اوس په دغه معنا موز په پښتو کی «سیده» لرو، او
دا د علوم مشته Exact په پښتو قاکلی سواي «سیده پوهنی» دپولیس سدهانته
ذکر د کتاب الهند په انگریزی ترجمه کی مکرر راغلی دی (ص ۱/۲۰۴/۲۳۷/۴۴۷
او دوهم ص ۴۳) «ح»

بنكار ندوی

(۱) د البیرونی د کتا بو نومونه

۲۲	استخراج قدر الا رض...	(الف)	
۱۲۶	الاستشها د باختلاف الارصاد	آثار الباقیه عن قر ون الخالیه عمومی نمبر ۱۰۵	
۵۰	استعمال الا صطر لاب الکرى	آداب الصحبة الملوك	۱۳۳
۱۶	استعمال دواير السموت ...	ابطال البهتان با یرادا لبرهان	۲
۱۳۹	استيعاب فى تسطيح الکره	ابطال ظنون فاسده	۵۷
۲۶	استيعاب الوجوه الممكنه	اجوبه والا سؤله لتصحيح سمت القبله	۲۸
۱۸	اعتبار مقدار الليل والنهار	اجوبه المسائل الخوارزميه	۱۷۱
	اعتبار مقدار الليل والنهار	الاحجار	۱۵۹
	اعتبار مقدار الليل والنهار	اخبار المبيضة والقرامطه	۱۶۲
۵۵	تبعده عن مواضع المنجمين ...	الاخبار المقنعه	۱۶۱
	الا عتذار عما سبق لى من	اختصار المجسطى	۱۲۲
۵۲	تاريخ الاسكندر	اختلاف الاقاول فى استخراج التحاويل	۱۰
۱۷۲	الاعتراض على كتاب ابن سينا ...	اختلاف ذوى الفضل ...	۲۷
۱۵	افراد المقال فى امر الا ظلال	اختلاف الواقع فى تقاسيم الاقاليم	۲۶
۹	امر الممتحنين و تبصير ابن كيسوم المفتتن	الارشاد الى تصحيح المبادئ اشتمل	
۳۲	الانبعاث لتصحيح القبله	على النمودارات	۷۷
۲۹	ايضاح الادله على كفيات سمت القبله	الارشاد الى ما يدرك	
	(ب)	ولا ينال من الابعاد	۱۰۶
۹۸	با تنجل فى الخلاص من ارتباك	الارشاد فى احكام النجوم	۱۲۹
		الاستبخار فى قد الاشجار	۸۷
		استخراج الاوتار الدايره ...	۶۲
		استخراج الكعاب ...	۳۵

- ١٧٥ ترجمه كتاب الاصول الهندسه
- ١٧٢ ترجمه كتاب سامكويه
- ١٧٦ ترجمه كتاب المجسطى
- ترجمه ما فى براهم
- ٢٠ سد ها ند من طرق الحساب
- ٢٨ تسطيح الصور ...
- ١٢٢ تسطيح الكره
- ٢٧ تسهيل التصحيح الاصلو لابي
- ٢٣ تصحيح الطول والعرض
- ١١٦ تصحيح كتاب ابراهيم بن سنان
- تصحيح مساقع لابى جعفر
- ١١٨ الخازن من السهو
- ٢١ تصحيح المنقول من العرض والطول
- ٦٠ تصفح كلام ابى سهل القوهى
- ١٠٩ تصور امر الفجر والشفق
- ١٠١ التطبيق الى تحقيق حركة الشمس
- ٥١ تعبير الميزان لتقدير الازمان
- ١٦٢ التعلل باحالة الوهم ...
- ٧٣ التفهيم لوائل صناعة التنجيم
- ١٥٢ تقاسيم الاقاليم
- ٧٢ تقسيط القوى والدالات
- ٣١ تقويم القبله ببست ...
- ٥٥ تكميل حكايا عبد الملك البستى ..
- ٢ تكميل زيج حبش بالعلل ...
- ١١٠ تكميل صناعة التسطيح
- ٣٣ تلا فى عوارض الزله ...
- ٢٥ تمهيد المستقر ...
- ٩٦ باسد يوالهند عند مجيئة الارض
- البحث عن الطريقتة المتعرفه
- ٦٩ المذكور فى كتاب آثار العلويه
- ١١٧ براهين اعمال حبش بجدول التقويم
- ١٢١ البراهين على عمل محمد بن صباح
- ١٢٣ البرهان على عمل الحبش
- ١٠٢ البرهان المنير فى عمل التسيير
- (ت)
- التأريخ ايام السلطان محمود واخبار ابيه ١٥٠
- تبيين رأى بطليموس فى الساعات ٧٨
- تجريد الشاعات والانوار ٢٢
- تحديد المعموره وتصحيحها فى الصوره ١١٢
- تحديد نهايات الاماكن لتصحيح مسافات المساكن
- ١٩ التحذير من قبل الترك
- ٨٩ تحصيل الان من الزمان عند الهند ٥٢
- ٨٨ تحصيل الراحة بتصحيح المساحه
- ٢٣ تحصيل الشاعات ...
- ٩٣ تحقيق ما للهند (كتاب الهند)
- ٦١ تحقيق منازل القمر
- ١١ التحليل والتقطيع للتعديل
- تذكره فى الارشاد الى صوم النصارى
- والاعباد ٥٣
- ٣٢ تذكره فى الحساب والعد ...
- ٦٥ تذكره فى المساحه للمسافر المقوى
- ١٨٣ ترجمه پوليسه سد هانت

٨	خيال الكسوفين عند الهند	٩٩	التنبيه على صناعة التمويه
	(د)	١٠٣	تنقيح التواريخ
١٢٣	الدر في سطح الاكر	١٠٠	تنوير المناهج
١٦٧	الد ستور	٢٠	تهذيب الاقوال ...
١٣٥	دستور الخط	٦	تهذيب زيج الاركند
٥٦	دلالة آثا والعلويه ...	٣٠	تهذيب شروط العمل ...
١٣٠	دلالة اللفظ على المعنى ...	١٢	تهذيب الطرق المحتاج اليها ...
١٢٢	الدواير التي تحدد الساعات الزمانية ١٢٢	١٢	تهذيب فصول الفرغاني
	(ر، ز)		التوسط بين ارسطو طاليس وجالينوس ١٢٩
٣٨	را شيكات الهند		(ج)
٣٧	راى العرب فى مراتب العدد ...	١٢٠	جدول الدقائق ...
١٧٨	رساله ابى نصر فى مسائل الهند سه ١٧٨		جداول الازمان ...
١٣٧	رسالة النرجسيه	١٥٦	الجواهر فى جواهر
١٢٧	رسوم الحركات ...	١٠٨	جمع الطريق السائره ...
١٧٠	رياضة الفكر واللعقل	٧٢	الجوابات عن المسائل العشر الكشميره ٧٢
١٢٠	زيج العلايى		الجوابات عن المسائل
١٢١	زيج المسعودى	٧١	الوا رده من منجمى الهند
	(س، ش)	٥	جوامع الموجود لخواطر الهنود
١٣١	سبب برد ايام المعجوز		(ح، خ)
٣٩	سكلب الاعداد	٨٢	حديث اور مزديا روهريار
١٢٨	سكون الارض وحركتها	٨٢	حديث دا ذمه وكرامى
٧٦	سير سهمى السعادة والغبى	٨٣	حديث صنعى لها ميان
٩٧	شامل ؟ (شامكه)	٨١	حديث قسيم السر ووعين الحياه
١٦٣	شرح شعرايى تمام	٨٥	حديث نيلوفر فى قصه ديبستى وبار بهاكر
١٢٨	الشموس الشافيه للنفوس	٣٢	الحساب والعد ...
	(ص، ط)		حكاية الالهة المسماة السدس الفخرى ١٦٩
٦٨	صفه اسباب السخونه ...	٧٥	حكاية طريق الهند فى استخراج العمر
١٥١	صفىحات التسيير		حل شبهة عرضت فى كتاب الاصول ١٢٥

- ٦٧ لوازم تجزى المقادير ...
- ١٢٥ لوازم الحركتين ...
(م)
- ٢٩ ماخرج مافى قوة الاصل طرلاب الى الفعل
- ١٢٦ مبادى الهندسه
- ١١٩ مجازات دواير السموات
- ١٦٦ مجموع الاشعار
- ١٧٣ مجموعة الحكم
- ١٦٥ المختار الاشعار والاثار
- ١٥٢ المدخل الى علم النجوم ...
- ١٦٠ المسامره فى اخبار خوارزم
- ٧٠ المسائل البلخيه ...
- ١٢٧ مسائل سئل عنها ابن سينا
- ١ المسائل المفيدة والجوابات السيده
- ٩٥ المستقر والمستودع
- ٥٩ مضيات الجوالحة فى العلو
- ٢٢ مطرح الشعاع ...
- ١٢٢ معرفة القسى الفلكيه ...
- ١٣ مفتاح علم الهيئه
- ٧ مقاليد علم الهيئه
- ١٧ مكايل والموازن ...
- ٢١ منصوبات الضرب
- ٧٩ المولى الصغيره ...
(ن)
- ١٥٧ النزهة النفوس والافكار ...
- النسب التى بين الفلزات
والجواهر فى الحجم
- ٦٣ نقل خواص الشكل القطاع
- ٦٦ وامق وعذراء
- ٨٠ الوساطة بين الازى والخوارزمى ٣
- ١٥٨ الصيد له فى الطب
- ١٧ طالع قبة الارض ...
(ع، غ)
- ١٥٣ العجائب الطبيعه والغرائب الصناعيه
- ١٣٢ علة التريه ...
- ٩٢ علة علامات البروج فى الزيجات
- ١١٥ علة تصنيف التعداد
- ١١٣ علل زيج جعفر المكنى بابى معشر
- ١٨١ غرة الزيجات
- ٢٥ غروب الشمس عند منارة اسكندريه
- ١٣٦ الغزليات الشمسيه
(ف، ق)
- ٦٢ فحص عن النوادر ابو حفص
- ١٧٩ فصل من كتاب لابي نصر فى كرية السماء
- ١٦٨ فهرست كتب محمد بن زكريا الرازى
- فيما اخرج ما فى قوة
- ٢٩ الاصل طرلاب الى الفعل
- قافية الالف من الا تمام فى
- ٨٦ شعرا بى تمام
- ١٠٢ القانون المسعودى
- ٩٠ القرعة المصرحه بالواقب
- ٩١ القرعة المشمنه
- ١٣٢ قوانين الصناعه
(و، ل)
- ١٨٠ كتاب ابي ريحان الى ابي سعيد
- ١١٢ كتاب فى السموات
- الكلام على الكواكب ذوات
الاذناب والذوائب
- ٥٨
- ٩٢ كلب ياره
- ٣٦ كيفية رسوم الهند فى تعلم الحساب
- ١٨٢ اللمعات

(۲) البير و نى خپل تا ليغونه داسى و يشى

- ۱- علم هيئت (معلومات، جدولونه، مجموعى) عموسى نمبر ۱ تر ۱۸
- ۲- طول او عرض او آفاق (جغرافى) له ۱۹ تر ۳۳
- ۳- حساب ، شمېر له ۳۴ تر ۴۱
- ۴- وړانگې او رڼاوى اود اسمان معلومات له ۴۲ تر ۴۵
- ۵- آلات او اصطردلاب له ۴۶ تر ۵۰
- ۶- اوقات ، وخت تا كنه ، پېښ ليك له ۵۱ تر ۵۵
- ۷- ستورى ، لكى وال ستورى ، لوبدونكى ستورى له ۵۶ تر ۶۰
- ۸- مختلف موضوعونه : هيئت ، هندسه ، جغرافى ، فزيك له ۶۱ تر ۷۲
- ۹- اسمان پوهنه : اساسونه ، طالع له ۷۳ تر ۷۹
- ۱۰- اوسانى (له فارسى او سنسكريت څخه ترجمې) له ۸۰ تر ۸۵
- ۱۱- دودونه او دين او ځنى نورى څېر نې له ۹۳ تر ۹۸
- ۱۲- مختلف : دمؤلف ورك سوي خطى كتابونه له ۹۹ تر ۱۰۳
- ۱۳- مختلف : دمؤلف ترپنځه شپيتم كال وروسته له ۱۰۴ تر ۱۱۳
- ۱۴- مختلف : دابونصر مؤلفات له ۱۱۴ تر ۱۲۵
- ۱۵- مختلف : دابوسهل مؤلفات له ۱۲۶ تر ۱۳۷
- ۱۶- گرا سر . دابوعلى الجيلى تاليف ۱۳۸

(۳) دبیر و نی د تا لیفا تو علی ویشنه

الف: ریاضی :

(۱) حساب : ۳۳ ، ۳۵ ، ۳۷ ، ۳۹ ، ۴۱ ، ۴۳

(۲) هندسه : ۶۳ ، ۶۶ ، ۶۷ ، ۱۰۸ ، ۱۲۵ ، ۱۲۶ ، ۱۳۵

• ۱۶۷ ، ۱۷۵ ، ۱۷۸

(۳) مثلثات : ۱۰۸ ، ۱۲۳

(۴) مناظر او مرایا : ۳۸ ، ۱۱۰ ، ۱۳۹ ، ۱۴۲

(۵) د مچکی کچه کول : ۶۵

ب : هیئت ، ستوری پیژندنه :

(۱) عموسی هیئت : ۱ ، ۲ ، ۳ ، ۴ ، ۵ ، ۶ ، ۷ ، ۸ ، ۹ ، ۱۰ ، ۱۱

۱۲ ، ۱۳ ، ۱۴ ، ۱۵ ، ۱۶ ، ۱۷ ، ۱۸ ، ۱۹ ، ۲۰ ، ۲۱

۲۲ ، ۲۳ ، ۲۴ ، ۲۵ ، ۲۶ ، ۲۷ ، ۲۸ ، ۲۹ ، ۳۰ ، ۳۱

۳۲ ، ۳۳ ، ۳۴ ، ۳۵ ، ۳۶ ، ۳۷ ، ۳۸ ، ۳۹ ، ۴۰

۴۱ ، ۴۲ ، ۴۳ ، ۴۴ ، ۴۵ ، ۴۶ ، ۴۷ ، ۴۸ ، ۴۹ ، ۵۰

۵۱ ، ۵۲ ، ۵۳ ، ۵۴ ، ۵۵ ، ۵۶ ، ۵۷ ، ۵۸ ، ۵۹ ، ۶۰

۶۱ ، ۶۲ ، ۶۳ ، ۶۴ ، ۶۵ ، ۶۶ ، ۶۷ ، ۶۸ ، ۶۹ ، ۷۰

(۲) جوی حوادث : ۵۶ ، ۵۷ ، ۵۸ ، ۵۹ ، ۶۰ ، ۶۱ ، ۶۲ ، ۶۳ ، ۶۴ ، ۶۵

(۳) آلات : ۳۶ ، ۳۷ ، ۳۹ ، ۴۰ ، ۴۱ ، ۴۲ ، ۴۳ ، ۴۴ ، ۴۵ ، ۴۶ ، ۴۷ ، ۴۸ ، ۴۹ ، ۵۰

• ۱۱۹ ، ۱۲۲ ، ۱۶۹ ، ۱۷۷

(۴) ستوری پیژندنه (ترویت = نجوم) ۴۲ ، ۴۳ ، ۴۴ ، ۴۵ ، ۴۶ ، ۴۷ ، ۴۸ ، ۴۹ ، ۵۰ ، ۵۱ ، ۵۲ ، ۵۳ ، ۵۴ ، ۵۵ ، ۵۶ ، ۵۷ ، ۵۸ ، ۵۹ ، ۶۰ ، ۶۱ ، ۶۲ ، ۶۳ ، ۶۴ ، ۶۵ ، ۶۶ ، ۶۷ ، ۶۸ ، ۶۹ ، ۷۰ ، ۷۱ ، ۷۲ ، ۷۳ ، ۷۴ ، ۷۵ ، ۷۶ ، ۷۷ ، ۷۸ ، ۷۹ ، ۸۰ ، ۸۱ ، ۸۲ ، ۸۳ ، ۸۴ ، ۸۵ ، ۸۶ ، ۸۷ ، ۸۸ ، ۸۹ ، ۹۰ ، ۹۱ ، ۹۲ ، ۹۳ ، ۹۴ ، ۹۵ ، ۹۶ ، ۹۷ ، ۹۸ ، ۹۹ ، ۱۰۰ ، ۱۰۱ ، ۱۰۲ ، ۱۰۳ ، ۱۰۴ ، ۱۰۵ ، ۱۰۶ ، ۱۰۷ ، ۱۰۸ ، ۱۰۹ ، ۱۱۰ ، ۱۱۱ ، ۱۱۲ ، ۱۱۳ ، ۱۱۴ ، ۱۱۵ ، ۱۱۶ ، ۱۱۷ ، ۱۱۸ ، ۱۱۹ ، ۱۲۰ ، ۱۲۱ ، ۱۲۲ ، ۱۲۳ ، ۱۲۴ ، ۱۲۵ ، ۱۲۶ ، ۱۲۷ ، ۱۲۸ ، ۱۲۹ ، ۱۳۰ ، ۱۳۱ ، ۱۳۲ ، ۱۳۳ ، ۱۳۴ ، ۱۳۵ ، ۱۳۶ ، ۱۳۷ ، ۱۳۸ ، ۱۳۹ ، ۱۴۰ ، ۱۴۱ ، ۱۴۲ ، ۱۴۳ ، ۱۴۴ ، ۱۴۵ ، ۱۴۶ ، ۱۴۷ ، ۱۴۸ ، ۱۴۹ ، ۱۵۰ ، ۱۵۱ ، ۱۵۲ ، ۱۵۳ ، ۱۵۴ ، ۱۵۵ ، ۱۵۶ ، ۱۵۷ ، ۱۵۸ ، ۱۵۹ ، ۱۶۰ ، ۱۶۱ ، ۱۶۲ ، ۱۶۳ ، ۱۶۴ ، ۱۶۵ ، ۱۶۶ ، ۱۶۷ ، ۱۶۸ ، ۱۶۹ ، ۱۷۰ ، ۱۷۱ ، ۱۷۲ ، ۱۷۳ ، ۱۷۴ ، ۱۷۵ ، ۱۷۶ ، ۱۷۷ ، ۱۷۸ ، ۱۷۹ ، ۱۸۰ ، ۱۸۱ ، ۱۸۲ ، ۱۸۳ ، ۱۸۴ ، ۱۸۵ ، ۱۸۶ ، ۱۸۷ ، ۱۸۸ ، ۱۸۹ ، ۱۹۰ ، ۱۹۱ ، ۱۹۲ ، ۱۹۳ ، ۱۹۴ ، ۱۹۵ ، ۱۹۶ ، ۱۹۷ ، ۱۹۸ ، ۱۹۹ ، ۲۰۰

• ۱۵۲ ، ۱۸۲ ، ۱۸۳

(۵) پنځ پوهنه (کوسمولو جی) ۱۲۹

ج: جغرافیا، مساحت:

(۱) حسابی جغرافیا ۲۰، ۲۱، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲

۰ ۱۱۴، ۳۳

(۲) نقشه کبینه (کارتوگرافی) ۱۹، ۲۲، ۲۳، ۱۱۲

(۳) مساحت ۲۴، ۲۵، ۱۰۹، ۱۳۶

(۴) اقلیم پیژندنه ۲۶، ۶۸، ۱۳۱، ۱۵۴

د: فیزیک او طبیعی پوهنی:

(۱) کثافت مېچنه (دنسټری) ۶۳

(۲) کان پیژندنه ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۵۹

(۳) طب او بوتی پیژندنه ۱۵۸

ه: پېښ لیک او تاریخ:

(۱) اصلو نه ۵۵

(۲) پېښ لیک (کرو نولوجی) ۵۳، ۵۴، ۱۰۳، ۱۰۵

(۳) پېښی ۱۵۰، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲

و: ادبیات او فلسفه:

(۱) اوسانی او نور ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۰، ۹۱، ۹۲

(۲) کتاب ښودنه (بیلوگرافی) ۱۶۸

(۳) پښویه (گراسر) ۱۳۸

(۴) شاعری ۸۶، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۶

(۵) فلسفه ۱۳، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۵۳، ۱۷۰، ۱۷۲، ۱۷۳

ز: دودونه او دین:

مختلف: ۹۳، ۹۴، ۹۵، ۹۶، ۹۸، ۱۷

(۴)

اخيستونجی او مخدفتا ئی

دار و پا ئی ژبو هغه آثار چی ددی کتاب منابع او ساخذ دی .
ب ، م = د حساب کتاب بنود (۱) .

ب ، او ، ر ، آی = د بهندار کردشرقی خیرنو مجموعه پونه (هند) ۲
ب ، سی ، م ، س = د کلکتی د حساب تولى خیر و نه (۳)
ب ، س ، او ، ا ، س = د شرق او افریقا د خیر نو د مکتب خیر و نه .
لنډ ن پوهنتون (۴)

آی ، ه ، کو = د هند تاریخی خلور میاشتنی مجله (۵)

آی ، سی = د هند د حیدرآباد اسلامک کلچر مجله . (۶)

ج ، ا = آسیایی مجله . (۷)

ج ، ا ، او ، س = د امریکا د شرقی خیر ن تولى مجله . (۸)

ج ، ب ، او ، ر ، س = د بهار او اور سیسی د خیر ن تولى مجله . (۹)

ج ، ن ، ی ، س = د نژدی شرق د خیرنو مجله . (۱۰)

ک ، س ، آی ، ن ، ا = د شرقی انستیتوت لنډ خبرو نه (۱۱)

م ، آی ، د ، ی ، او = د شرقی خیر نو لپاره دو مینکن سوسسه . (۱۲)

م ، ز ، گ = د طب او طبیعیاتو او تخنیک د تاریخ معلومات . (۱۳)

-
1. Bibliographica Mathematica
 2. Annales of the Bhandarkar Oriental Research Institute Poona
 3. Bulletin of the Culcutta Mathematical Society.
 4. Bulletin school of Oriental and African Studies, University of London.
 5. Indian Historical Quarterly.
 6. Islamic Culture.
 7. Journal Asiatic
 8. Journal of the American Oriental Society.
 9. Journal of the Bihar and Orisa Research Society.
 10. Journal of the Near Eastern Studies.
 11. Kratkie Soob sheniya Instittue Vestokovedeniya.
 12. De L'Institut Dominican D. Etudes Orientale.
 13. Mitteilungen Zur Geschichte der Medizin der Matur Wissenschaften und der Technik.

(۱۳۳)

- م ، او = ختیخه نری . (۱)
- او ، ل ، ز = دشرقی ادبیاتو مجله . (۲)
- ر ، س ، او = دشرقی خبیر نومجموعه . (۳)
- س ، پ ، م ، س ، ی = دفیزیک او طب او اجتماعیاتو دزد کپری مرستیال . (۴)
- ز د ، م ، گک = دجرمنی دشرقیاتو دتولنی مجله . (۵)
- ز ، د ، پ = دحساب او طبیعیاتو مجله . (۶)
- و ، د ، پ ، گک = جرمنی مذاکرات دفیزیک پر تاریخ . (۷)
- او ، س ، آی ، ر ، آی ، س =
- سی ، آی ، ب ، ا =
- آی ، س ، آی ، س =

Avicenna Commemoration Volume. Calcutta, Iran Society. 1950.

Al-Biruni Commemoration Volume A.H. 1362

Calcutta, Iran Society, 1956

Biruni Sbornik Statei-Pad, red. (By) S. P. Tolstova.

Moscow-Leningrad, Academy Nouk USSR 1950

A Bibliography of A.U.B. Faculty Publications, 1866-1966 Beirut,
A.U.B. 1967.

1. LeMonde Oriental.
2. Orientalistische Literatur Zeitung.
3. Revista Degli Studi Orientali
4. Sitzungsberichte der Physikalisch-Medizinischen Sozietat in Erlangen. Beitrage.
5. Zeitschrift des Deutschen Morgenlandischen Gesellschaft.
6. Zeitschrift fur Mathematik und naturwissenschaften.
(Unterricht).
7. Verhandlungen D. Deutsch. Phy Gesch.
8. Osiris (Bruges).

(۵) دخطی نسخو بنکارو ژد یو نه

- ۱- احمدزکی ہاشا - دقاہرې دملی کتابخانې د کتا بو نو فہرست
- ۲- سید کامل حسین - دعربی، فارسی، اردو دقلمی نسخو فہرست .
علی گڑھ نیو رستی . ۱۹۳۰ م .
- ۳- آصفیہ - دحیدرآباد دکن دآصفیہ کتابخانې فہرست . مخلو تو کہ
- ۴- عسکری موزہ - داستانبول دعسکری موزې دکتا بو فہرست
- ۵- الف، س - دایاصوفیہ دکتا بخانې فہرست (استانبول) .
- ۶- عاشر - داستانبول دعاشرافندی دکتا بخانې فہرست .
- ۷- معین الدین ندوی - دہنددبانکی پور دعر بی اوفارسی خطی نسخو فہرست توک

۱۵ چاپ ۱۹۲۹ م

عبدالحمید - توک ۲۲ چاپ ۱۹۳۷ م

۸- ل، شیخو - دبیر و ت دشرقیاتو دفاکولتې دعربی نسخو فہرست
۶-۷-۸ = ۱۰ توک .

۹ - و، اهلوارت - دبرلن دکتا بخانې دخطی نسخو فہرست لس جلدہ . خاص بیا
۵ توک . برلن ۱۸۸۷ = ۱۸۹۹ م .

۱۰ د برلن دحکومتی کتا بخانې فہرست . برلن ۱۹۲۷ م

۱۱- دبوہ لیان (ا کسفورد) دکتا بخانې دشرقی خطی نسخو فہرست:

لوسپری توک (ج، یو ری ا کسفورد ۱۷۸۷ م . لوسپری جلد

دوہم » ۱، ب نیکول ۱۸۲۱ م

دریم جلد: ۱، ب ہوسی ۱۸۳۵ م

۱۲ - دبیر تانیا دسوزیم دشرقی خطی نسخو فہرست . درې توکہ لنڈن

۱۸۳۶ - ۱۸۷۹ م

۱۳ » » » » دفہرست ضمیمہ ج، رپو . لنڈن ۱۸۹۳ م

۱۴- دبرتانيا دسوزيم د عربي خطي نسخو فهرست . ۱، گ ايليس: لندن ۱۹۱۲ م

۱۵- دبروسي د كتا بخاني د عربي نسخو فهرست ، زاوم گ ۶۸ ص ۳۷ تر ۶۳

(۲۱۹۱۳)

۱۶- د اناطولي د كتا بخاني فهرست. د شرقي معلوما تو مرستيال. ج ۷ ص ۷۷ تر ۸۸ .

۱۷- فهرست الكتب العربية المحفوظه بكتبخانة الخديويه المصرية ۵ توك

قاهره ۱۳۰۸ هـ

۱۸- د اسكوريبال د عربي خطي نسخو فهرست ، دري تو كه پاريس ۱۸۸۳-۱۹۳۹ م

۱۹- د سلطان محمد فاتح د مسجد د كتا بخاني فهرست استانبول.

۲۰- داستانبول د فيض الله د كتا بخاني فهرست »

۲۱- د گوتا د كتا بخاني فارسي او عربي خطي نسخي (نمبر ۳) گوتا ۱۸۸۱ م

۲۲- او، لوث. د انديا آفس د عربي نسخو فهرست لندن ۱۸۷۷ م .

۲۳- داستانبول د جارا الله كتا بخاني فهرست

۲۴- د با سفورس د كنديلي كتا بخاني فهرست .

۲۵- د قونيه د يواغا د كتا بخاني فهرست

۲۶- د كوپرلوزا ده محمد باشا د كتا بخاني فهرست (استانبول)

۲۷- د ليون د شرقي كتا بو فهرست . شپيرم توك ۱۸۵۱-۱۸۷۷ م .

۲۸- داستانبول د مراد ملا د كتا بخاني فهرست .

۲۹- د همبي دملا فيروز د كتا بخاني فهرست.

۳۰- داستانبول د نور عثمانيه كتا بخاني فهرست

۳۱- د پاريس دملي كتا بخاني د عربي مخطوطاتو فهرست ، ۱۸۸۳-۱۸۹۵ م

۳۲- د پهنې د خدا بخش د كتا بخاني فهرست دوه توكه . ۱۹۱۸-

۱۹۲۲ م - (بانگي پور)

- ۳۳- دپترز برگ دشاھی کتابخانې دشرقی کتابو فهرست ۱۸۵۲م
- ۳۴- درباطد عربی مخطوطا توفهرست ۱۹۲۲م .
- ۳۵- درام پورد عربی خطی نسخو فهرست ۱۹۰۲م . درضالا بیریری
فهرست دوه توکله ۱۹۶۳ - ۱۹۶۶م .
- ۳۶- درامندا فندی د کتابخانې فهرست (قیصه ریه)
- ۳۷- داستانبول دتوپقا پوسرای د کتابخانې فهرست .
- ۳۸- دقاهرې دملی کتابخانې دطلعت پاشا مجموعه .
- ۳۹- دقاهرې د تیموریه کتابخانې نادری خطی نسخې . ۱۹۳۳م .
- ۴۰- دطهران د مجلس د کتابخانې عربی او فارسی خطی نسخی دوه توکله طهزان ۱۹۳۳م
- ۴۱- داستانبول د عمومی کتابخانې فهرست .
- ۴۲- داستانبول دولی الدین د کتابخانې فهرست .
- ۴۳- دتهران د ابو عبدالله زنجانی د کتابخانې فهرست
- ۴۴- دسیدی حمزه د زاویې کتابخانه .
- ۴۵- دتیونس د زیتونی د کتابخانې فهرست .

(۶) دهنند وستان په کتا بخا نو کی

د البیرونی د تالیفا تو خطی نسخې

- ۱- د احمد آباد د پیر محمد شاه د درگاه کتا بخا نه : غرة الزیجات.
- ۲- د علی گړد مولانا آزاد کتا بخانه : کتا ب التفهیم (دوی فارسی نسخې
نمبر ۴۴ گرده (۱۳۵) مخه . او نمبر ۵۴ گرده (۱۹۸) مخه
قانون مسعودی : دوه ټوکه نمبر ۱۸ (عربی) کتا ب الصيد له نمبر ۶ گرده
(۹۷) مخه (فارسی)
- ۳- د بمبئی د ملا فیروز کتا بخا نه :
قانون مسعودی نمبر ۶۵ عربی .
- ۴- د کلکتې د آسیایی ټولنی کتا بخانه : الرساله فی صنعة الاضطراب نمبر ۱۴۸ عربی
د کلکتې ملی کتا بخانه : قانون مسعودی
- ۵- د حیدرآباد د کن آصفیه کتا بخا نه :
القانون المسعودی د ریم ټوک نمبر ۳۷۴ گرده (۳۳۶) مخه .
ریاضة الفكر والعقل یو ټوک ۷۹۸ مخه .
- ۶- د رامپور د رضا کتا بخا نه :
کتاب فی الاستیعاب الوجود الممكنه فی صنعة الاضطراب یو ټوک ۴۲۵ .
القانون المسعودی یو ټوک ۴۲۸ .
- ۷- د پټنې د بانکی پور کتا بخا نه :
کتاب افراد المقال فی امرا الاظلال ۳۶۸ ر ۲۳۶۸
کتاب فی راشیکات الهند ۳۶۸ ر ۲۳۷ .
تمهید المستقر فی تحقیق الممر ۳۸۹ ر ۲۳۶۸
مقاله فی استخراج الاوتار فی الدایره نخواسا لخط المنخنی فیها ۲۳۶۸ ر ۴۲
الآثار الباقیه عن قرون الخالیه ۹۶۳

- رساله فى براهين العمل حبش بجد ول التقويم ٢٣٦٨ ر ٨٠ .
- رساله فى تصحيح ما وقع لابي جعفر الخازن من سهو فى زيچ الصفايح ٩٢٣٦٩ ر
- رساله فى مجازات دوايرا السموت فى الاضطراب ١٢٣٦٨ ر
- رساله فى جدول الدقايق ٢٣٦٨ ر ١٣
- رساله فى براهين على عمل محمد بن الصباح فى امتحان
الشمس ١٥ ر ٢٣٦٨
- رساله فى برهان على عمل حبش فى مطالع السموت فى زيجه ٢٣٦٨ ر ١٧
- رساله فى معرفة القسى الفلكيه بطريق غير طريق النسبة المؤلفه ٢٣٦٨ ر ١٨٥
- رساله فى حل شبهة عرضت فى الثالثة العشرة من كتاب الاصول .
- رساله ابونصر فى جواب مسائل الهندسه ٢٣٦٨ ر ١٩
- فصل من كتاب لابي نصر فى كريت السماء ٢٢ ر ٢٣٦٨ .

(پاى)

سمونه

- (۱) د مؤلف په سر یزه کې (م) مخ د البیرونی عمر (۸۰) کاله او د ده د وفات کال ۱۰۵۰م ښوول سو ی دی دی مگر په دسخنیو مور خینو کې مسلم قول ۴۴۰ق - ۱۰۴۸م دی.
- (۲) د ۲۸ مخ دحاشیې په پای کې دی دغه عبارات حذف سی :
له په پای کې وایی ترار بعما نه پوری .
- (۳) د ۴۴ مخ په حاشیه کې د کتاب نوم البدء والتاریخ دی.
- (۴) د ۶۳ مخ په حاشیه کې دغه جملات حذف کې « و قد فرغت ...
ترار بعما نه »
- (۵) د سریزی ۳ مخ ۱۳ لیکه «دهمدغو وختو» پر مخای « لومړیو وختو» صحیح دی .
- (۶) ۱۰ مخ آخره لیکه کېبول غلط و کېدل صحیح دی .
- (۷) ۱۸ » ۸ لیکه دحیش پر مخای حبش
- (۸) ۱۲۵ » ۲۳ لیکه: دادعلوم مثبتہ لپاره په پښتو.
- (۹) ۱۲۶ » ۲ ستون د اعتبار مقدار ... عمومی نمره ۱۵۵ ده .
- (۱۰) ۶۳ » ۲ لیکه عمومی عدد ۹۳
- (۱۱) ۸۵ » ۱۲ لیکه د اسرار الفجر پر مخای امر الفجر صحیح دی .
- (۱۲) ۱۲۸ » جلاء الاذهان ۱۱۱ .
- (۱۳) ۱۲۹ » مسکاییل و الموازین ۱۰۷
- (۱۴) ۱۳۸ » ۲۲ لیکه عواص الخط .
- (۱۵) ۱۳۱ » لومړی لیکه علمی وپښنه .
- (۱۶) ۱۳۰ » ۱۴ لیکه د ۶۵ پر مخای ۶۰

فهرست کتب طبع شده از
طرف مؤسسهٔ بیمه‌های کتاب

خبرنامه.

- ۱- ازخبر تا پامیر .
- ۲- سکندر در راه آریانای کبیر .
- ۳- امام اعظم ابوحنیفه و افکار او طبع اول .
- ۴- خدا یادونه .
- ۵- پنبستو تفسیر شریف ترلمه‌هی پاری پوری .
- ۶- پاره‌های قرآن کریم تا پاره اخیر (۳۰) .
 - ۱- نور .
 - ۸- انتخابی بناروال .
 - ۹- سیالنامه ترجمان .
 - ۱- بهاری .
 - ۲- محمدی رسالت .
 - ۱۰- دین او انسانی تمدن .
 - ۱۱- ژور نالیزم عملی .
 - ۱۲- اقتصادی کالنی .
 - ۱۳- اقتصاد معتدل .
 - ۱۴- جویبار .
 - ۱۵- دنیای حیوانات مخصوص اطفال .
 - ۱۶- غزنه و غزنویان .
 - ۱۷- ظهیرالدین محمد بابرشاه .
 - ۱۸- امام اعظم ابوحنیفه (رح) و افکار او .
 - ۱- طبع دوم .
 - ۱۹- تو پایز .
 - ۲۰- شهر وفا .
 - ۲۱- فروغ جاوید .
 - ۲۲- فواید دین در زندگی .

ARIC

B

1.12

HAB

2291

د خپرونی سلسله (۲۵)

۱۴۸

خپروونکی : د ایپهقی کتاب خپرولو موسسه

کابل - افغانستان

۱۳۵۲ ش